

Planbureau-werk in uitvoering

Monitoring en Evaluatie Agenda Vitaal Platteland

Tussenrapportage over activiteiten 2004

L. Kooistra
H. Dijkstra
E.G.M. Dessing
S. Beers

Werkdocument 2004/14

Alterra
Natuurplanbureau, vestiging Wageningen
Expertisecentrum LNV
Wageningen/Ede, 2004

Monitoring en Evaluatie Agenda Vitaal Platteland

Tussenrapportage over activiteiten 2004

L. Kooistra
H. Dijkstra
E.G.M. Dessing
S. Beers

Werkdocument 2004/14

Alterra
Natuurplanbureau, vestiging Wageningen
Expertisecentrum LNV
Wageningen/Ede, 2004

De reeks 'Planbureau - werk in uitvoering' bevat tussenresultaten van het onderzoek van de uitvoerende instellingen* voor het Natuurplanbureau. De reeks is een intern communicatiemedium en wordt niet buiten de context van het Natuurplanbureau verspreid. De inhoud heeft een voorlopig karakter en is vooral bedoeld ter informatie van collega-onderzoekers die aan planbureauproducten werken. Citeren uit deze reeks is dan ook niet mogelijk. Zodra eindresultaten zijn bereikt, worden deze ook buiten deze reeks gepubliceerd. De reeks omvat zowel inhoudelijke documenten als beheersdocumenten.

* Uitvoerende instellingen: Rijksinstituut voor Kust en Zee (RIKZ), Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM), Rijksinstituut voor integraal Zoetwaterbeheer en Afvalwaterbehandeling (RIZA) en Wageningen Universiteit en Researchcentrum (WUR)

Werkdocument 2004/14 is gekwalificeerd als status B. De inhoudelijke kwaliteit is beoordeeld binnen het projectoverleg Monitoring- en Evaluatie Agenda Vitaal Platteland. Dit document is geaccepteerd door Paul Hinssen, opdrachtgever namens het Milieu- en Natuurplanbureau

Betekenis Kwaliteitsstatus

Status A: inhoudelijke kwaliteit is beoordeeld door een adviseur uit een zogenoemde referentenpool. Deze pool bestaat uit onafhankelijke adviseurs die werkzaam zijn binnen het consortium RIKZ, RIVM, RIZA en WUR

Status B: inhoudelijke kwaliteit is beoordeeld door een collega die niet heeft meegewerkt in het desbetreffende projectteam

Status C: inhoudelijke kwaliteitsbeoordeling heeft (nog) niet plaatsgevonden

©2004 **ALTERRA**

Postbus 47, 6700 AA Wageningen.

Tel.: (0317) 47 47 00; fax: (0317) 41 90 00; e-mail: info@alterra.nl

Natuurplanbureau, vestiging Wageningen

Postbus 47, 6700 AA Wageningen

Tel.: (0317) 47 78 45; fax: (0317) 42 49 88; e-mail: info@npb-wageningen.nl

Expertisecentrum LNV

Postbus 482, 6710 BL Ede

Tel.: (0318) 82 25 00; fax (0318) 82 25 50; e-mail: balie@eclnv.agro.nl

Project 394-230009.13

[NPB Werkdocument 2004/14 – maart 2005]

Werkdocumenten in de Reeks 'Planbureau - werk in uitvoering' worden uitgegeven door het Natuurplanbureau, vestiging Wageningen. Informatie: (0317) 47 78 45; e-mail: info@npb-wageningen.nl

Website: www.natuurplanbureau.nl

Inhoud

Samenvatting	7
1 Inleiding	9
1.1 Aanleiding	9
1.2 Doelstelling	9
1.3 Aanpak	10
1.4 Projectorganisatie en betrokkenen	11
2 Beleidsconstructie en informatiebehoefte	12
2.1 InterBEAT	12
2.2 Van doelenboom naar indicatoren	12
2.3 Aanbevelingen naar beleid	14
3 Meetnetontwerp en indicatoren	15
3.1 Inventarisatie monitoringsystemen	15
3.2 Beschrijving indicatoren	19
4 Informatiesysteem	21
4.1 Randvoorwaarden voor een informatiesysteem	21
4.2 Doelgroepen en gebruikerseisen	22
4.3 Informatiemodel en uitwerking in prototype	25
5 Conclusies en aandachtspunten	27
Literatuur	29
Bijlage 1 Tabellen met indicatoren en streefwaarden	31
Beleidsthema landbouw: vitale en duurzame agrarische sector	32
Beleidsthema landschap: mooi landschap	35
Beleidsthema milieu: betere milieukwaliteit	37
Beleidsthema natuur: meer natuur	40
Beleidsthema reconstructie (gebiedscategorie): reconstructie zandgebieden	44
Beleidsthema recreatie: ruimte voor recreatie	45
Beleidsthema Sociaal-culturele vitaliteit	47
Beleidsthema Sociaal-economische vitalisering	49
Beleidsthema Water: ruimte voor water	51
Bijlage 2 Overzicht van geïnventariseerde monitoringsystemen	53
Bijlage 3 Factsheet voor beschrijving monitoringsystemen	54

Bijlage 4	Format voor beschrijving indicatoren ME-AVP	55
Bijlage 5	Overzicht gebruikerscriteria uit interviews informatiesysteem ME-AVP	56
Bijlage 6	Informatie-objecten voor informatiesysteem ME-AVP	58
Bijlage 7	Voorbeelden van prototype Stand van het Platteland	60

Samenvatting

Aan het Natuurplanbureau Wageningen en het Expertisecentrum LNV is eind 2002 door Directie Platteland (LNV) de opdracht verleend voor het ontwikkelen van een monitoring- en evaluatiesysteem (ME) voor de Agenda Vitaal Platteland. Het project ME-AVP omvat een zevental deelprojecten en zal eind 2005 worden afgerond. Dit rapport geeft een samenvatting van de (tussen)resultaten van de eerste 4 deelprojecten. Voor een drietal beschreven deelprojecten is ook een eigen eindrapportage beschikbaar (Dessing en Beers, 2005; Dijkstra, 2005; Kuhlman en Venema, 2005).

In 2004 is een aantal stevige stappen voorwaarts gezet om te komen tot een monitoring- en evaluatiesysteem Agenda Vitaal Platteland. De volgende onderdelen zijn nu gereed:

- inventarisatie van informatiebehoefte van beleid in de vorm van een set van essentiële indicatoren voor de verschillende AVP beleidsthema's;
- overzicht van aanbod van relevante indicatoren in bestaande monitoringsystemen;
- uitwerking voor de economische indicatoren voor ME-AVP;
- informatiemodel voor het informatiesysteem bestaande uit een beheer- en presentatiemodule;
- demo in de vorm van een prototype van de presentatiemodule Stand van het Platteland.

Daarnaast is gewerkt aan het organiseren van de samenhang van ME-AVP met de projecten Meerjarenprogramma Agenda Vitaal Platteland (publicatie febr. 2006) en de Werkgroep PEIL (Prestaties en Effecten Investeringsbudget Landelijk Gebied). Het MJP-AVP beschrijft WAT de het rijk wil bereiken (combinatie doelenboom en indicatoren) en binnen het ILG maken rijk, provincies en allerlei andere betrokkenen afspraken over HOE men dit wil bereiken. Binnen deze setting heeft het project ME-AVP vooral een onderbouwende en adviserende rol en wordt het ME-systeem daadwerkelijk ontwikkeld en gerealiseerd.

Onderstaande punten verdienen in 2005 nadere aandacht:

- Vergroten van de betrokkenheid van de provincies bij de opzet van het ME-systeem
- De aandacht voor de monitoring van processen is tot nog toe beperkt geweest mede omdat het rijk dit (binnen ILG-kader) vooral een taak van de provincies vindt
- Op dit moment is nog geen volledig overzicht beschikbaar van de (monitoring en evaluatie) rapportages die voor AVP en ILG dienen te worden gemaakt en op welke manier het informatiesysteem Stand van het Platteland deze rapportages zou kunnen ondersteunen.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In april 2004 is de 'Agenda voor een Vitaal Platteland' (AVP) gepresenteerd als de gezamenlijke beleidsvisie van de ministeries LNV, VROM en V&W om het platteland gereed te maken voor toekomstige veranderingen. Om de voortgang van het beleid te toetsen en de mate van realisatie van ingezet beleid te verklaren is monitoring en evaluatie noodzakelijk. In het Meerjarenprogramma AVP (LNV, 2004) wordt *monitoring* omschreven als het verzamelen van informatie over resultaten (*prestaties*) en daadwerkelijk optredende *effecten* van beleid. Met *evaluatie* wordt het beoordelen van de resultaten en effecten in relatie tot de beleidsopgave bedoeld. Uitgangspunt hierbij is dat de provincies rapporteren over de voortgang van de overeengekomen prestaties en het Rijk verantwoordelijk is voor het verkrijgen van inzicht in de effecten.

Het Ministerie van LNV is als coördinator van AVP primair verantwoordelijk voor de verantwoording aan de Tweede Kamer en het beschikbaar maken van benodigde monitoring informatie. Aan het Expertisecentrum LNV (EC-LNV) en het Natuurplanbureau-Wageningen (NPB-W) als onderdeel van het Milieu en Natuurplanbureau (MNP) is eind 2002 de opdracht verleend voor het ontwikkelen van een monitoring- en evaluatiesysteem (ME) voor de Agenda Vitaal Platteland (AVP). Deze opdracht is verleend door de directie Platteland van het ministerie van LNV. Voor de coördinatie is een projectgroep ingesteld met vertegenwoordigers van LNV directie Platteland, VROM, NPB-W en EC-LNV.

Het project ME-AVP is onderverdeeld in de volgende deelprojecten:

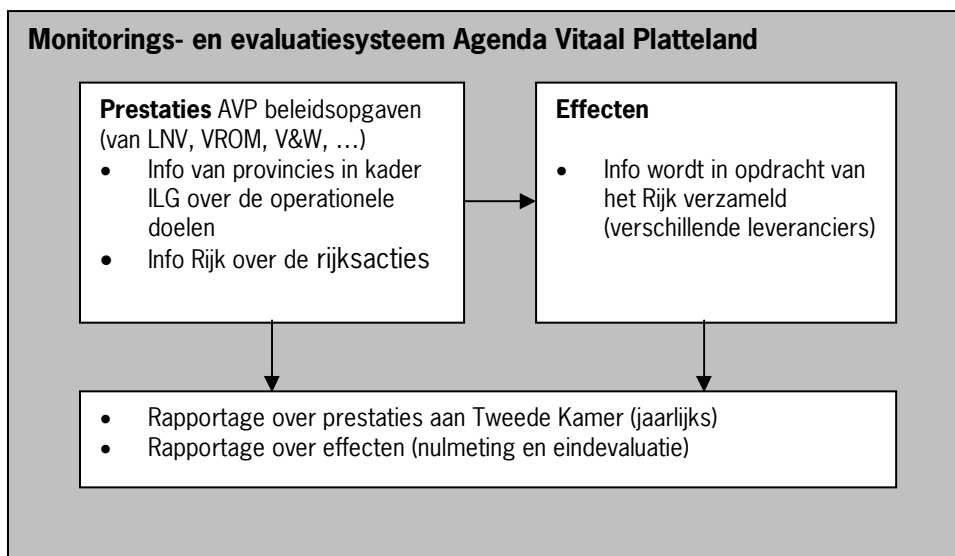
1. InterBEAT (Interactieve beleidsconstructie en ex ante toetsing): accent bij EC-LNV.
2. Informatiebehoefte beleid: accent bij EC-LNV
3. Meetnetontwerp en indicatoren: accent bij NPB-W.
4. Informatiesysteem en gegevensvoorziening: accent bij NPB-W.
5. Gegevensopslag, gegevensbewerking en databeheer: accent NPB-W.
6. Organisatie, draagvlak en kosten van ME-AVP: accent bij EC-LNV en NPB-W.
7. Eindrapportage en oplevering ME-systeem: accent projectgroep.

1.2 Doelstelling

Het project neemt meerdere jaren in beslag en heeft het volgende doel:

De ontwikkeling van een monitoring- en evaluatiesysteem voor de Agenda Vitaal Platteland als voorbereiding op de uitvoering van langjarige monitoring van zowel prestaties als effecten om het gevoerde beleid te kunnen verantwoorden. ervan te leren en indien nodig bij te sturen.

Binnen het ME-systeem zal zowel informatie over de prestaties als de effecten voor de beleidsopgaven van het AVP beschikbaar worden gemaakt (Figuur 1). Op deze manier kunnen de relaties tussen gestelde beleidsdoelen, gerealiseerde prestaties en resulterende effecten nader worden geëvalueerd. De rapportage over de prestaties en effecten verloopt volgens de afspraken die gemaakt worden in het kader van het ILG (Investeringsbudget Landelijk Gebied). Rijk en provincies zijn verantwoordelijk voor de rapportage over de afgesproken beleidsprestaties. Het Rijk is tevens verantwoordelijk voor de rapportage over de effecten.

Figuur 1: Bereik van het monitoring- en evaluatiesysteem Agenda Vitaal Platteland.

Het uiteindelijke resultaat van het project bestaat uit de volgende onderdelen:

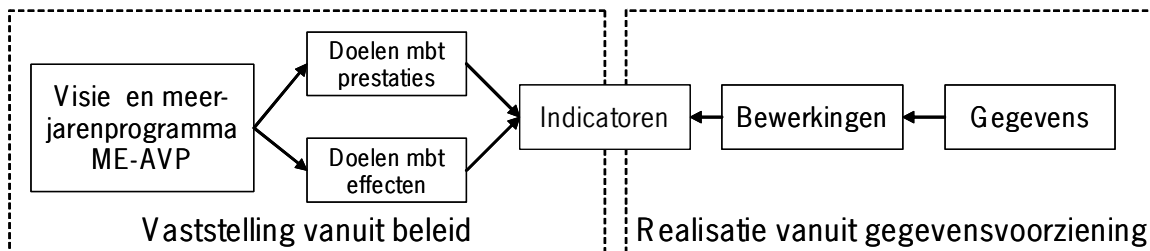
- Rapportage ME-AVP met beschrijving van systematiek voor monitoring en evaluatie van de Agenda voor een Vitaal Platteland bestaande uit een samenhangende en eenduidige beschrijving van beleidsdoelen (doelenboom), indicatoren (prestaties, effecten en proces) en streefwaarden.
- Uitwerking van een essentiële set van indicatoren (prestaties en effecten) in factsheets met een beschrijving gegevenslogistiek, bewerking, kwaliteitsborging en kostenraming.
- Informatiesysteem ME-AVP: bestaande uit een ontwerp en technische realisatie van een systeem (in de vorm van een portaal) waarin indicatorinformatie wordt beheerd en gepresenteerd.
- Een beheersplan en kostenraming voor de uitvoering van langjarige monitoring en evaluatie AVP.

1.3 Aanpak

De Agenda Vitaal Platteland is een breed opgezet beleidsdocument waarin alle voor het landelijke gebied relevante beleidsthema's integraal worden behandeld. Uitgangspunt voor het project ME-AVP is op basis van de informatiebehoefte van het beleid te komen tot een set van essentiële indicatoren die zoveel als mogelijk gebruik maakt van bestaande gegevensverzamelingen. Op hoofdlijnen kan de aanpak van het project ME-AVP worden gezien als een vergelijking van de beleidsvraag met het aanbod van indicatoren en achterliggende gegevens in lopende monitoringssystemen (Figuur 2). De vaststelling van de indicatoren is een iteratief proces (o.a. via workshops) die uiteindelijk naast inhoudelijke ook mede afhankelijk is van financiële en beheersmatige randvoorwaarden.

In het project wordt speciale aandacht besteed aan de presentatie en communicatie van monitoring-informatie via een centraal informatiesysteem beschikbaar in de vorm van een webportaal. In eerste instantie richten we ons daarbij op bestuurders en beleidsmedewerkers van de twee belangrijkste overheidspartijen namelijk rijk en provincies, maar ook alle andere spelers betrokken bij een Vitaal Platteland zijn hier van belang. De opzet en uitvoering van ME-AVP gebeurt daarom in nauwe samenwerking met vertegenwoordigers vanuit het beleid.

Hierbij wordt niet alleen samengewerkt met het projectteam MJP-AVP maar ook met het ILG-projectteam PEIL (Prestaties en Effecten ILG) en het projectteam monitoring Nota Ruimte.

Figuur 2: Schematische weergave van het proces voor vaststellen van indicatoren: vergelijking van informatiebehoefte van beleid met aanbod van gegevens uit bestaande monitoringsystemen.

1.4 Projectorganisatie en betrokkenen

In 2004 is in deelproject 1 samen met beleidsmedewerkers gewerkt aan de structuur van de AVP, dit om tot solide, consistent en evalueerbaar beleid te komen. Deelproject 2 richtte zich vooral op de inventarisatie van indicatoren die de basis zouden kunnen vormen van een essentiële set voor de monitoring van effecten van de beleidslijn AVP. Daarnaast is in deelproject 3 een brede inventarisatie gemaakt van het aanbod van monitoringsystemen en beschikbare indicatoren die relevant zouden kunnen zijn voor de AVP beleidsthema's. In deelproject 4 zijn de gebruikerseisen voor het informatiesysteem onderzocht en is een eerste prototype ontwikkeld voor de presentatie-module van het informatiesysteem 'Stand van het Platteland'.

Dit rapport geeft een samenvatting van de (tussen)resultaten van de eerste 4 deelprojecten van het project ME-AVP. Van de eerste drie hieronder beschreven deelprojecten is ook een eigen eindrapportage gemaakt (Dessing en Beers, 2005; Dijkstra, 2005; Kuhlman en Venema, 2005).

- *Deelproject Interactieve beleidsconstructie en ex ante toetsing (InterBEAT)*
Saskia Beers & Noor Dessing
Eigen rapportage samen met deelproject Beleidsbehoefte
- *Deelproject Beleidsbehoefte*
Noor Dessing & Saskia Beers
Eigen rapportage samen met deelproject InterBEAT
- *Deelproject Meetnetontwerp en indicatoren*
Harry Dijkstra & Lammert Kooistra
Eigen rapportage
- *Deelproject De economische dimensie van ME-AVP*
Tom Kuhlman & Gabe Venema
Eigen rapportage
- *Deelproject Informatiesysteem*
Lammert Kooistra & Machteld van der Broek

2 Beleidsconstructie en informatiebehoefte

De gevolgde werkwijze, resultaten en de aanbevelingen van deelproject 1 en 2 staan beschreven in het EC-LNV rapport 'Naar een systeem voor Monitoring en Evaluatie van de Agenda Vitaal Platteland; interactieve beleidsconstructie voor monitoring en evaluatie' (Dessing en Beers, 2005). In de hierna volgende twee paragrafen wordt van beide deelprojecten een korte samenvatting gegeven van de gevolgde werkwijze en van de belangrijkste resultaten. In paragraaf 2.3 worden voorstellen voor aanpassingen voor het beleid gedaan welke kunnen worden meegenomen bij het opstellen van de aangepaste versie van het MJ-APV (publicatie febr. 2006).

2.1 InterBEAT

InterBEAT staat voor interactieve beleidsconstructie en ex ante toetsing. Interactieve beleidsconstructie houdt in dat in samenspraak met de beleidsontwikkelaars een doelenboom (beleidsconstructie) wordt opgezet, waarin de verschillende onderdelen van het beleid (beleidsopgave, operationeel doel en maatregelen) ten opzichte van elkaar zijn geordend. Hierbij kunnen ook alternatieven worden opgesteld.

Voor het AVP hebben beleidsontwikkelaars en beleidsadviseurs gezamenlijk gewerkt aan het formuleren van de doelenbomen voor de onderscheiden beleidsthema's. Hiertoe is een aantal werksessies gehouden. De doelenbomen zijn aansluitend getoetst, onder meer op causaliteit en consistentie, maar ook op de inhoud. Voor het opstellen van de doelenbomen is gebruik gemaakt van het softwareprogramma uKnow.

InterBEAT heeft bijgedragen aan het gestructureerd denken bij de ontwikkeling van het beleid. Gestructureerd in de zin dat de onderlinge relaties tussen de beleidsonderdelen zichtbaar zijn gemaakt voor zowel de Visie als het Meerjarenprogramma van het AVP (LNV, 2004a en 2004b). Hierdoor is consistent en evalueerbaar beleid ontwikkeld.

2.2 Van doelenboom naar indicatoren

De doelenbomen die in deelproject 1 zijn opgesteld en welke zijn gepubliceerd in het MJ-APV (LNV, 2004b) zijn in deelproject 2 gebruikt om de informatiebehoefte van het beleid vast te stellen. In de periode september – november 2004 is voor elk thema van het AVP een workshop gehouden om tot een set van zogenaamde essentiële indicatoren te komen. De strategie achter de essentiële indicatoren is om met een beperkt aantal indicatoren de stand van het platteland op een overzichtelijke manier weer te geven. Voor elke workshop zijn beleidsmakers, inhoudelijke deskundigen en monitorings- en evaluatiedeskundigen uitgenodigd. Het oogmerk hiervan was om de ideeën uit de verschillende denkwerelden te inventariseren, uit te wisselen en om te smeden tot een gedeelde visie op de indicatoren. Op één workshop na is het gelukt om alle vereiste deskundigheid rond de tafel te krijgen.

De resultaten van de workshops verschillen per thema, door de mate waarin het beleid is uitgekristalliseerd en door de aanwezigheid / bijdragen van de verschillende deskundigen. In

Tabel 1 wordt een overzicht gegeven van de huidige stand van zaken per beleidsthema en wordt aangegeven waar verdere uitwerking van beleid nodig is.

Tabel 1: Resultaten van de workshops: duidelijkheid van beleid en indicatoren.

Thema	Beleid	Indicatoren	Vervolg
Natuur	Helder	Duidelijk	Uitkomsten ter beoordeling voorleggen aan beleid → Gereed om te verwerken in ME-AVP systeem
Reconstructie	Helder	Duidelijk	
Recreatie	Helder	Duidelijk	
Landschap	Streefwaarden nog uitwerken	Duidelijk	Beleid uitwerken, in samenhang met de Nota Ruimte en met VROM
Milieu	Helder	Deels duidelijk	Indicatoren, in samenwerking met VROM
Water	Vraagt actualisering (WB21, KRW)	Deels duidelijk	Beleid actualiseren in samenwerking met V&W (DG Water)
Landbouw	Vraagt verduidelijking	Deels duidelijk	Beleid uitwerken
Sociaal-cultureel	Vraagt verduidelijking	Deels duidelijk	Beleid uitwerken
Sociaal-economische vitalisering	In verkennende fase	Voorstellen zijn geformuleerd	Beleid ontwikkelen

In de workshops zijn vooral de effect- en procesindicatoren ingevuld; daarnaast zijn de prestatie-indicatoren nog eens kritisch bekeken. Bij de verslaglegging van de workshops zijn de resultaatindicatoren en de prestatie-indicatoren voor de rijksacties toegevoegd. De indicatoren zijn het resultaat van de gevolgde werkwijze en geënt op de beleidsdoelen van het AVP. In bijlage 1 wordt een overzicht gegeven van de indicatoren zoals die zijn geïnventariseerd tijdens de workshops voor de AVP beleidsthema's. Een uitgebreide beschrijving van de resultaten is beschikbaar in de rapportage van Dessing en Beers (2005).

Tabel 2: Overzicht van aantal beleidsdoelen en indicatoren voor de AVP beleidsthema's

Beleidsthema AVP	Beleidsopgave		Operationeel doel		Rijksacties		
	aantal	effect indicator	aantal	effect indicator	prestatie indicator	aantal	prestatie indicator
Recreatie	3	2	4 (1 NOD ¹)	10	3	17	22
Natuur	1	2	2	5 ²	7	12	25
Milieu	5	3	5	5 ³	8 ³	8	8
Reconstructie	1	2	1	0 ⁴	1	7	9
Landschap	1	1	2 (1 NOD ¹)	3	5	9	14
Landbouw	1	8	7 (1 NOD ¹)	9	6	7	9
Water	3	3	4	12	9	7	12
Sociaal-culturele vitaliteit	2	5	4 NOD ¹	11	0	23	23
Sociaal-economische vitalisering	1	2	5 NOD ¹	12	0	11	11
Totaal	<i>18</i>	<i>28</i>	<i>34</i>	<i>67</i>	<i>39</i>	<i>101</i>	<i>123</i>

¹ NOD = niet operationeel doel, doel is niet geformuleerd in MJP-AVP I, deze zijn veelal binnen project ME-AVP ingevuld omdat er een aantal 'zwevende' rijksacties waren die niet aan een OD gekoppeld konden worden.

² link met milieu indicatoren voor milieu-condities

³ kwaliteitstekort milieu-condities bestaat uit 8 sub-indicatoren

⁴ effecten op basis van indicatoren voor andere beleidsthema's

Tabel 2 geeft een overzicht na de inventarisatie in de workshops van het aantal beleidsdoelen en indicatoren voor de thema's van het AVP. De tabel geeft een beeld van de potentiële omvang van de benodigde monitoringsinspanning en laat op hoofdlijnen de verschillen in opbouw zien van de doelenboom en indicatoren tussen de verschillende beleidsthema's.

2.3 Aanbevelingen naar beleid

Organisatie en deelname workshops

- Bij de gekozen opzet van de workshops is samenwerking van beleidsontwikkelaars en beleidsadviseurs vereist. De betrokkenheid van het beleid moet groot zijn.
- Het samenbrengen van beleidsmakers, inhoudelijke deskundigen en monitorings- en evaluatiedeskundigen heeft in vrijwel alle workshops geleid tot pittige en plezierige discussies. De deelnemers waren actief aan het uitwisselen en netwerken.

Gebruik van uKnow

De werkwijze met doelenbomen en indicatoren in uKnow is in alle workshops ervaren als duidelijk en transparant. Het direct doorvoeren van ideeën of het vastleggen van vragen biedt de deelnemers direct inzicht in de concrete resultaten van de workshop.

Ex ante toetsing doelenbomen verdiept

De ex ante toetsing van deelproject 1 heeft via de workshops nog een verdiepingsslag ondergaan. Dit komt doordat het bedenken van effectindicatoren leidt tot het nogmaals overwegen van het betreffende beleidsdoel. Vanuit het resultaat dat men wil bereiken, kan aanpassing van het beleidsdoel nodig zijn. Voor aanpassingen van het beleid voor het Meerjarenprogramma AVP worden de volgende voorstellen gedaan:

- Verdere operationalisering van de doelenboom: door de beleidsdoelen SMART te formuleren;
- Overwegen om de structuur van de doelenboom aan te passen aan de structuur die bij het Plattelandsontwikkelings-programma (POP) gevolgd wordt;
- Aandacht besteden aan het consequent formuleren van streefwaarden en taakstellingen.

3 Meetnetontwerp en indicatoren

3.1 Inventarisatie monitoringsystemen

Doel van beschrijving van monitoringsystemen

Bij de ontwikkeling van monitoringsystemen is er enerzijds een vraag naar indicatoren vanuit de beleidsdoelen (Hoofdstuk 2). Deze indicatoren behoeven nadere invulling met meetvariabelen en data. Anderzijds bestaan er al meetnetten en monitoringsystemen met een breed aanbod van indicatoren en meetgegevens. Uit efficiency-overwegingen is het verstandig om zoveel mogelijk gebruik te maken van bestaande monitoringsystemen voor het invullen van de vraag. Doel van het beschrijven van bestaande monitoringsystemen is:

- in algemene zin om een makkelijk toegankelijk overzicht te hebben van het aanbod aan systemen, indicatoren en meetgegevens;
- het aanbod aan indicatoren te kunnen 'matchen' met de vraag naar indicatoren (Figuur 2);
- te leren van de manier waarop elders monitoring plaatsvindt; in dit verband is het bijvoorbeeld van belang kennis te nemen van de monitoring en evaluatie in het stedelijke gebied (Grotstedtenbeleid), als tegenhanger van de monitoring en evaluatie in het landelijk gebied.

Keuze te beschrijven monitoringsystemen

Volgens de Visie van de Agenda Vitaal Platteland staat "het Rijk voor publieke waarden, zoals een aantrekkelijk buitengebied, vitale natuur en florerende bedrijvigheid op het platteland. Deze waarden, de drie dimensies van duurzame ontwikkeling *people, planet* en *profit*, zijn gelijkwaardig en dienen evenwichtig tot ontwikkeling te komen" .... (p. 13, LNV, 2004a).

Een eerste criterium voor de keuze van te beschrijven monitoringsystemen is dat het zowel gaat om sociaal-culturele (*people*), ecologische en ruimtelijke (*planet*) als economische (*profit*) indicatoren en meetgegevens. Een tweede criterium is dat het aansluit op de 8 beleidsthema's van de Agenda Vitaal Platteland: natuur, recreatie, landschap, landbouw, milieu, water, sociaal-economische vitalisering, reconstructie. Dit heeft geleid tot een beschrijving van 47 monitoringsystemen (Bijlage 2).

Uit het overzicht van monitoringsystemen in Bijlage 2 blijkt dat er tevens de keuze is gemaakt om niet de achterliggende afzonderlijke milieu-, water- en natuurmeetnetten te beschrijven. Voor 'milieu' is nr. 23 Monitor Lucht opgenomen, waarin ondermeer verwezen wordt naar de emissieregistratie en luchtkwaliteitsmeetnetten. Voor 'water' is nr. 41 Beleidsmonitor water beschreven, waarin wordt verwezen naar achterliggende watermeetnetten. Voor 'natuur' geeft nr. 21 Netwerk Ecologische Monitoring een verwijzing naar natuurmeetnetten voor de afzonderlijke soortengroepen.

Het overzicht in bijlage 2 laat een bonte verscheidenheid van systemen zien. Om enige orde in dit geheel te brengen zijn 6 groepen onderscheiden:

1. (basis)registraties (01 - 03)
Het gaat hier om de Basisregistratie Percelen van LNV, de registratie van het Programma Beheer door LASER, en de TOP10-vector. De TOP10-vector is één van de zes authentieke basisregistraties die door het Kabinet voor Nederland in een samenhangend stelsel zijn ondergebracht.
2. basisdatabronnen (04 - 09)
Het betreft statistieken en bestanden over bodemgebruik (04, 05, 06), landbouw (07, 08) en vegetatie (09).

3. meetnetten, waarin actieve gegevensverzameling plaatsvindt (10 - 20)
Het gaat om dataverzameling op het gebied van landschap (10), bos (11, 12, 13, 14), natuur (14, 15, 16, 17), verdroging (18) en landbouw (19, 20).
4. monitoringsystemen, die zelf geen of in geringe mate eigen data verzamelen (21 - 31)
Het zijn over het algemeen informatiesystemen waarbinnen kennis uit verschillende bronnen bijeen wordt gebracht. Zo wordt binnen het NEM (21) kennis bijeen gebracht over een 15-tal achterliggende natuurmeetnetten. Het Meetnet Landschap (22) is een conglomeraat van negen meetdoelen op het gebied van het landschap. De Monitoring van Lucht (23) wordt vooral gevoed door de Emissieregistratie en het Landelijk Meetnet Luchtkwaliteit (LML). MKGR (24), BORIS (25) en de Ruimte-monitor van het RPB (27) brengen veel ruimtelijke data bij elkaar. De Monitoring van Toerisme en Recreatie (26) bestaat uit rapportage en gegevens van vier instellingen. De Monitor TELOS (28) geeft invulling aan 'duurzaamheid' en brengt gegevens bijeen over de provincie Noord-Brabant. De Bedrijfslocatiemonitor wordt in de praktijk gevoed door onder meer gegevens via IBIS. DURP (30) is vooral een beleidsactie en systeem voor het stimuleren van maken, gebruiken en uitwisselen van digitale bestemmingsplannen, streekplannen en PKB's. Het KICH (31) is een kennisinfrastructuur op het gebied van de cultuurhistorie.
5. graadmeterstelsels van drie planbureau's (32 - 34)
Hier gaat het om kerngraadmeters en indicatoren van het Natuurplanbureau, het Centraal Planbureau en het Sociaal-Cultureel Planbureau.
6. monitoring en evaluatie gekoppeld aan een specifiek beleid (32 - 47).
Een bepaald beleidsveld is hier uitgangspunt: grote-stedenbeleid (35, 36, 37, 38), ruimtelijk beleid (39, 40), waterbeleid (41), gebiedsgericht beleid en plattelandsbeleid (42, 43), beleid van provincies op het gebied van milieu, water, landbouw en natuur (44), het Belvederebeleid (45), mestbeleid (46) en bodemsaneringsbeleid (47).

De begrenzing tussen de groepen is overigens niet echt scherp te trekken. Er zijn binnen en tussen groepen diverse relaties. De lijst van 47 systemen moet gezien worden als dynamisch. In de toekomst kunnen er systemen afvallen of aan worden toegevoegd.

Manier van beschrijven volgens factsheet

De systemen worden op een systematische manier beschreven volgens een factsheet (bijlage 3). Er zijn 30 items onderscheiden, gegroepeerd onder

- Identificatie (1 - 2)
- Overzicht (3 - 16)
- Kwaliteitsaspecten (17 - 18)
- Contactpersonen (19 - 22)
- Beheer (23 - 26)
- Metadata referentie (27 - 30).

Bij de beschrijving is over het algemeen gebruik gemaakt van makkelijk te verkrijgen informatie via literatuur en websites. Er is getracht vooral item 7 (Graadmeters en indicatoren) zo compleet mogelijk in te vullen, omdat deze 'het aanbod aan indicatoren' weergeeft, die mogelijk invulling kunnen geven aan de vraag naar indicatoren voor ME-AVP.

Relatie met beleidsthema's Agenda Vitaal Platteland

Tabel 3 geeft een overzicht van de 47 systemen in relatie tot de acht beleidsthema's van de Agenda Vitaal Platteland. Een 'kruisje' geeft aan dat er (mogelijk) een verband is. Hoe dat verband er precies uitziet, en in het bijzonder in hoeverre de systemen invulling kunnen geven aan de 'vraag naar indicatoren' vanuit de verschillende beleidsthema's, is daarbij nog open. Hier wordt per beleidsthema kort ingegaan op de meest relevante systemen. Systemen, die ook kunnen voorzien in (een deel van) de benodigde basisdata.

Tabel 3: Overzicht van monitoringsystemen t.o.v. beleidsthema's AVP (1-8)

Meetnetten en 8 beleidsopgaven¹									
Code	Afkorting	1	2	3	4	5	6	7	8
01	BRP				X		X		X
02	R-PB	X		X	X				X
03	Top10			X				X	X
04	CBS-Bodem	X	X		X		X		X
05	LGN	X	X	X	X				X
06	HGN	X		X					
07	CBS-Landbouw				X	X	X		X
08	GIAB				X		X		X
09	Symbiosys	X							X
10	M-KLE			X					X
11	MFV-bos	X	X						
12	M-Bosvit	X							
13	M-Bosres	X							
14	M-OBN	X					X		X
15	LMF-M&N	X					X		X
16	M-NM	X							
17	M-SBB	X		X					
18	NMV	X					X		
19	BIN				X	X	X		
20	Eko-monitor				X	X			
21	NEM	X							X
22	ML			X					X
23	M-lucht						X		X
24	MKGR	X	X	X	X	X	X		X
25	BORIS	X	X						
26	M-TenR		X			X			
27	M-ruimte	X	X	X	X			X	X
28	M-Telos	X	X			X	X		X
29	BLM					X			
30	DURP					X			X
31	KICH			X					X
32	G-MNP	X		X			X	X	
33	G-CPB					X			
34	G-SCP					X	X		
35	M-GSB II		X			X			
36	M-GSB III		X			X			
37	M-SV		X			X			
38	M-SP/GSB					X			
39	M-Vijno	X	X	X	X			X	X
40	M-Nota Ruimte	X	X	X	X			X	X
41	M-water							X	
42	M-SGB	X	X	X	X		X	X	X
43	M-POP	X	X	X	X	X	X	X	X
44	IPO-MWLN	X			X		X	X	
45	M-Bel			X					X
46	M-mest				X		X		X
47	Monibosa						X		

¹ De volgende indeling wordt gehanteerd: 1. natuur (o.a. bos); 2. recreatie; 3. landschap; 4. landbouw; 5. sociaal-economische vitalisering (met nader onderscheid in een sociaal-culturele en een sociaal-economische component); 6. milieu; 7. water; 8. reconstructie zandgebieden

Natuur (o.a. bos)

Er zijn onder het beleidsthema natuur veel verbanden aangegeven. Belangrijk systeem voor de prestatie-monitoring is vooral 02, het registratiesysteem van LASER over het Programma Beheer. Basisdata over natuur zijn vooral te vinden in Synbiosys (09), de achterliggende meetnetten van het NEM (21), waaronder het Landelijk Meetnet Flora (15). Voor bos is met name het Meetnet Functievervulling Bos (11) van belang, ook als het gaat om rapportage over CO2 in het kader van het Kyoto-verdrag. De CBS-Bodemstatistiek en meer nog LGN geeft informatie over de omvang aan natuur in Nederland. De genoemde systemen geven overigens ook invulling aan de graadmeters en indicatoren volgens het Natuurplanbureau (G-MNP, 32). Veel natuurindicatoren zijn te vinden in het Natuurcompendium2003.

Recreatie

De CBS-Bodemstatistiek (04) geeft informatie over de omvang van recreatiegebieden. Veel informatie over recreatie is te vinden in BORIS (25) en M-TenR (26). De laatste gaat echter vooral over toerisme en verblijfsrecreatie, terwijl de recreatie-indicatoren in ME-AVP vooral informatie vragen over groen om de stad en over routenetwerken. Informatie over groen in en om de stad is ook te vinden in het grote-stedenbeleid, bijvoorbeeld bij het investeringsbudget stedelijke vernieuwing (M-SV, 37).

Landschap

Bij de prestatie-monitoring is vooral weer het registratiesysteem LASER van belang (02), omdat daarin inzicht wordt gegeven in aanleg en beheer van landschapselementen volgens de landschapspakketten van het Programma Beheer. De belangrijkste systemen voor landschap zijn de Monitor Kleine Landschapselementen (10), het Meetnet Landschap (22) met als achterliggende bron de TOP10-vector (03). KICH (31) en M-Belvedere (45) zijn vooral van belang voor cultuurhistorische informatie.

Landbouw

Basisinformatie over de landbouw is vooral te vinden in de CBS-Landbouwmetelling (07) in combinatie met het GIAB (08), in het BIN (19) en de Eko-monitor (19). Over de omvang van landbouw als bodemgebruiksvorm geeft LGN (05) en de CBS-bodemstatistiek (04) informatie. Speciaal voor het mestbeleid zijn de BasisregistratiePercelen (01) en M-mest (46) van belang.

Sociaal-culturele vitaliteit

Informatie over sociaal-culturele indicatoren is te vinden in het graadmeterstelsel van het SCP (34), binnen Telos (28) en in het grotestedenbeleid (35-38).

Sociaal-economische vitalisering

Economische informatie over de landbouw geeft de CBS-Landbouwtelling (07) en het BIN (19), over recreatie M-TenR (26), over bedrijventerreinen (BLM, 29). Veel algemene economische informatie is te vinden bij het CPB (33) met achterliggende CBS-statistieken. Ook het grotestedenbeleid (35-36), Telos (28) en POP (43) geven economische indicatoren.

Milieu

Een overzicht van milieu-indicatoren en achterliggende bronnen geeft het Milieucompendium 2004 (G-MNP, 32). Over emissie naar lucht en luchtkwaliteit is veel materiaal te vinden in M-Lucht (23) en IPO-MWLN (44). Informatie over het milieuthema vermessing is vooral te vinden in de BRP (01) en M-mest (46), over verdroging in het NMV (18). SCP geeft met de achterliggende CBS-POLS, informatie over de leefsituatie waaronder de beleving van geluid en stank.

Water

Centrale bron van informatie is de voortgangsrapportage van het waterbeleid (M-water, 41), met de achterliggende watermeetnetten. Informatie over emissies naar water en over waterkwaliteit is ook te vinden in het Milieucompendium2004 en Natuurcompendium2003 (G-MNP, 32) en op het provinciale niveau in de IPO-MWLN rapportages (44). De monitoring van verdroging is onderwerp van het Nationaal Meetnet Verdroging (18). Dit meetnet is echter nog onvoldoende operationeel.

Reconstructie zandgebieden

Dit is als beleidsthema een geheel andere ingang, namelijk een gebiedsgerichte ingang. Veel informatiesystemen over natuur, recreatie, landschap, landbouw, milieu, water kunnen ook benut worden voor de reconstructiegebieden. Speciaal van belang is echter de Monitor Sturingsmodel gebiedsgericht beleid (42) in combinatie met het EU-plattelandsbeleid (M-POP, 43).

Stand van zaken eind januari 2005 en vervolg

Eind januari 2005 zijn alle 47 systemen beschreven, zij het dat de beschrijving van de systemen van Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer (16 resp. 17) nog incompleet is. Ook de beschrijving van de Monitor Nota Ruimte (40) is nog zeer voorlopig. Uitwerking van de Doelbereikingsmonitor en Belevingsmonitor voor de Nota Ruimte vindt in 2005 en 2006 plaats door het Ruimtelijk Planbureau en het Milieu- en Natuurplanbureau, in opdracht van VROM.

Het ligt in de bedoeling om de eerste beschrijving van de systemen ter commentaar voor te leggen aan contactpersonen. Voor 10 systemen is inmiddels commentaar verkregen en verwerkt.

Vervolgactiviteiten:

- Commentaar vragen en verwerken van contactpersonen voor zo'n 35 systemen.
- Vervaardigen van een NPB-Werkdocument waarin de factsheets worden opgenomen.
- Het onderbrengen van de factsheets in een databank van het Natuurplanbureau-Wageningen en/of van het Centrum voor Geo-informatie (CGI-Alterra).
- Het aanvullen en beheren van de factsheets in de databank.
- Het benutten van de factsheets voor nadere invulling van de 'vraag naar indicatoren' voor de monitoring en evaluatie Agenda Vitaal Platteland.

3.2 Beschrijving indicatoren

Voor de essentiële set van indicatoren voor het systeem ME-AVP wordt onderscheid gemaakt tussen drie typen indicatoren: prestatie, effect en proces. De inhoud en ontwikkeling van procesindicatoren dient nog nader te worden onderzocht en zal hier niet verder worden behandeld. Prestatie-indicatoren zijn beschreven in het MJP-AVP (LNV, 2004) en deze zullen deel uit gaan maken van het ILG contract tussen rijk en provincies welke naar verwachting in 2006 zal worden afgesloten. De gegevensleverantie voor deze indicatoren berust primair bij de provincies. De informatie voor de prestatie-indicatoren zal in de toekomst door de provincies in de vorm van voortgangsrapportages worden aangeleverd.

Het rijk is verantwoordelijk voor de monitoring van effecten van het beleid. De geïnventariseerde effect-indicatoren voor de verschillende AVP beleidsthema's zoals beschreven in de rapportage van Dessing en Beers (2005) (zie hoofdstuk 2) zullen in een volgende fase (febr - mei 2005) vanuit de aanbodkant verder worden uitgewerkt. In eerste

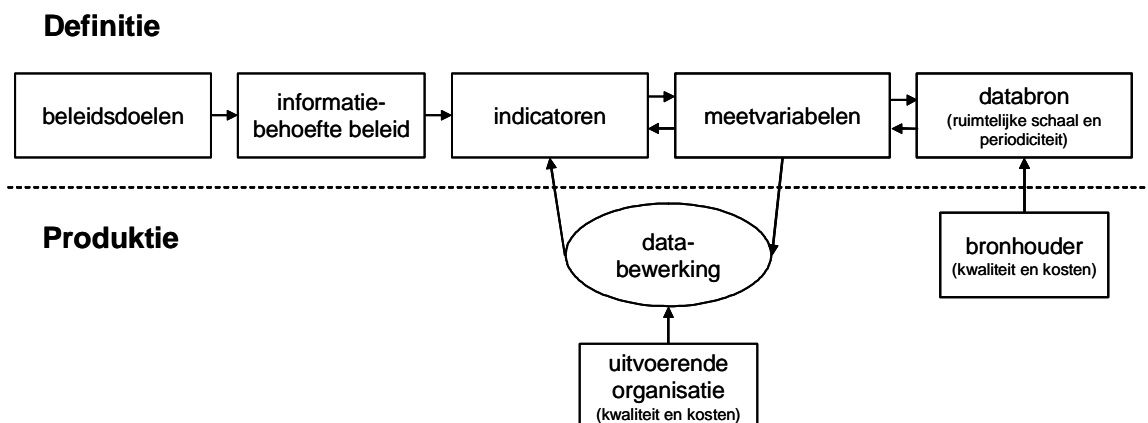
instantie zal de focus liggen op de uitwerking van de indicatoren waarbij voor het beleidsthema Recreatie een volledige beschrijving van de systematiek zal worden gegeven (inclusief verwerking in informatiesysteem), terwijl voor de andere thema's een quick-scan van de effect-indicatoren zal worden uitgevoerd.

Voor de indicatoren binnen het ME-AVP systeem worden factsheets opgesteld met een systematische beschrijving van inhoud en uitwerking van de indicatoren (bijlage 4). In de factsheets worden de elementen beschreven (Figuur 3) die nodig zijn voor de inhoudelijke uitwerking van de indicatoren (definitie). Daarnaast worden de organisatorische en financiële aspecten (productie) voor de toepassing van een indicator in beeld gebracht. De effect-indicatoren zoals beschreven in Dessing & Beers (2005) zullen in de vorm van factsheets worden beschreven. In een later stadium (na de definitieve keuze van indicatoren voor ME-AVP) zal mogelijk nog een aantal velden met informatie over het proces moeten worden toegevoegd (b.v. presentatie in tabel, figuur of kaart, plaats in rapportage, manier van beoordelen in 'stoplicht-schema', redactie en inhoudelijke goedkeuring).

Het uiteindelijke product is een beslisdocument welke dient als input voor de keuze van een set van essentiële indicatoren voor ME-AVP door het beleid (nader te bepalen op welke manier die beslissing wordt genomen). Voor de indicatoren zijn de volgende aspecten bij deze afweging van belang:

- Onderscheid tussen bestaande indicatoren in het aanbod van bestaande monitoringssystemen (par 3.1) en nieuw te ontwikkelen indicatoren
- Wat is nodig om nulsituatie te bepalen?
- Haalbaarheidstoets (ook mede gericht op gegevensbeschikbaarheid bij provincies)
- Wie heeft de informatie beschikbaar?
- Eventueel kosten;
- Voorbeelden toepassing in eerdere rapportages.

Na de keuze voor een essentiële set van indicatoren voor ME-AVP, zal voor deze indicatoren een volledige uitwerking van de systematiek worden gemaakt en zal de uitvoering van een nulmeting worden voorbereid.

Figuur 3: Schematisch overzicht van de elementen die per indicator in een factsheet worden beschreven.

4 Informatiesysteem

4.1 Randvoorwaarden voor een informatiesysteem

Een belangrijke voorwaarde voor de uitvoering van de langjarige monitoring voor Agenda Vitaal Platteland is een efficiënt en duurzaam informatiesysteem welke zorg draagt voor de opslag, beheer en presentatie van gegevens en indicatoren. Bij de ontwikkeling van het informatiesysteem hebben we de volgende vragen als uitgangspunt genomen:

- Welke informatie en producten moeten via het systeem worden ontsloten en voor wie?
- Welke functionaliteit of service moet het te ontwikkelen systeem kunnen bieden?
- Hoe kunnen we aansluiten bij andere bestaande of nog te ontwikkelen systemen?

De definitie van informatiesysteem zoals deze hier wordt gebruikt beperkt zich niet tot alleen het technische (of ICT) systeem voor informatievoorziening maar is, aangezien we te maken hebben met een groot aantal betrokkenen, juist ook een bredere beschrijving van de informatievoorziening inclusief het geheel van mensen, afspraken en de organisatie om monitoring en evaluatie mogelijk te maken.

Bij de ontwikkeling van een informatiesysteem voor ME-AVP dient met verschillende randvoorwaarden rekening te worden gehouden:

- **Financiën:** Kosten moeten beheersbaar zijn, input t.o.v. output, mogelijk verdeling van kosten en verantwoordelijkheden over verschillende ministeries en overheden.
- **Flexibiliteit:** Hou rekening met veranderingen: wat vandaag wordt beslist, kan morgen weer anders zijn. Het systeem zou dus flexibel van opzet moeten zijn: het MJP-AVP zal in ieder geval in 2005 nog worden aangepast, dit kan zowel leiden tot aanpassingen in beleidsthema's als operationele doelen en indicatoren.
- **Fasering:** Zet het systeem stapsgewijs op en probeer niet direct de hele wereld te vangen maar juist keuzes te maken. Dit betekent dat bij de start een aantal opties wordt gedefinieerd met verschillende termijnen van uitwerking. Gedurende het traject van uitvoering verdere detaillering en bijstelling aan de dagelijkse praktijk.
- **Producten en doelgroepen:** Vooraf duidelijk beschrijven welke producten voor welke doelgroepen worden ontwikkeld. Mogelijke producten zijn: nulmeting, midterm-evaluatie, eindevaluatie en jaarlijkse rapportage met meer thematische insteek.
- **Organisatie:** Een groot aantal instanties zal bij het traject van ME-AVP betrokken zijn. Het is belangrijk om duidelijk te communiceren wat het doel van het informatiesysteem zal zijn om op deze manier te komen tot een gedeelde verantwoordelijkheid en een optimaal gebruik (en dus succes) van het systeem
- **Aansluiten en afstemmen:** Op dit moment lopen er al verschillende M&E initiatieven op gerelateerde beleidsterreinen (POP, SGB, ILG, WOT Informatievoorziening Natuur, ISV etc.): uitgangspunt is aansluiten waar het kan en afstemmen waar het moet. Indien mogelijk streven naar gezamenlijke definitie van indicatoren en meetvariabelen, en uitwisseling van gegevens Dit zou uiteindelijk ook moeten leiden tot een heldere en duidelijke afbakening van de verantwoordelijkheid van ME-AVP.

In deelproject 4 'Informatiesysteem en gegevensvoorziening' is in 2004 gewerkt aan de inventarisatie van gebruikerseisen (interviews en een workshop), aan de analyse van de gegevensprocessen om te komen tot een informatiemodel voor het informatiesysteem en uiteindelijk is een eerste prototype van de presentatie-module gemaakt in de vorm van het webportaal 'Stand van het Platteland'.

4.2 Doelgroepen en gebruikerseisen

Om een beter beeld te krijgen van de gebruikerseisen voor het informatiesysteem ME-AVP is eind februari 2004 hierover een workshop gehouden. In aansluiting hierop zijn met een zestal potentiële gebruikers (bijlage 5) interviews gehouden om een beter beeld te krijgen van de ideeën en gebruikerseisen voor het informatiesysteem.

Potentiële doelgroepen die belangstelling hebben voor informatie over monitoring AVP zijn:

- beleidsmedewerkers ministerie: LNV, VROM, V&W en andere;
- beleidsmedewerkers provincies;
- wetenschap: onderzoekers, gegevensleveranciers, planbureaus;
- politiek: kabinet, tweede kamer, provinciale staten;
- maatschappelijke organisaties;
- burgers.

De interviews zijn in eerste instantie beperkt tot de eerste 3 gebruikersgroepen. Het interview bestond uit 2 delen: een deel met open vragen over de huidige werkprocessen van monitoring en evaluatie en een tweede deel met meerkeuze opties voor de wensen van functionaliteit van het informatiesysteem.

Als primaire gebruikers van het informatiesysteem ME-AVP worden 3 doelgroepen onderscheiden. Hieronder worden de doelgroepen op een rij gezet en de rol van het informatiesysteem in het werkproces toegelicht:

1. **bestuurders:** Hierbij maken we onderscheid tussen nationale bestuurders (Tweede kamer, minister) en provinciale bestuurders. Deze doelgroep zal de informatie vooral gebruiken voor de sturing van beleid (was het gevoerde beleid effectief, waar heeft het ingezette beleid niet het gewenste effect bereikt etc.). In eerste instantie is men vooral geïnteresseerd in informatie op hoofdlijnen (Figuur 4). Deze groep is wel een doelgroep voor het informatiesysteem oftewel ze gebruiken informatie welke beschikbaar is in het systeem, maar ze is niet per definitie een gebruiker van het systeem (gaan ze zelf achter de pc zitten).

beleidsopgave	operationeel doel	prestaties rijksacties		prestaties decentrale overheid		realisatie effecten	
		beoordeling	voortgang per indicator	beoordeling	voortgang per indicator	beoordeling	effect per indicator
Recreatie in en om de stad	grootschalig groen	0	planologisch kader "Rood, Groen en Blauw": is vertraagd	+	aankopen recreatiegebieden: in 2004 is 25% aangekocht	+	aantal bezoekers dagrecreatiegebieden: met 20% toegenomen
	regionaal groen	+	Herziening recreatie-objekten: op schema	-	aankopen regionaal groen: in 2004 0% aankopen	-	aantal bezoekers regionaal groen: niet toegenomen
Landelijke route netwerken	ontwikkelen en beheren	0	Bekendheid routenetwerk: Rijk heeft beperkt bekendheid gegeven	0	aanleg routenetwerk: voor wandelen en fietsen op schema en voor varen vertraagd.	+	gebruik routenetwerken: met 10% toegenomen

Figuur 4: Voorbeeld van overzichtelijke presentatie voortgangsinformatie voor AVP.

2. **beleidsmedewerkers:** Hierbij onderscheid tussen Rijk en provincies. De informatie wordt gebruikt voor voorbereiding nieuw beleid of aanpassing van bestaand beleid (o.a. in de vorm van doelenboom), coördinatie voortgang en overleg met uitvoerders van beleidsmaatregelen. Inzicht in de relatie tussen prestaties en effecten is belangrijk om succes- en faalfactoren van specifiek beleid te kunnen vaststellen, dus behoefte aan verdiepende analyses. Deze doelgroep is daadwerkelijk een gebruiker van het systeem.

3. **opstellers monitoring en evaluatie rapportages:** Deze doelgroep houdt zich bezig met het inwinnen en beheren van de benodigde (monitoring)gegevens en met de analyse van deze gegevens tot indicatoren (zowel prestaties als effecten) welke kunnen worden gepresenteerd in het informatiesysteem ME-AVP. Zij zijn dus vooral toeleverend aan het systeem maar hebben daarnaast beleidsinformatie (in de vorm van doelenboom) en informatie van voorgaande evaluaties nodig om hun analyses te kunnen uitvoeren. Het systeem zou zo opgezet moeten worden dat op de langere termijn kan worden voldaan aan de wens van de projectgroep MJP-AVP om het systeem toegankelijk te maken voor andere doelgroepen als maatschappelijke organisaties, media en burgers.

Op basis van een interviewronde met potentiële gebruikers vanuit de verschillende doelgroepen, zijn de gebruikerseisen voor het informatiesysteem ME-AVP in kaart gebracht (Tabel 4). In bijlage 5 wordt een overzicht gegeven van de specifieke gebruikerseisen die uit de interviews naar voren kwamen.

Tabel 4: Overzicht van gebruikerseisen voor informatiesysteem ME-AVP per doelgroep.

Doelgroep	Beelden	Type vragen/ informatiebehoefte	Functionaliteit	Complexiteit en risico's
1. bestuurders ministeries LNV, VROM, V&W en provincies	feiten&cijfers, overzichtelijk, compact, nationaal	snel overzicht voortgang beleid kengetallen beleids- prestaties nationaal kengetallen effecten beleid	overzichtelijke presentatie (figuur 4) jaarlijkse rapportage: inzichtelijke figuren nulmeting, midterm- en eindevaluatie	vergelijking met taakstelling etc.: niet altijd beschikbaar gegevens van provincies, organiseren via ILG: vergelijkbaarheid aanlevering door verschillende instituten
2. beleids- medewerker nationaal en provincies	achtergrond, verdieping, analyse	doelenboom (opgave- operationeel doel- indicator) relevante beleidskaarten toelichting M&E resultaten actuele ontwikkelingen ad hoc vragen	digitale (doorklikbare) weergave doelen- boom uit MJP-AVP presentatie van digitale kaarten gelinkt aan indicator korte beleids- samenvatting per indicator (inclusief figuur) E-nieuwsbrief informatie-loket	rekening houden met veranderingen in doelen (nu in uKnow uitgewerkt) niet zelf ontwikkelen: afstemming kaartenproject (pl Meijers LNV-DP) redactie nodig redactie nodig hoe organiseren?
3. opstellers monitoring en evaluatie rapporten	methodisch, beschrijvend, onderbouwend	analyse M&E resultaten: prestatie – effect relaties ontwikkeling in tijd achtergrond informatie indicatoren	thematische analyses in de vorm van dossier historische informatie in dossier factsheets indicatoren: methode, basisgegevens	standaardiseren beschrijving (zie bijlage 4)

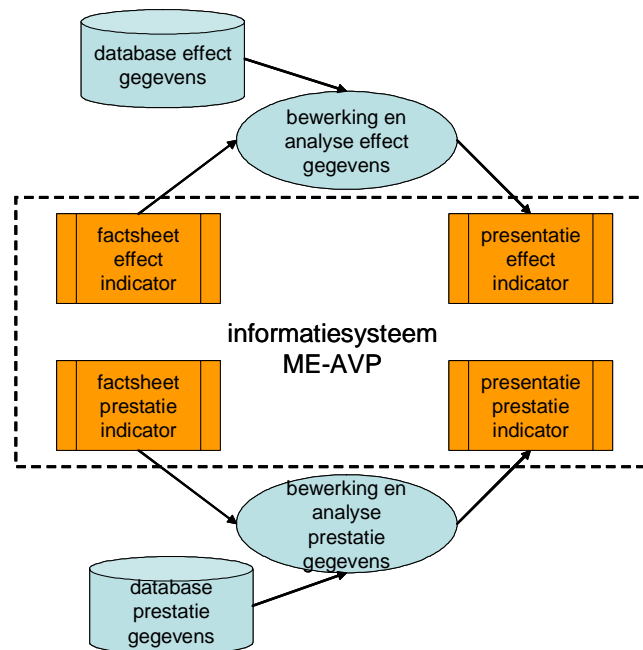
De (actuele) beschikbaarstelling van beleidsdocumenten voor AVP en gerelateerde beleidsvelden (o.a. ILG) is al georganiseerd via andere informatiebronnen (www.gebiedsgerichtbeleid.nl). Hierbij zou moeten worden aangesloten, dus vanaf dit webportaal doorverwijzen naar het specifieke webportaal voor monitoring en evaluatie Agenda Vitaal Platteland.

Door de provinciale beleidsmedewerkers werden de volgende aanvullende gebruikerseisen voorgesteld:

- Prestaties en effecten lokale situaties: jaarlijkse voortgang op de kaart, detailinformatie vergt grotere inspanning
- Vuistregels voor keuze beste uitvoeringsmaatregel: zoekmogelijkheden in database met project-informatie vergt nauwe samenwerking met DLG als uitvoerder

Deze eisen worden in een volgende fase van ontwikkeling nader bekeken. Mogelijk dat de provincies zelf ook initiatieven voor deze eisen in gang zetten.

De gebruikerseis vanuit de opstellers van monitoring en evaluatie rapportages om de basisgegevens voor analyses centraal in een informatiesysteem op te slaan vergt grote inspanning en hoge kosten bij realisatie systeem (o.a. door ontwikkeling beveiligde zone voor toegang tot basisgegevens). Bij de verdere ontwikkeling van het informatiesysteem zal daarom worden uitgegaan van decentrale opslag, beheer en bewerking van de brongegevens voor de indicatoren bij de hiervoor aangewezen organisaties. Binnen het informatiesysteem zal de factsheet en de waarde per indicator worden beheerd en gepresenteerd. Een goede borging van de kwaliteit van dit proces is essentieel.

Figuur 5: Schematische weergave van het proces van decentrale opslag en bewerking van gegevens naar indicator. Binnen het informatiesysteem ME-AVP wordt dus vastgelegd hoe een indicator wordt berekend in de vorm van een factsheet (bijlage 4) en wordt de uiteindelijke waarde voor een indicator opgeslagen en gepresenteerd.

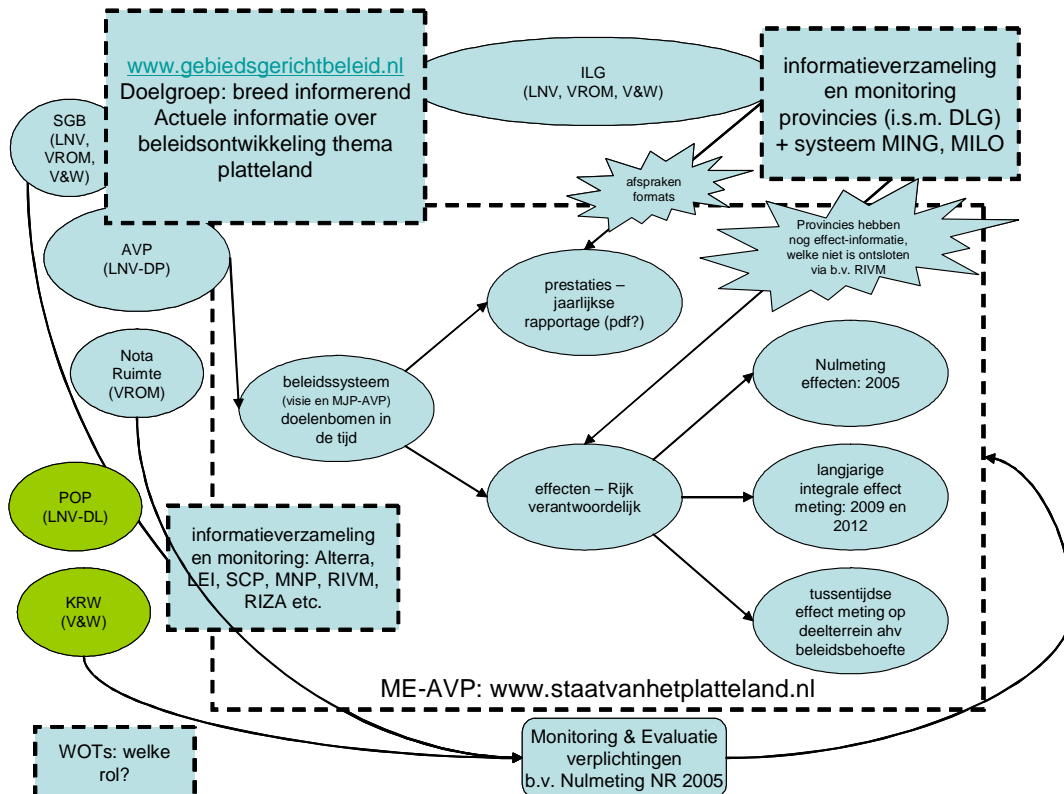

4.3 Informatiemodel en uitwerking in prototype

Door de inhoudelijke breedte van de thema's welke in AVP aan bod komen zijn er raakvlakken met M&E ontwikkelingen op andere beleidsterreinen. Onder het motto: 'Aansluiten waar het kan en afstemmen waar het moet', zou er zoveel mogelijk gestreefd moeten worden naar gezamenlijke definitie van indicatoren en meetvariabelen, en uitwisseling van gegevens (naar voorbeeld AVP en Nota Ruimte). Dit moet uiteindelijk leiden tot een heldere en duidelijke afbakening van de verantwoordelijkheid van ME-AVP.

In Figuur 6 is de omgeving van AVP met ander ingezet beleid in kaart gebracht. Het gepresenteerde beeld is zeker nog niet compleet maar geeft een overzicht van het raakvlak met andere beleidsontwikkelingen. Vooral de verdere ontwikkeling van ILG is van groot belang voor ME-AVP aangezien binnen de uitvoeringscontracten met de provincies afspraken (start 2007) zullen worden gemaakt over de prestatie monitoring van de operationele doelen zoals geformuleerd in MJP-AVP. Provincies zullen voor hun verantwoording ook een systeem voor informatievoorziening op moeten zetten. Ook hier geldt afstemmen en aansluiten: dit wordt nu deels voorbereid in de werkgroep PEIL (Prestaties en Effecten voor het Investeringsbudget Landelijk gebied).

Bij de opzet van ME-AVP is een nauwe afstemming geweest met de M&E activiteiten voor *Nota Ruimte*. Dit zal verder worden voortgezet. De nieuwe programmaronde voor het Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP) in 2007 biedt ook goede mogelijkheden om de monitoring van plattelandsontwikkeling op basis van AVP en POP af te stemmen. Het LEI voert voor de economische indicatoren een verkenning uit naar de aansluiting van ME-AVP op POP-indicatoren (Kuhlman en Venema, 2005).

Figuur 6: Omgeving en informatiestromen voor informatiesysteem voor ME-AVP

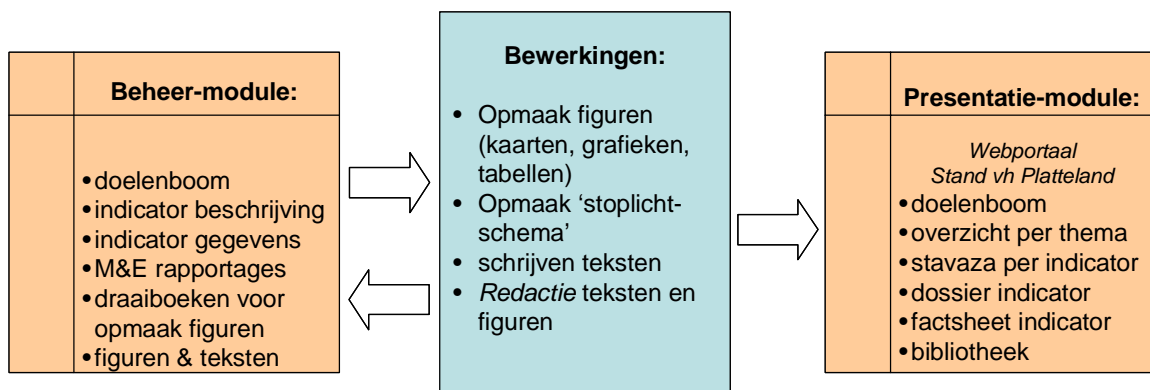
Op basis van de gedefinieerde gebruikerseisen van de verschillende doelgroepen voor het informatiesysteem (tabel 4) is een informatiemodel opgesteld. Op hoofdlijnen bestaat dit uit een beheer-module en een presentatie-module (Figuur 7). Daarnaast moeten nog verschillende bewerkingen worden uitgevoerd op de indicator gegevens om deze om te zetten naar b.v. figuren (kaarten, grafieken). Hierbij is het de vraag in hoeverre dit soort bewerkingen binnen een informatiesysteem geautomatiseerd dienen te worden. Deze bewerkingen zijn in een apart blok benoemd.

In 2004 is in eerste instantie een verdere uitwerking gegeven voor de presentatie-module. Hiervoor is vastgesteld welke informatie-objecten (gedetailleerde beschrijving in bijlage 6) onderdeel uit zouden moeten maken van de presentatie-module:

- doelenboom MJP-AVP
- beleidssamenvatting voortgang beleid per beleidsthema
- huidige stand van zaken per prestatie- of effect-indicator in de vorm van figuur en toelichtende tekst
- factsheet per indicator
- dossier per indicator
- bibliotheek met relevante rapportages
- relevante beleidsdocumenten
- contact en colofon

Voor de presentatie-module is een prototype opgesteld in de vorm van het webportaal Stand van het Platteland (zie bijlage 7 voor voorbeelden vormgeving van prototype). Het prototype is bedoeld om eindgebruikers een beeld te geven van hoe hun gebruikerseisen kunnen worden geïmplementeerd in het informatiesysteem. Met hen zal een evaluatie van het prototype worden uitgevoerd. Daarnaast dient te worden bekeken in hoeverre de presentatie-module voldoet aan de eis om het webportaal te gebruiken als communicatiemiddel tussen de verschillende betrokkenen, vooral rijk en provincies, in het proces van monitoring en evaluatie.

In 2005 zal worden gewerkt aan het opstellen van een pakket van eisen voor de beheermodule waarbij ook nadrukkelijk rekening wordt gehouden met de manier waarop op dit moment de doelenboom voor MJP-AVP wordt beheerd in uKnow.

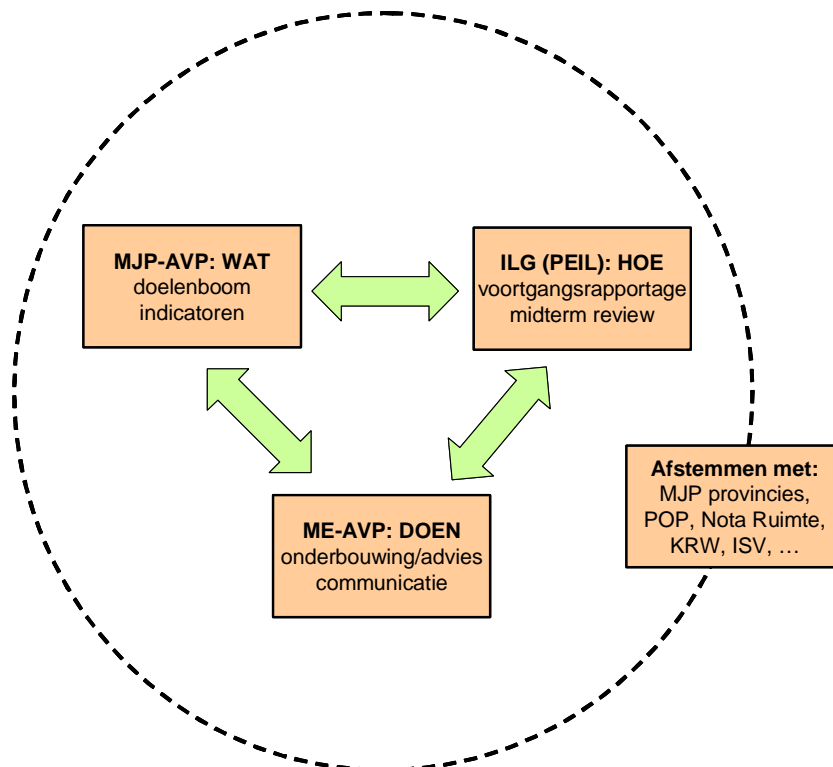
Figuur 7: Schematische opbouw informatiemodel voor informatiesysteem ME-AVP met een onderscheid voor de beheer-module en presentatie-module en de benodigde bewerkingen.

5 Conclusies en aandachtspunten

In 2004 is een aantal stevige stappen voorwaarts gezet om te komen tot een monitoring en evaluatiesysteem Agenda Vitaal Platteland. De volgende onderdelen zijn nu gereed:

- inventarisatie van informatiebehoefte van beleid in de vorm van een set van essentiële indicatoren voor de verschillende AVP beleidsthema's;
- overzicht van aanbod van relevante indicatoren in bestaande monitoringsystemen;
- uitwerking voor de economische indicatoren voor ME-AVP;
- informatiemodel voor het informatiesysteem bestaande uit een beheer- en presentatiemodule;
- demo in de vorm van een prototype van de presentatiemodule Stand van het Platteland.

Daarnaast is gewerkt aan het organiseren van de samenhang van ME-AVP met de projecten MJP-AVP en monitoring ILG (werkgroep PEIL). De rolverdeling van de verschillende projecten is weergegeven in Figuur 8. Het MJP-AVP beschrijft WAT de overheid wil bereiken (combinatie doelenboom en indicatoren) en binnen het ILG maken rijk, provincies en allerlei andere betrokkenen afspraken over HOE men dit wil bereiken. Binnen deze setting heeft ME-AVP vooral een onderbouwende en adviserende rol en wordt er binnen ME-AVP het systeem daadwerkelijk opgezet (inclusief de communicatie via het informatiesysteem). Daarnaast dient natuurlijk ook nadrukkelijk afstemming te worden gezocht met verschillende andere beleidsterreinen waar monitoring en evaluatie van het platteland of het landelijke gebied een rol speelt.

Figuur 8: Samenhang tussen MJP-AVP, ILG (werkgroep PEIL) en ME-AVP en de directe beleidsomgeving voor monitoring en evaluatie van de 'Stand van het Platteland'.

Besluitvorming over de essentiële set van indicatoren voor zowel de prestaties als de effecten zal plaatsvinden binnen het MJP-AVP. Daarbij is het de ambitie om in de doelenboom van de aangepaste versie van het MJP-AVP (publicatie februari 2006) naast de prestatie-indicatoren ook de effect-indicatoren te presenteren. Voor de werkzaamheden binnen het project ME-AVP betekent dit dat in de eerste helft van 2005 zal worden gewerkt aan een beslisdocument die kan dienen ter ondersteuning van de keuze van de essentiële set van indicatoren. Na de definitieve keuze van indicatoren zal in de tweede helft van 2005 het volledige systeem voor monitoring en evaluatie van AVP worden ontwikkeld.

Tot slot

- Tot nu toe is de betrokkenheid vanuit de provincies bij de ontwikkeling van ME-AVP bescheiden geweest. Een belangrijke vraag is daarom dan ook hoe we dit draagvlak en de betrokkenheid kunnen vergroten en op die manier gegevens, informatie en kennis tussen rijk en provincies kunnen laten stromen.
- De aandacht voor de monitoring van processen is tot nog toe beperkt geweest mede omdat het rijk dit (binnen ILG-kader) vooral een taak van de provincies vindt. Mogelijk zou een studie naar de (on)mogelijkheden van procesmonitoring op zijn plaats zijn om op die manier de provincies te faciliteren en te zorgen dat informatie over processen ook daadwerkelijk een rol kan spelen binnen de evaluatie. Recente studies welke bij Alterra zijn uitgevoerd zouden hierbij als uitgangspunt kunnen worden genomen (Ovaa, 2003; Ligthart en Leenders, 2003).
- Op dit moment is nog geen volledig overzicht beschikbaar van de (monitoring en evaluatie) rapportages die voor AVP en ILG dienen te worden gemaakt als verantwoording naar de Tweede Kamer. Het informatiesysteem Stand van het Platteland zou deze rapportages kunnen ondersteunen. Daarnaast dient ook de relatie met huidige MNP producten als de Natuurbalans en Milieubalans mee te worden genomen.

Literatuur

- Dessing, E.G.M. en S. Beers, 2005. Naar een systeem voor Monitoring en Evaluatie van de Agenda Vitaal Platteland: Interactieve beleidsconstructie en essentiële indicatoren voor monitoring en evaluatie. Rapport EC-LNV nr. 2005/358, Expertise Centrum LNV, Ede.
- Dijkstra, H., 2005. Naar een systeem voor Monitoring en Evaluatie van de Agenda Vitaal Platteland: Inventarisatie aanbod monitoringsystemen. NPB-werkdocument nr. 2005-02, NPB-Wageningen.
- Kuhlman, T en G. Venema, 2005. Naar een systeem voor Monitoring en Evaluatie van de Agenda Vitaal Platteland: De economische dimensie. NPB-werkdocument nr. 2005-01, NPB-Wageningen en LEI.
- Lighthart, S.S.H. en T.P. Leenders, 2003. Monitoring van beleidsprocessen. Alterra-rapport 780.2. Alterra, Wageningen.
- LNV, 2004a. Agenda voor een Vitaal Platteland: Visie. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselveiligheid, Den Haag.
- LNV, 2004b. Meerjarenprogramma Agenda Vitaal Platteland. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselveiligheid, Den Haag.
- Ovaa, B.P.S.A., 2003. Naar Monitoring van Geld, Gevoel en Beleidsprocessen voor het waterbeheer. Alterra-rapport 780.1. Alterra, Wageningen.

Bijlage 1 Tabellen met indicatoren en streefwaarden

Toelichting bij de tabellen

In de periode september – november 2004 is voor elk thema van het AVP een workshop gehouden om tot een set van zogenaamde essentiële indicatoren te komen. De strategie achter de essentiële indicatoren is om met een beperkt aantal indicatoren de stand van het platteland op een overzichtelijke manier weer te geven. Voor elke workshop zijn beleidsmakers, inhoudelijke deskundigen en monitorings- en evaluatiedeskundigen uitgenodigd. Het oogmerk hiervan was om de ideeën uit de verschillende denkwerelden te inventariseren, uit te wisselen en om te smeden tot een gedeelde visie op de indicatoren.

Per thema van het AVP is een tabel gemaakt met:

- beleidsopgaven, operationele doelen en rijksacties (soms ook provinciale acties);
- bijbehorende indicatoren met ambities (streefwaarden en taakstellingen).

In de tabellen zijn onderscheiden:

- effectindicatoren op het niveau van de beleidsopgave en/of op het niveau van de operationele doelen;
- resultaatindicatoren op het niveau van de operationele doelen;
- prestatie-indicatoren provincies het op niveau van de door provincies vorm te geven acties;
- prestatie-indicatoren Rijk op het niveau van de rijksacties;
- procesindicatoren op het niveau van de acties van provincie of Rijk, alleen benoemd als daar een speciale aanleiding voor is.

Uit de tabellen blijkt welke indicatoren en streefwaarden nog ontbreken. Soms wordt ook een keuzemogelijkheid beschreven, b.v. bij reconstructie voor de effectindicatoren bij de beleidsopgave “goede ruimtelijke structuur”.

Tabellen

- landbouw
- landschap
- milieu
- natuur
- reconstructie
- recreatie
- sociaal-culturele vitaliteit
- sociaal-economische vitalisering
- water

Beleidsthema landbouw: vitale en duurzame agrarische sector

Overzicht van essentiële indicatoren en ambities, blad 1/3

Beleidsopgave	Operationeel doel	Actie (Provinciaal en Rijks)	Indicator (Procesindicatoren alleen bij speciale aanleiding)	Ambitie
Vitale en duurzame landbouw			Effectindicator(en): <ul style="list-style-type: none"> - Duurzaam gebruik van hulpbronnen door de landbouw - Behoud en ontwikkeling van landschappen door de landbouw - Maatschappelijke waardering van de landbouw - Economische kracht landbouw - Marktaandeel kwalitatief hoogwaardige landbouwproducten - Toegankelijkheid van het landschap door de landbouw - De marktpositie van de landbouw in Nederland en in vergelijking met het buitenland - De voedselkwaliteit 	Streefwaarde: <ul style="list-style-type: none"> - ... - ... - ... - ... - ... - ... - ...
	Grondgebonden landbouw		Effectindicator(en): <ul style="list-style-type: none"> - Kosten per nader te bepalen eenheid product en ha Resultaatindicator(en): <ul style="list-style-type: none"> - Totale ingerichte oppervlakte (ha) - Die voldoet aan de kwaliteitseisen <ul style="list-style-type: none"> o Landbouwgebonden infrastructuur en ontsluiting o Huiskavel melkveehouderijbedrijven (> 70 nge) o Veldkavels huiskavelgrootte overige bedrijven 	Streefwaarde: <ul style="list-style-type: none"> - ... Totaal resultaat (geen datum genoemd): <ul style="list-style-type: none"> - .. ha - Die voldoet aan kwaliteitseisen: <ul style="list-style-type: none"> o Verbering van tenminste 25% t.o.v. de Ausgangssituatie o Huiskavel van tenminste 0,3 ha per melkkoe Veldkavels overige bedrijven met ten minste 25% afgenomen en de huiskavelgrootte tenminste 50% toegenomen
		Door provincies vorm te geven acties	Prestatie-indicator(en) provincies: <ul style="list-style-type: none"> - Oppervlakte grondgebonden landbouw ingericht (ha) - Die voldoet aan kwaliteitseisen: <ul style="list-style-type: none"> o Landbouwgebonden infrastructuur en ontsluiting o Huiskavel melkveehouderijbedrijven (> 70 nge) o Veldkavels huiskavelgrootte overige bedrijven Procesindicator(en) provincies: <ul style="list-style-type: none"> - Bereidheid betrokkenen om te verkavelen / te veranderen 	Taakstelling (geen datum genoemd): <ul style="list-style-type: none"> - .. ha - Die voldoet aan kwaliteitseisen: <ul style="list-style-type: none"> o Verbering van tenminste 25% t.o.v. de Ausgangssituatie o Huiskavel van tenminste 0,3 ha per melkkoe Veldkavels overige bedrijven met ten minste 25% afgenomen en de huiskavelgrootte tenminste 50% toegenomen
	Extensivering melkveehouderij		Effectindicator(en): <ul style="list-style-type: none"> - Kosten per nader te bepalen eenheid product en ha - Milieubelasting (vermesting, verzuring, verdroging (nadere omschrijving is gewenst; zie indicatoren bij thema milieu) Resultaatindicator(en): <ul style="list-style-type: none"> - Totaal oppervlakte extensivering melkveehouderij ingericht (ha) <ul style="list-style-type: none"> - binnen reconstructiegebieden (ha) - buiten reconstructiegebieden (ha) - Die voldoet aan kwaliteitseisen: <ul style="list-style-type: none"> o Huiskavel t.b.v. weidegang (ha) o Aantal bedrijven en bijbehorende ha dat onder de wettelijke norm blijft 	Streefwaarde: <ul style="list-style-type: none"> - ... - ... Taakstelling (2010): <ul style="list-style-type: none"> - 180.000 ha <ul style="list-style-type: none"> - 138.000 ha in reconstructiegebieden - 42.000 ha buiten reconstructiegebieden - Die voldoet aan kwaliteitseisen: <ul style="list-style-type: none"> o Van ten minste 0,5 ha per melkkoe o Vermindering van de milieubelasting t.a.v. vermesting, verzuring en verdroging, verdergaand dan wettelijk is voorgeschreven
		Door provincies vorm te geven acties	Prestatie-indicator(en) provincies: <ul style="list-style-type: none"> - Oppervlakte extensivering melkveehouderij ingericht (ha) <ul style="list-style-type: none"> - binnen reconstructiegebieden (ha) - buiten reconstructiegebieden (ha) - Die voldoet aan kwaliteitseisen: <ul style="list-style-type: none"> o Huiskavel t.b.v. weidegang (ha) o Aantal bedrijven en bijbehorende ha dat onder de wettelijke norm blijft Procesindicator(en) rijk - provincie: <ul style="list-style-type: none"> - Voortgang pilotprojecten extensivering melkveehouderij in reconstructiegebieden 	Taakstelling (geen datum genoemd) <ul style="list-style-type: none"> - ... ha - Die voldoet aan kwaliteitseisen: <ul style="list-style-type: none"> o Van ten minste 0,5 ha per melkkoe o Vermindering van de milieubelasting t.a.v. vermesting, verzuring en verdroging, verdergaand dan wettelijk is voorgeschreven

Beleidsthema landbouw: Overzicht van essentiële indicatoren en ambities, blad 2/3

Beleidsopgave	Operationeel doel	Actie (Provinciaal en Rijks)	Indicator (Procesindicatoren alleen bij speciale aanleiding)	Ambitie
	Stimuleren gebruik hulpbronnen		Effectindicator(en): <ul style="list-style-type: none"> - Op bedrijfsniveau de bijdrage aan duurzaam gebruik en beheer van natuurlijke hulpbronnen door de landbouw, van de doorwerking van de pilots functionele agrobiodiversiteit - Op niveau Nederland de bijdrage aan duurzaam gebruik en beheer van natuurlijke hulpbronnen door de landbouw, van de doorwerking van pilots functionele agrobiodiversiteit 	Streefwaarde: <ul style="list-style-type: none"> - ...
		Rijksactie: Pilots Functionele agrobiodiversiteit	Prestatie-indicator(en) Rijk: <ul style="list-style-type: none"> - Voortgang pilotprojecten (9) functionele agrobiodiversiteit (in voorbereiding, in uitvoering, uitgevoerd, geslaagd), in 2007 <ul style="list-style-type: none"> o Die voldoen aan kwaliteitseis: duurzaam gebruik en beheer natuurlijke hulpbronnen door de landbouw - Gehouden conferentie "De groene motor" in 2004 	Taakstelling: <ul style="list-style-type: none"> - Rijksacties zijn gerealiseerd.
	Biologische landbouw		Effectindicator(en): <ul style="list-style-type: none"> - Percentage consumentenbestedingen voor levensmiddelen bestemd voor biologische producten 	Streefwaarde: <ul style="list-style-type: none"> - 5 % in 2004
			Resultaatindicator(en) <ul style="list-style-type: none"> o Percentage biologische landbouw van het totale landbouwareaal (%) 	Taakstelling (na 2010): <ul style="list-style-type: none"> - Van het totale landbouwareaal is in 20.. % biologische landbouw
		Door provincies vorm te geven acties	Prestatie-indicator(en) provincies <ul style="list-style-type: none"> o Percentage biologische landbouw van het totale landbouwareaal (%) 	Taakstelling (in 2010): <ul style="list-style-type: none"> o Van het totale landbouwareaal is 10% biologische landbouw
	Niet-grondgebonden landbouw		Effectindicator(en): <ul style="list-style-type: none"> - Productiewaarde binnen en buiten landbouwontwikkelingsgebieden 	Streefwaarde: <ul style="list-style-type: none"> - ...
			Resultaat-indicator(en): <p>Alle landbouwontwikkelingsgebieden</p> <ul style="list-style-type: none"> - Totale oppervlakte landbouwontwikkelingsgebieden ingericht (ha), uitgesplitst naar sectoren - Die voldoet aan kwaliteitseisen: <ul style="list-style-type: none"> o De landbouwontwikkelingsgebieden zijn qua aard en omvang afgestemd op aantoonbare (regionale) behoefte en duurzaam ingericht o Gebieden voor (combinaties van) glastuinbouw en pot- en containerteelt hebben een omvang van ten minste 50 ha bruto - De landbouwontwikkelingsgebieden voor de bloembollenteelt op zeezandgrond hebben een bruto omvang van ten minste 400 ha <p>Aanvulling herstructurering glastuinbouw</p> <ul style="list-style-type: none"> - Totale oppervlakte verbetering bedrijfsstructuur (ha) - Die voldoet aan kwaliteitseisen: <ul style="list-style-type: none"> o Geen nieuwvestiging glastuinbouw of verspreide vestiging glastuinbouw buiten de landbouwontwikkelingsgebieden o Verspreid vestigen glastuinbouw is gestopt - Totale oppervlakte verbetering infrastructuur (ha) 	Totaal resultaat (2006 /2010): <ul style="list-style-type: none"> - 1000 ha verbetering bedrijfsstructuur in 2006 - 2.700 ha netto glas in landbouwontwikkelingsgebieden glastuinbouw in 2010 - 35 km verbetering infrastructuur in Westland en Aalsmeer in 2006
		Door provincies vorm te geven acties	Prestatie-indicator(en) provincies: <p>Alle landbouwontwikkelingsgebieden</p> <ul style="list-style-type: none"> - Oppervlakte landbouwontwikkelingsgebieden ingericht (ha), uitgesplitst naar sectoren - Die voldoet aan kwaliteitseisen: <ul style="list-style-type: none"> o De landbouwontwikkelingsgebieden zijn qua aard en omvang afgestemd op aantoonbare (regionale) behoefte en duurzaam ingericht o Gebieden voor (combinaties van) glastuinbouw en pot- en containerteelt hebben een omvang van ten minste 50 ha bruto o De landbouwontwikkelingsgebieden voor de bloembollenteelt op zeezandgrond hebben een bruto omvang van ten minste 400 ha <p>Aanvulling herstructurering glastuinbouw</p> <ul style="list-style-type: none"> - Oppervlakte verbetering bedrijfsstructuur (ha) - Die voldoet aan kwaliteitseisen: <ul style="list-style-type: none"> o Geen nieuwvestiging glastuinbouw of verspreide vestiging glastuinbouw buiten de landbouwontwikkelingsgebieden o Verspreid vestigen glastuinbouw is gestopt - Oppervlakte verbetering infrastructuur (ha) 	Taakstelling (geen datum genoemd): <ul style="list-style-type: none"> - .. ha verbetering bedrijfsstructuur in 20.. - ... ha netto glas in landbouwontwikkelingsgebieden glastuinbouw in 20.. - .. km verbetering infrastructuur in Westland en Aalsmeer in 20..

Beleidsthema landbouw: Overzicht van essentiële indicatoren en ambities, blad 3/3

Beleids-opgave	Operationeel doel	Actie (Provinciaal en Rijks)	Indicator (Procesindicatoren alleen bij speciale aanleiding)	Ambitie
			Procesindicator(en) provincies: <ul style="list-style-type: none"> - Voortgang begrenzing van de 10 door de gemeenten te begrenzen landbouwontwikkelingsgebieden glastuinbouw. - Bereidheid betrokkenen tot (her)vestiging in landbouwontwikkelingsgebieden 	
	Agrologistiek		Effectindicator(en) <ul style="list-style-type: none"> - Bijdrage aan transportbesparing, van de doorwerking van de pilots agrologistiek - Winst voor milieu, dierenwelzijn, ruimtelijke kwaliteit en voedselveiligheid, door de doorwerking van de pilots agrologistiek 	Streefwaarde: <ul style="list-style-type: none"> - ... - ...
		Rijksactie: Pilots agrologistiek	Prestatie-indicator(en) Rijk: <ul style="list-style-type: none"> - Geslaagde pilotprojecten agrologistiek (aantal) (in voorbereiding, in uitvoering, uitgevoerd, geslaagd) - Die voldoet aan de kwaliteitseisen: <ul style="list-style-type: none"> o Logistieke verbetering door ruimte voor agerelateerde bedrijvigheid binnen en buiten landbouwontwikkelingsgebieden o Kwaliteitsverbetering milieu, dierenwelzijn, ruimtelijke kwaliteit en voedselveiligheid 	Taakstelling: Rijksacties zijn gerealiseerd
	Geen OD / Overige rijksacties	Rijksactie: Ondernemersprogramma	Prestatie-indicator(en) Rijk en provincie: <ul style="list-style-type: none"> - Opgezet en uitgevoerd ondernemersprogramma in 2007 - Dat voldoet aan kwaliteitseisen: klantvriendelijk inzicht bieden in ondernemersgerichte stimuleringsmaatregelen 	Taakstelling: Rijksacties zijn gerealiseerd
		Rijksactie: Toekomstperspectief landbouw	Prestatie-indicator(en) Rijk en provincie: <ul style="list-style-type: none"> - Uitgewerkt drielagenmodel <ul style="list-style-type: none"> o Handicapgebieden door provincies aangewezen, voor 1 oktober 2004 o Handicaps in 2^e laag gedefinieerd o Prestaties in 3^e laag gedefinieerd o Financiële component uitgewerkt o Rijksrol in verschillende lagen gedefinieerd 	
		Rijksactie: Impuls herstructurering Veenkoloniën	Prestatie-indicator(en) Rijk: <ul style="list-style-type: none"> - Voortgang uitvoering regiovisie (Agenda voor de Veenkoloniën) (in voorbereiding, in uitvoering, gerealiseerd) - Uitgevoerde pilot inplaatsing melkveehouderij Veenkoloniën 	
		Rijksactie: Bevordering zelfredzaamheid	Prestatie-indicator(en) Rijk: <ul style="list-style-type: none"> - Omvang (aantal) voorlichtingsprojecten - Openstelling Kaderregeling Kennis en Advies 	
		Rijksactie: Transitie duurzame landbouw	Prestatie-indicator(en) Rijk: <ul style="list-style-type: none"> - Resultaten van projecten van het project Transitieteam Duurzame Landbouw <ul style="list-style-type: none"> o Kennisinfrastructuur gestimuleerd o Gebiedsgerichte projecten ondersteund o Vooruit gekeken naar nieuwe landbouwvormen en -omstandigheden o Bestuurlijke vernieuwing ondersteund o Transitie internationaal geagendeerd o Kennis(behoefte) In beeld gebracht en verbonden - Veranderingsprocessen in andere landen in beeld gebracht 	

Beleidsthema landschap: mooi landschap

Overzicht van essentiële indicatoren en ambities; blad 1/2

Beleids-opgave	Operatief doel	Actie (Provinciaal en Rijks)	Indicatoren (Procesindicatoren alleen bij speciale aanleiding)	Ambitie
Mooi landschap			Effectindicator(en): - Verlies van waarden (kernkwaliteiten)	Streefwaarde: - ...
Generiek landschapsbeleid (geen operationeel doel)	Door provincies en gemeenten voor te geven acties		Effectindicator(en): - Kernkwaliteiten	Streefwaarde: - ...
			Resultaatindicator(en): - Zie hieronder bij prestatie-indicatoren provincies / gemeenten, inclusief kwaliteitseisen	Totaal resultaat: - ...
			Prestatie-indicatoren provincies / gemeenten: (inclusief kwaliteitseisen) - Het verschijnen van provinciaal planologisch kader voor borging kwaliteit (met name voor de aspecten ecologie, cultuurhistorie, belevings-waarde en toegankelijkheid) bij bouwen in het buitengebied voor wonen en werken in combinatie met groen en water (Nota Ruimte). - Beschrijving kernkwaliteiten en aspecten in streekplannen, omgevingsplannen, handleidingen bestemmingsplannen en bestemmingsplannen	Taakstelling: (Toetsingscriteria Rijk) - Voldoende mate van kwaliteitsborging in het planologisch kader bij bouwen in het buitengebied. - In streekplannen is aandacht besteed aan de landschappelijke kwaliteit
			Procesindicatoren: - Meewegen van landschap bij ruimtelijke beslissingen - Samenhang en ontwerp-kwaliteit in plannen	
		Rijksactie: Kwaliteitsagenda Landschap	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Opgestelde Kwaliteitsagenda Landschap, met betrokkenheid van potentiële gebruikers (overheden, maatschappelijke organisaties, beheerders) - Gedragslijn "ontwikkelen met kwaliteit" is gehanteerd bij investeringen van het Rijk in functies die van invloed zijn op het landschap	Taakstelling: Rijksacties zijn gerealiseerd
		Rijksactie: Rijksadviseur landschapsarchitectuur	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Benoeming Rijksadviseur Landschapsarchitectuur in 2005	
		Rijksactie: Kennisontwikkeling en verspreiding	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Beschikbaarheid van kennis op internet - Per landschapstype wervende beelden die het principe "ontwikkelen met kwaliteit" zichtbaar maken	
		Rijksactie: Handreiking Paardenhouderij	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Opgestelde Handreiking Paardenhouderij	
		Rijksactie: Ruimte en Cultuur	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Opgesteld interdepartementaal actieprogramma Ruimte en Cultuur	
		Rijksactie: Handreiking openstelling agrarische gronden	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Opgestelde handreiking openstelling agrarische gronden (gerealiseerd in 2004)	
Rijksactie: Evalueren landschapsonwikkelingsplannen (LOP's)	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Aantal opgestelde LOP's - Uitgevoerde evaluatie LOP's in 2006			
Nationale landschappen (NL's)			Effectindicator(en): - Kernkwaliteiten per NL conform Nota Ruimte - Gebiedseigen netwerk van landschapselementen (bestaand of nieuw aan te leggen)	Streefwaarde: - ... - ...
			Resultaatindicator(en): - Aantal Nationale Landschappen - Totaal oppervlakte nieuwe landschapselementen in NL's: verworven en ingericht - Die voldoet aan de kwaliteitseisen: o Behoud en versterking kernkwaliteiten per NL met specifieke aandacht voor landschappelijke, cultuurhistorische, ecologische en recreatieve kwaliteit o Toegankelijkheid voor publiek	Totaal resultaat: - 20 Nationale Landschappen - ... ha nieuwe landschapselementen in NL's (te realiseren oppervlakte nader te bepalen) - Die voldoet aan de kwaliteitseisen: o De per NL geformuleerde kernkwaliteiten zijn behouden en waarnodig versterkt, met specifieke aandacht voor landschappelijke, cultuurhistorische, ecologische en recreatieve kwaliteit o Zonder betaling toegankelijk voor het publiek

Beleidsthema landschap: Overzicht van essentiële indicatoren en ambities; blad 2/2

Beleids-opgave	Operationeel doel	Actie (Provinciaal en Rijks)	Indicatoren (Procesindicatoren alleen bij speciale aanleiding)	Ambitie
		Door provincies vorm te geven acties	Prestatie-indicator(en) provincies: <ul style="list-style-type: none"> - Exacte begrenzing van de NL's door provincies, op basis van door het Rijk aangewezen globale gebiedsaanduidingen. - Aantal NL's - Oppervlakte nieuwe landschapselementen in NL's: verworven en ingericht - Die voldoet aan de kwaliteitseisen: <ul style="list-style-type: none"> o Behoud en versterking kernkwaliteiten per NL met specifieke aandacht voor landschappelijke, cultuurhistorische, ecologische en recreatieve kwaliteit o Toegankelijkheid voor publiek 	Taakstelling: <ul style="list-style-type: none"> - De NL's zijn begrensd - 20 Nationale Landschappen - ... ha nieuwe landschapselementen in NL's (te realiseren oppervlakte nader te bepalen) - Die voldoet aan de kwaliteitseisen: <ul style="list-style-type: none"> o De per NL geformuleerde kernkwaliteiten zijn behouden en waarnodig versterkt, met specifieke aandacht voor landschappelijke, cultuurhistorische, ecologische en recreatieve kwaliteit o Zonder betaling toegankelijk voor het publiek
		Rijksactie: Faciliterend programma voor Nationale Landschappen	Prestatie-indicator(en) Rijk: <ul style="list-style-type: none"> - Opgesteld faciliterend programma - Gerealiseerd onderzoek uitwerking kwantitatief afrekenbare - rijksdoelen NL's, in samenspraak met de provincies 	Taakstelling: Rijksacties is gerealiseerd
		Rijksactie: Uitwerken Linieperspectief	Prestatie-indicator(en) Rijk: <ul style="list-style-type: none"> - Uitgewerkt Linieperspectief 	

Beleidsthema milieu: betere milieukwaliteit

Overzicht van essentiële indicatoren en ambities, blad 1/3

In dit overzicht is uitgegaan van beleidsopgave, operationele doelen en rijksacties volgens het AVP. Bij de invulling van de indicatoren is gebruik gemaakt van de resultaten van de op 23 september gehouden workshop over milieu:

- De taakstelling voor de milieukwaliteit wordt uitgedrukt in op te heffen kwaliteitstekort (= ambitiewaarden – waarden nulsituatie) op gebiedsniveau (gekoppeld aan de functies).
  - Prestatie-indicatoren kunnen naar de provincies beter worden geformuleerd in termen van emissiereductie aan de bron, omdat hierop door de provincies kan worden gestuurd. Resultaat-indicatoren zijn gerelateerd aan de prestaties: zij tellen de resultaten van de prestaties op.
  - De effect-indicatoren zijn meer gerelateerd aan de doelen en kunnen worden uitgedrukt in deposities, concentraties e.d.
- Voor de realisatie van de milieuoedities voor EHS/VHR/NB-wet gebieden (1) is deze aanpak uitgewerkt. Voor de andere prestatie-indicatoren is dit nog niet gedaan.

De prestatie-indicatoren over verdroging EHS/VHR/NB-wet gebieden (2) en ontsnippering EHS (3) zijn bij milieu niet opgenomen, omdat deze ook al bij natuur zijn vermeld. Dit zou dubbel op zijn.

Beleidsopgave	Operationeel doel	Rijksactie	Indicator (Procesindicatoren alleen bij speciale aanleiding)	Ambitie
Ontwikkel en veiligstellen milieuoedities natuur	Realisatie milieuoedities EHS/VHR/NB-wet		Effectindicator(en): - ...	Streefwaarde: - .....
			Effectindicator(en): 1. Opp. EHS/VHR/NB-wet waar het kwaliteitstekort geheel of gedeeltelijk is opgeheven / de door de provincies vastgestelde milieuoedities geheel of gedeeltelijk zijn gerealiseerd (klassen van 10% en ha): o 100 % :.. ha o 90 – 99 %:.. ha o 80 – 90 %:.. ha o ...etc o 0 – 10 %:.. ha - Kwaliteitseisen Geaggregeerde indicator op basis van 8 sub-indicatoren: 1. Ammoniak + NOx-depositie (mol/ha/jr) 2. Stikstofconcentratie opp.water (mg/l) 3. Fosfaatconcentratie opp.water (mg/l) 4. Stikstofconcentratie grondwater (mg/l) 5. Concentratie bestrijdingsmiddelen in opp.water (microgram/l) 6. GGOR grondwaterstand / opp.waterpeil (cm t.o.v. maaiveld / NAP) 7. Kwelintensiteit (mm/dag) 8. Geluidsbelasting dB(A)	Streefwaarde: 1. Realisatie milieuoedities 728.500 ha EHS in 2027 (VHR-gebieden in 2015) Tot 2010 prioriteit bij verzuring, vermessing en verdroging in VHR-gebieden en vervolgens in de natuurkernen EHS - Kwaliteitseisen De ambities voor de gewenste milieukwaliteit worden vastgesteld door de provincies op basis van het voor het betreffende gebied vastgestelde natuurdoeltype, met toepassing van de MLO-werkwijze, gereed in 2005.
			Resultaatindicator(en): 1. Totale opp. EHS/VHR/NB-wet wet / beïnvloedingsgebieden waar emissies geheel zijn teruggebracht, milieubelasting geheel is verminderd e.d. o - Kwaliteitseisen: zie bij prestatie-indicatoren.	Totaal resultaat: 1. 728.500 ha EHS in 2027 (VHR-gebieden in 2015) o Resultaten worden gemeten t.o.v. de taakstelling van 728,500 ha alsmede t.o.v. in de plannen opgenomen taakstelling.
Door provincies vorm te geven acties		Prestatie-indicator(en) provincies: 1. Opp. EHS/VHR/NB-wet / beïnvloedingsgebieden waar emissies geheel of gedeeltelijk zijn teruggebracht, milieubelasting geheel of gedeeltelijk is verminderd e.d. (klassen van 10% en ha): o 100 % :.. ha o 90 – 99 %:.. ha o 80 – 90 %:.. ha o ...etc o 0 – 10 %:.. ha - Die voldoet aan kwaliteitseisen Geaggregeerde indicator op basis van 8 subindicatoren: 1. Ammoniak + NOx-emissie vanuit beïnvloedingsgebied (kg/jr) 2. Stikstofbelasting vanuit beïnvloedingsgebied 3. Fosfaatbelasting vanuit beïnvloedingsgebied 4. Stikstofconcentratie grondwater 5. Gebruik bestrijdingsmiddelen in beïnvloedingsgebied 6. GGOR grond/opp.water: Onttrekking of infiltratie in beïnvloedingsgebied / opp.waterpeil in natuurgebied zelf of in beïnvloedingsgebied 7. GGOR kwelintensiteit: Onttrekking of infiltratie in beïnvloedingsgebied / opp.waterpeil in beïnvloedingsgebied 8. Geluidsbelasting	Taakstelling: 1. Opp. EHS/VHR/NB-wet / beïnvloedingsgebieden waar emissies geheel of gedeeltelijk zijn teruggebracht, milieubelasting geheel of gedeeltelijk is verminderd e.d. (klassen van 10% en ha): o 100 % :.. ha o 90 – 99 %:.. ha o 80 – 90 %:.. ha o ...etc o 0 – 10 %:.. ha - Die voldoet aan kwaliteitseisen: ..... o Prestaties worden gemeten t.o.v. de taakstelling van 728,500 ha alsmede t.o.v. in de plannen opgenomen taakstelling.	

Beleidsthema milieu: Overzicht van essentiële indicatoren en ambities, blad 2/3

Beleidsopgave	Operationeel doel	Rijksactie	Indicator (Procesindicatoren alleen bij speciale aanleiding)	Ambitie
		Door provincies vorm te geven actie: Vaststellen ambitieniveaus milieukwaliteit	Prestatie-indicator(en) provincies: - Vastgestelde ambitieniveaus per gebied (afhankelijk van natuurdoeltypen), m.b.v. de MILO-werkwijze, in 2005	Taakstelling: Provinciale / Rijksacties zijn gerealiseerd
		Door provincies vorm te geven actie: Vaststellen beïnvloedingsgebieden rond de EHS/VHR-gebieden en het gebruik dat nodig is om de gewenste milieucodities te realiseren	Prestatie-indicator(en) provincie: - Vastgestelde beïnvloedingsgebieden en het gebruik, in 2005	
		Rijksactie: Advies RIVM omvang milieukwaliteitstekort	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Studie RIVM is afgerond in 2004	
Terugdringen verstoring			Effectindicator(en): - Aantal gehinderden geluid (landelijk gebied) - Aantal gehinderden stank (landelijk gebied) - Aantal gehinderden licht (landelijk gebied)	Streefwaarde: - ... - ... - ...
	Verstoring landelijk gebied		Effectindicator(en): 4. Oppervlakte realisatie gewenste belasting (ha) - Die voldoet aan kwaliteitseisen: ...	Streefwaarde: 1. De gewenste belasting van het landelijk gebied is bereikt, in 2027 o In de periode t/m/ 2010 wordt prioriteit gegeven aan realisatie gewenste kwaliteit voor geluid in de EHS en in de woonomgeving o In 2010 geen ernstige stankhinder door de landbouw Oppervlakte landelijk gebied met de gewenste belasting - Die voldoet aan kwaliteitseisen: De gewenste kwaliteit voor geluid, stank en licht wordt vastgesteld door de provincies voor het betreffende gebied, met toepassing van de MILO-werkwijze, gereed in 2005
			Resultaatindicator(en): 4. Totaal oppervlakte landelijk gebied waar de gewenste kwaliteit (ha) volledig is bereikt - Kwaliteitseisen: ...	Totaal resultaat (in 2027) - De gewenste belasting van het landelijk gebied is bereikt, in 2027 - Kwaliteitseisen: De gewenste kwaliteit voor geluid, stank en licht wordt vastgesteld door de provincies voor het betreffende gebied, met toepassing van de MILO-werkwijze, gereed in 2005
			Prestatie-indicator(en) provincies: 4. Resterende oppervlakte landelijk gebied (ha) waar de gewenste kwaliteit volledig is bereikt / knelpunten geluid, licht en stank (aantal) zijn opgeheven. - Die voldoet aan kwaliteitseisen: ...	Taakstelling: - Aantal op te lossen knelpunten: ... - Resterende oppervlakte landelijk gebied waar het kwaliteitstekort moet worden opgeheven: .. ha - Die voldoet aan kwaliteitseisen: De gewenste kwaliteit voor geluid, stank en licht wordt vastgesteld door de provincies voor het betreffende gebied, met toepassing van de MILO-werkwijze, gereed in 2005
		Door provincie vorm te geven actie Vaststellen van de gewenste kwaliteit voor geluid, stank en licht per gebied	Prestatie-indicator(en) provincie: - Vastgestelde gewenste kwaliteit per gebied, volgens de MILO-werkwijze, in 2005	Taakstelling: Rijks- en provinciale acties zijn gerealiseerd
		Rijksactie Aanscherpen beleidsopgave "Verstoring landelijk gebied"	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Aanscherping beleidsopgave "Verstoring landelijk gebied" gerealiseerd, in 2004	
Gebruik afstemmen op (water)-bodemkwaliteit			Effectindicator(en): - ...	Streefwaarde: - ...

Beleidsthema milieu: Overzicht van essentiële indicatoren en ambities, blad 3/3

Beleidsopgave	Operationeel doel	Rijksactie	Indicator (Procesindicatoren alleen bij speciale aanleiding)	Ambitie
	Voorkomen verontreiniging en aantasting (in aanvulling op generiek preventief rijksbodembelief)		Effectindicator(en): 5. Oppervlakte (ha) waar (water)bodemkwaliteit volledig voldoet aan het gebruik van de (water)bodem	Streefwaarde: - Overall (ha) voldoet de (water)bodemkwaliteit volledig aan het gebruik van de (water)bodem
			Resultaatindicator(en): 5. Totaal oppervlakte waar het gebruik van de bodem volledig is aangepast aan de (water)bodemkwaliteit	Totaal resultaat: - Totale oppervlakte waar het gebruik van de bodem volledig moet worden aangepast aan de (water)bodemkwaliteit. Prestatie wordt gemeten t.o.v. in de plannen opgenomen taakstelling.
			Prestatie-indicator(en) provincies: 5. Resterende oppervlakte (ha) waar het gebruik van de (water)bodem is aangepast aan de (water)bodemkwaliteit	Taakstelling: - Resterende oppervlakte (ha) waar het gebruik van de bodem moet worden aangepast aan de (water)bodemkwaliteit Prestatie wordt gemeten t.o.v. in de plannen opgenomen taakstelling.
		Rijksactie: Opstellen handleiding planvorming ruimtegebruik	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Opgestelde handreiking planvorming ruimtegebruik, in 2004-2005	Taakstelling: Rijksacties zijn gerealiseerd
		Rijksactie: Kwaliteitsreferenties / geschiktheid (water)bodem voor gebruik	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Opgestelde referenties, samen met andere overheden en doelgroepen	
Realiseren (water)bodemkwaliteit	Realiseren van de gewenste (water)bodemkwaliteit door sanering		Effectindicator(en): -	Streefwaarde: -
			Effectindicator(en): 6. Oppervlakte (ha) waar de (water)bodem volledig voldoet aan de kwaliteitseisen.	Streefwaarde: - Overall (ha) voldoet de (water)bodem volledig aan de kwaliteitseisen.
			Resultaatindicator(en): 6. Totaal oppervlakte (ha) gesaneerde (water)bodem	Totaal resultaat (in 2027): - Totale oppervlakte waar de waterbodem moet worden gesaneerd. Prestatie wordt gemeten t.o.v. in de plannen opgenomen taakstelling.
		Door provincies vorm te geven actie	Prestatie-indicator(en) provincies: 6. Resterende oppervlakte (ha) gesaneerde (water)bodem	Taakstelling: - Resterende oppervlakte (ha) te saneren (water)bodem Prestatie wordt gemeten t.o.v. in de plannen opgenomen taakstelling.
		Door provincies vorm te geven actie: De provincies stellen een meerjarenprogramma op, op basis van interventiewaarden en criteria voor bodemsanering	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Opgesteld meerjarenprogramma	Taakstelling: Rijks- en provinciale acties zijn gerealiseerd
		Rijksactie: Opstellen landsdekkend beeld van verontreinigde locaties	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Opgesteld landsdekkend beeld beschikbaar, met ingang van 2005	
Rijksactie: Saneringscriterium	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Opgestelde systematiek saneringscriteria door Rijk, samen met de betrokken overheden			
Rijksactie: Opstellen beleidskader verontreinigde grond en bagger	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Opgesteld beleidskader verontreinigde grond en bagger, voor 2006			
Windturbines	Ontwikkeling wind-energie (BLOW, 2001) Staat beschreven bij rijksacties; Is geen operationeel doel		Effectindicator(en): - ...	Streefwaarde: - ...
			Effectindicator(en): - Percentage duurzame windenergie	Streefwaarde: - ...
			Resultaatindicator(en): Totaal gerealiseerd vermogen	Totaal resultaat (in 2010): - Totaal te realiseren vermogen: 1.500 MW Volgens Bestuursvereenkomst Landelijke Ontwikkeling Windenergie (BLOW, 2001)
		Door provincies vorm te geven actie	Prestatie-indicator(en) provincies: Resterend te realiseren vermogen	Taakstelling: - Resterende hoeveelheid te realiseren vermogen
Rijksactie: Handreiking windmolens	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Opgestelde handleiding	Taakstelling: Rijksactie is gerealiseerd		

Beleidsthema natuur: meer natuur

Overzicht van essentiële indicatoren en ambities, blad 1/4

Beleidsopgave	Operationeel doel	Rijksactie (Provinciaal en Rijks)	Indicator (Procesindicatoren alleen bij speciale aanleiding)	Ambitie
Biodiversiteit en kwaliteit leefomgeving			Effectindicator(en): - Biodiversiteit in de ecosystemen - Bijdrage natuur aan kwaliteit leefomgeving <ul style="list-style-type: none"> o Beleving o Rust en ruimte 	Streefwaarde: - Duurzame condities voor alle in 1982 in Nederland voorkomende soorten en populaties. Suggestie: beperken tot kritische soorten als indicator. - ...
	Binnen EHS		Effectindicator(en): - Bijdrage aan het samenhangende netwerk van natuurgebieden - Kwaliteit natuurwaarden - Kwaliteit milieu- en watercondities Resultaatindicator(en): Ad 1. Totaal oppervlakte nieuwe natuur: verworven ingericht en in beheer - Die voldoet aan de kwaliteitseisen: <ul style="list-style-type: none"> o Kwaliteit milieu- en watercondities in natuurgebieden o Openstelling natuurgebieden voor recreatief medegebruik, behoudens maatregelen i.v.m. specifieke beschermingsdoelstellingen Ad 2. Oppervlakte EHS per natuurdoel: <ul style="list-style-type: none"> o In particulier beheer (ha) o In agrarisch natuurbeheer (ha) 	Streefwaarde: - ... - Natuurwaarde: beoogde natuurdoeltypen - Gewenste milieucondities zoals vastgesteld door provincies, op basis van vastgestelde natuurdoeltypen (gereed in 2005): <ul style="list-style-type: none"> o Gewenst hydrologisch regiem (GGOR) o Ambities voor ammoniak en Nox-depositie o Ambities voor stikstofconcentratie in bodem-, grond- en oppervlaktewater o Ambities voor concentratie bestrijdingsmiddelen in oppervlaktewater o Geen barrièrewerking door infrastructuur o Het gebruik van de (beïnvloedings-) gebieden rond de EHS is in overeenstemming met de natuurdoelen in de EHS. Totaal resultaat (in 2018): - 275.000 ha, incl. beheersgebieden Verbijzonderingen: <ul style="list-style-type: none"> o 6.500 ha natte natuur (2010) o 7.000 ha NURG (2015) o 3.000 ha Maaswerken (2015) o 27.000 ha robuuste verbindingen (2018) o 3.174 ha in bufferzones (aankoop in 2011) - Die voldoet aan de kwaliteitseisen: <ul style="list-style-type: none"> o In 2027 de gewenste milieucondities zoals vastgesteld door provincies, op basis van vastgestelde natuurdoeltypen (gereed in 2005): <ul style="list-style-type: none"> ▪ Gewenst hydrologisch regiem (GGOR) ▪ Ambities voor ammoniak en Nox-depositie ▪ Ambities voor stikstofconcentratie in bodem-, grond- en oppervlaktewater ▪ Ambities voor concentratie bestrijdingsmiddelen in oppervlaktewater - Geen barrièrewerking door infrastructuur - Het gebruik van de (beïnvloedings-) gebieden rond de EHS is in overeenstemming met de natuurdoelen in de EHS. o Optimale openstelling natuurgebieden Oppervlakte EHS per natuurdoel: <ul style="list-style-type: none"> - In particulier beheer: 38.205 ha - In agrarisch natuurbeheer: 96.335 ha o

Beleidsthema natuur: Overzicht van essentiële indicatoren en ambities, blad 2/4

Beleids-opgave	Operati- neel doel	Rijksactie (Provinciaal en Rijks)	Indicator (Procesindicatoren alleen bij speciale aanleiding)	Ambitie
		Door provincies vorm te geven acties	<p>Prestatie-indicatoren provincies:</p> <p>Ad 1. Resterende oppervlakte nieuwe natuur</p> <ul style="list-style-type: none"> - Verworven areaal (ha) - Ingericht areaal (ha) <p>Die voldoet aan kwaliteitseisen:</p> <ul style="list-style-type: none"> o Kwaliteit milieu- en watercondities in natuurgebieden o Openstelling natuurgebieden voor recreatief medegebruik, behoudens maatregelen i.v.m. specifieke beschermingsdoelstellingen <p>Ad 2. Oppervlakte EHS per natuurdoel:</p> <ul style="list-style-type: none"> o In particulier beheer (ha) o In agrarisch natuurbeheer (ha) <p>Ad 3. Oppervlakte EHS/VHS/NB-wet conform natuurdoeltypen, waar rde door de provincies vastgestelde milieucondities zijn gerealiseerd (voor de kwaliteitseisen: zie ad 1)</p> <p>Ad 4. Opgeloste knelpunten ontsnippering EHS (aantal)</p> <p>Ad 5. Oppervlakte EHS/VHS/NB-wet niet verdroogd (ha)</p> <p>Ad 6. Gerealiseerde Nationale Parken (aantal)</p> <p>Procesindicator(en) provincies:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Planologische bescherming EHS 	<p>Taakstelling:</p> <p>Ad 1. Resterende oppervlakte nieuwe natuur</p> <ul style="list-style-type: none"> - 50.616 ha (2015, m.u.v. 2e tranche robuuste verbindingen) - 124.742 ha (2018) <p>Die voldoet aan kwaliteitseisen:</p> <ul style="list-style-type: none"> o In 2027 de gewenste milieucondities zoals vastgesteld door provincies, op basis van vastgestelde natuurdoeltypen (gereed in 2005): <ul style="list-style-type: none"> ▪ Gewenst hydrologisch regiem (GGOR) ▪ Ambities voor ammoniak en Nox-depositie ▪ Ambities voor stikstofconcentratie in bodem-, grond- en oppervlaktewater ▪ Ambities voor concentratie bestrijdingsmiddelen in oppervlaktewater - Geen barrièrewerking door infrastructuur - Het gebruik van de (beïnvloedings-) gebieden rond de EHS is in overeenstemming met de natuurdoelen in de EHS. o Optimale openstelling natuurgebieden <p>Ad 2. ...</p> <p>Ad 3. Tot 2010 prioriteit bij de aanpak van verzuring, vermessing en verdroging in VHR-gebieden (gereed in 2015) en vervolgens in de natuurkernen EHS.</p> <p>Ad 4. Ontsnippering van knelpunten, waar de EHS de rijksinfrastructuur kruist in 2018.</p> <p>Ad 5. Opheffen verdroging in 2018</p> <p>Ad 6. 18 Nationale Parken in 2004</p> <p>Taakstelling:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ...
		Rijksactie: Programma Beheer en Groene Diensten	<p>Prestatie-indicator(en) Rijk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vereenvoudiging Programma Beheer - Ontwikkelen systeem Groene Diensten - Ervaringen vastleggen met verkenningen nieuw instrumentarium en regionale initiatieven. <p>Procesindicator(en) Rijk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - doorwerking voor vergroting maatschappelijk draagvlak en deelname aan particulier beheer - doorwerking voor koppelen van verschillende geldstromen: publiek geld en privaat geld 	Taakstelling: Rijksacties zijn gerealiseerd.
		Rijksactie: Verbetering uitvoering Natuurwetgeving	<p>Prestatie-indicator(en) Rijk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Verbetering van de uitvoering binnen de huidige wettelijke kaders - Desgewenst aanpassing wet- en regelgeving 	
		Rijks-/prov. actie: Implementatie VHR	<p>Prestatie-indicator(en) Rijk/provincie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Aanmelding 2 extra Vogelrichtlijngebieden bij EU: Zeevang en Strabrechtse Heide - Formele aanwijzing 141 aangemelde Habitatrictlijngebieden - Opgestelde beheersplannen (waar nodig) voor VHR-gebieden door verantwoordelijken (V&W, Defensie, SBB en provincies) - Gevoerd overleg met EU over voorwaarden, zoals saldobenadering EHS, in VHR-gebieden 	
		Rijks-/prov. actie: Robuuste verbindingen	<p>Prestatie-indicator(en) Rijk/provincie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Start gezamenlijke uitwerking van de robuuste verbindingen door Rijk en provincie. - Nader overleg over de begrenzing van de robuuste verbindingen in gebiedsplannen 	
		Rijksactie; Ontsnippering	<p>Prestatie-indicator(en) Rijk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Opstelling Meerjarenprogramma Ontsnippering in 2004 en uitvoering van de taakstelling - Opheffen barrières infrastructuur in EHS in 2018 	

Beleidsthema natuur: Overzicht van essentiële indicatoren en ambities, blad 3/4

Beleids-opgave	Operati- neel doel	Rijksactie (Provinciaal en Rijks)	Indicator (Procesindicatoren alleen bij speciale aanleiding)	Ambitie
		Rijks-/prov. actie: Landelijke Natuurdoelenkaart	Prestatie-indicator(en) Rijk/provincie: <ul style="list-style-type: none"> - Landelijke natuurdoelenkaart, vastgesteld in 2005 - Aanpassing Landelijke Natuurdoelenkaart aan nieuwe (beleids)ontwikkelingen (na 2005) Procesindicator(en): <ul style="list-style-type: none"> - Implementatie van de Natuurdoelenkaart door vooral provincies en beheerders 	
		Rijks-/prov. actie Herbegrenzing EHS	Prestatie-indicator(en) Rijk/provincie: <ul style="list-style-type: none"> - Opgesteld beleidskader voor herbegrenzing EHS door rijk in overleg met provincies - aangepaste begrenzing EHS door provincies 	
		Rijksactie: Militaire oefenterreinen	Prestatie-indicator(en) Rijk: <ul style="list-style-type: none"> - Nader overleg over de toekomstige bestemming van militaire terrein dat buiten militair gebruik zal worden gesteld, met name voor zover gelegen binnen de EHS, VHR- en Nbwet-gebieden 	
		Rijksactie: Grotere deelname Programma Beheer	Prestatie-indicator(en) Rijk: <ul style="list-style-type: none"> - Afgerond project deelnamebereidheid. 	
		Grote wateren 1: beleidsnotitie	Prestatie-indicator(en) Rijk: <ul style="list-style-type: none"> - Opgestelde beleidsnotitie "Prioriteiten voor duurzame zoet-zoutovergangen", door Rijk in huidige kabinetsperiode. 	
		Grote wateren 2 Kierbesluit uitvoeren	Prestatie-indicator(en) Rijk: <ul style="list-style-type: none"> - Afgeronde studie in 2004 - Opening van de sluisen 	
	Buiten EHS		Effectindicator(en): <ul style="list-style-type: none"> - Kwaliteit natuurwaarden - Kwaliteit milieu- en watercondities Resultaatindicator(en): <ul style="list-style-type: none"> - Totaal oppervlakte buiten EHS: <ul style="list-style-type: none"> o In beheer t.b.v. watervogels (ha) o In beheer t.b.v. wintergasten (ha) o Natuurbraak (ha) o In (overig) agrarisch beheer (ha) - Kwaliteit milieu- en watercondities <ul style="list-style-type: none"> o Kwaliteit milieu- en watercondities 	Streefwaarde: <ul style="list-style-type: none"> - Natuurwaarde: beoogde natuurdoeltypen - Gewenste milieucondities zoals vastgesteld door provincies, op basis van vastgestelde natuurdoeltypen (gereed in 2005): <ul style="list-style-type: none"> o Gewenst hydrologisch regiem (GGOR) o Ambities voor ammoniak en Nox-depositie o Ambities voor stikstofconcentratie in bodem-, grond- en oppervlaktewater o Ambities voor concentratie bestrijdingsmiddelen in oppervlaktewater o Geen barrièrewerking door infrastructuur o Het gebruik van de (beïnvloedings-) gebieden rond de EHS is in overeenstemming met de natuurdoelen in de EHS. Totaal resultaat (in 2018): <ul style="list-style-type: none"> - 45.000 ha, verdeeld naar: <ul style="list-style-type: none"> o 10.000 ha weidevogels o 20.000 ha wintergasten (ganzen) o 5.000 ha natuurbraak o 10.000 ha overig agrarisch natuurbeheer Die voldoet aan kwaliteitseisen: <ul style="list-style-type: none"> o In 2027 de gewenste milieucondities zoals vastgesteld door provincies, op basis van vastgestelde natuurdoeltypen (gereed in 2005): <ul style="list-style-type: none"> ▪ Gewenst hydrologisch regiem (GGOR) ▪ Ambities voor ammoniak en Nox-depositie ▪ Ambities voor stikstofconcentratie in bodem-, grond- en oppervlaktewater ▪ Ambities voor concentratie bestrijdingsmiddelen in oppervlaktewater <ul style="list-style-type: none"> - Geen barrièrewerking door infrastructuur - Het gebruik van de (beïnvloedings-) gebieden rond de EHS is in overeenstemming met de natuurdoelen in de EHS.

Beleidsthema natuur: Overzicht van essentiële indicatoren en ambities, blad 4/4

Beleidsopgave	Operationeel doel	Rijksactie (Provinciaal en Rijks)	Indicator (Procesindicatoren alleen bij speciale aanleiding)	Ambitie
		Door provincies vorm te geven acties	<p>Prestatie-indicator(en) provincies</p> <ul style="list-style-type: none"> - Totaal oppervlakte buiten EHS: <ul style="list-style-type: none"> o In beheer t.b.v. watervogels (ha) o In beheer t.b.v. wintergasten (ha) o Natuurbraak (ha) o In (overig) agrarisch beheer (ha) - Die voldoet aan kwaliteitseisen: <ul style="list-style-type: none"> o Kwaliteit milieu- en watercondities 	<p>Taakstelling:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ... - Die voldoet aan kwaliteitseisen: <ul style="list-style-type: none"> o In 2027 de gewenste milieucondities zoals vastgesteld door provincies, op basis van vastgestelde natuurdoeltypen (gereed in 2005): <ul style="list-style-type: none"> ▪ Gewenst hydrologisch regiem (GGOR) ▪ Ambities voor ammoniak en Nox-depositie ▪ Ambities voor stikstofconcentratie in bodem-, grond- en oppervlaktewater ▪ Ambities voor concentratie bestrijdingsmiddelen in oppervlaktewater ▪ Geen barrièrewerking door infrastructuur ▪ Het gebruik van de (beïnvloedings-) gebieden rond de EHS is in overeenstemming met de natuurdoelen in de EHS.
		Rijksactie: Programma Beheer en Groene Diensten	<p>Prestatie-indicator(en) Rijk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vereenvoudiging Programma Beheer - Ontwikkelen systeem Groene Diensten - Ervaringen vastleggen met verkenningen nieuw instrumentarium en regionale initiatieven. <p>Procesindicator(en) Rijk</p> <ul style="list-style-type: none"> - doorwerking voor vergroting maatschappelijk draagvlak en deelname aan particulier beheer - doorwerking voor koppelen van verschillende geldstromen: publiek geld en privaat geld 	<p>Taakstelling:</p> <p>Rijksactie is gerealiseerd.</p>

Beleidsthema reconstructie (gebiedscategorie): reconstructie zandgebieden

Beleids-opgave	Operatie-neel doel	Rijksactie (Provinciaal en Rijks)	Indicator (Procesindicatoren alleen bij speciale aanleiding)	Ambitie
Goede ruimtelijke structuur			Effectindicator(en) (denkbaar op 2 niveaus): 1. Formeel-administratief spoor <ul style="list-style-type: none"> - Gerealiseerde plannen (als deze gerealiseerd zijn, dan zal ook de goede ruimtelijke structuur gerealiseerd zijn) 2. Inhoudelijk spoor <ul style="list-style-type: none"> - Gerealiseerde doelstellingen (=opgeloste knelpunten milieu, leefbaarheid e.d.) zoals aangegeven in reconstructieplannen. Zie b.v. doelstellingen voor Uitvoering Reconstructieplan Noord- en Midden-Limburg (Bestuursvereenkomst 2004-2007, provincie Limburg). - Gerealiseerde ruimtelijke structuur (oppervlakte en ligging) in termen van zoneringsgebieden 	Streefwaarde: 1. Alle plannen zijn gerealiseerd in 2015 2. In 2015: <ul style="list-style-type: none"> - De streefwaarden volgens de taakstellingen van de vastgestelde reconstructieplannen - Volledige realisatie van de ruimtelijke structuur (oppervlakte en ligging) volgens het vastgestelde reconstructieplan
Realisering reconstructie			Effectindicator(en): - Voorstel: geen effectindicatoren invullen. De effecten van de reconstructie worden via de effecten van de beleidsthema's van het AVP (landbouw, milieu, natuur, recreatie, landschap e.d.) al gemonitord en geëvalueerd.	Streefwaarde: - Niet van toepassing.
			Resultaatindicator(en): - Niveau 2. Totaal oppervlakte reconstructie, uitgesplitst naar doel (o.a. EHS, duurzame landbouw, water en landschap) <ul style="list-style-type: none"> - Die voldoet aan kwaliteitseisen <ul style="list-style-type: none"> o De planvorming moet voldoen aan het gestelde in het Rijksbeleidskader Reconstructieplannen met een voldoende onderbouwing van de integrale afwegingen en de gemaakte keuzes o Er moet sprake zijn van een ruimtelijke zonering o Er zijn voldoende financiële middelen beschikbaar voor het realiseren van de doelen. 	Totaal resultaat (in 2015): - Totaal oppervlakte reconstructie, waarin alle beleidsopgaven binnen de reconstructie-gebieden zijn gerealiseerd (resultaat wordt gemeten t.o.v. in de plannen opgenomen taakstelling) - Die voldoet aan kwaliteitseisen <ul style="list-style-type: none"> o De planvorming moet voldoen aan het gestelde in het Rijksbeleidskader Reconstructieplannen met een voldoende onderbouwing van de integrale afwegingen en de gemaakte keuzes o Er moet sprake zijn van een ruimtelijke zonering o Er zijn voldoende financiële middelen beschikbaar voor het realiseren van de doelen.
			Door provincies vorm te geven acties	Prestatie-indicator(en) provincies: - Niveau 2. Oppervlakte realisatie reconstructie, uitgesplitst naar doel (o.a. EHS, duurzame landbouw, water en landschap) <ul style="list-style-type: none"> - Die voldoet aan kwaliteitseisen: <ul style="list-style-type: none"> o De planvorming moet voldoen aan het gestelde in het Rijksbeleidskader Reconstructieplannen met een voldoende onderbouwing van de integrale afwegingen en de gemaakte keuzes o Er moet sprake zijn van een ruimtelijke zonering o Er zijn voldoende financiële middelen beschikbaar voor het realiseren van de doelen.
	Rijksactie: Grondbankconstructie Rijksactie: Onderzoek alternatief verplaatsing intensieve veehouderijbedrijven Rijksactie: Monitoringsafspraken Rijksactie: Meerjarenafspraken Rijksactie: Onderzoek varkensvrije zones Rijksactie: Benutting ervaringen Agrarisch Vestigingsgebied Nederweert (AVN)	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Grondbankconstructie operationeel eind 2004 Prestatie-indicator(en) Rijk: - Op korte termijn gerealiseerde rapportage van het onderzoek Prestatie-indicator(en) Rijk: - Gemaakte afspraken over monitoring tussen Rijk en provincie in 2004 Prestatie-indicator(en) Rijk: - Vooruitlopend op ILG, geformuleerd voorstel meerjarige afspraken voor door het Rijk goedgekeurde reconstructieplannen - Jaarlijkse afspraken met provincies die nog geen goedgekeurd reconstructieplan hebben Prestatie-indicator(en) Rijk: - Voorstel: schrappen van deze rijksactie, omdat de varkensvrije zone niet meer als vereiste bij de reconstructie is opgenomen Prestatie-indicator(en) Rijk: - Benutting ervaringen opgedaan in AVN in andere gebieden	Taakstelling: Rijksacties zijn gerealiseerd.	
Beleids-opgave	Operatie-neel doel	Rijksactie (Provinciaal en Rijks)	Indicator (Procesindicatoren alleen bij speciale aanleiding)	Ambitie
		Rijksactie Project architectuur	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Gerealiseerde audit in voorjaar 2004 - Gehouden publiek debat (op 24-11-2004)	

Beleidsthema recreatie: ruimte voor recreatie

Overzicht van essentiële indicatoren en ambities, blad 1/2

Beleids-opgave	Operatief doel	Actie (Provinciaal en Rijks)	Indicator (Procesindicator alleen bij speciale aanleiding)	Ambitie
Recreatie om de stad			Effectindicator(en): - ...	Streefwaarde: - ...
	Grootschalig groen		Effectindicator(en): - Aantal bezoekers uit stedelijke omgeving voor alle gebieden tezamen - Tevredenheid bezoekers uit de stedelijke omgeving in het gebied zelf - Beleving van de stedeling t.a.v. dagrecreatiemogelijkheden binnen een straal van 5 km	Streefwaarde: - ... - ... - ...
			Resultaatindicator(en): - Totaal oppervlakte grootschalig groen: verworven, ingericht en in beheer - Die voldoet aan kwaliteitseisen o Opvangcapaciteit per dagrecreatiegebied o Openstelling o Toegankelijkheid o Bereikbaarheid via m.n. wandel- en fietspaden vanuit de woonomgeving	Totaal resultaat (2013): - Oppervlakte totaal: 19.364 ha Verbijzondering: waarvan 6.593 ha in bufferzones (aankoop in 2011) - Die voldoet aan kwaliteitseisen: o Gemiddeld 20 personen per dag per ha o Volledige openstelling o Zonder betaling toegankelijk o Bereikbaar via m.n. wandel- en fietspaden
		Door provincies vorm te geven acties	Prestatie-indicator(en) provincies: - Oppervlakte grootschalig groen: o Verworven areaal (ha) o Ingericht areaal (ha) o In beheer (ha) - Die voldoet aan kwaliteitseisen: o Opvangcapaciteit per dagrecreatiegebied o Openstelling o Toegankelijkheid o Bereikbaarheid via m.n. wandel- en fietspaden	Taakstelling (2004-2013): - Oppervlakte grootschalig groen o 7.533 ha o 10.341 ha o ... - Die voldoet aan kwaliteitseisen: o Gemiddeld 20 personen per dag per ha o Volledige openstelling o Zonder betaling toegankelijk o Bereikbaar via m.n. wandel- en fietspaden
		Rijksactie: Convenant Mainport Rotterdam	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Start project Mainport en Groen in 2005 Procesindicator(en): - Samenwerking	Taakstelling: Rijksacties zijn gerealiseerd
		Rijksactie: Herziening recreatiedoeltypen	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Herziening recreatiedoeltypen	
		Rijksactie: Voormalige rijksbufferzones	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Toets provinciale opstelling integrale gebiedsplannen voormalige rijksbufferzones - Toets provinciale aanpak planologische bescherming - Afspraken met provincies voor de exacte omvang restant aankooptaakstellingen - Beschikbaarstelling financiële middelen voor de restant aankooptaakstellingen t/m 2011 Procesindicator(en): - Samenwerking	
		Rijksactie: Koppeling "Rood, Groen en Blauw"	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Toets opstelling planologisch kader door provincies - Regio faciliteren met kennis	
	Regionaal groen		Effectindicator(en): - Aantal bezoekers uit de directe omgeving (straal van 1 km) voor alle gebieden tezamen - Tevredenheid bezoekers uit directe omgeving (straal van 1 km) in het gebied zelf - Beleving van de bezoekers t.a.v. dagrecreatiemogelijkheden binnen een straal van 1 km.	Streefwaarde: - ... - ... - ...
			Resultaatindicator(en): - Totaal oppervlakte regionaal groen: verworven en ingericht - Die voldoet aan kwaliteitseisen o Openstelling o Toegankelijkheid	Totaal resultaat (2010): - Oppervlakte totaal: 492 ha - Die voldoet aan kwaliteitseisen o Volledige openstelling o Zonder betaling toegankelijk
		Door provincies vorm te geven acties	Prestatie-indicator(en) provincies: - Oppervlakte regionaal groen: o Verworven areaal (ha) o Ingericht areaal (ha) - Die voldoet aan kwaliteitseisen: o Openstelling o Toegankelijkheid	Taakstelling (2004-2010): - Oppervlakte regionaal groen o ... ha o ... ha - Die voldoet aan kwaliteitseisen o Volledige openstelling o Zonder betaling toegankelijk
		Rijksactie: Herziening recreatiedoeltypen	Prestatie-indicator(en) Rijk: Herziening recreatiedoeltypen	Taakstelling: Rijksacties zijn gerealiseerd

Beleidsthema recreatie: Overzicht van essentiële indicatoren en ambities, blad 2/2

Beleidsopgave	Operationeel doel	Actie (Provinciaal en Rijks)	Indicator	Ambitie
Vergroten toegankelijkheid van het landschap			Effectindicator(en): - Tevredenheid toegankelijkheid landelijk gebied	Streefwaarde: - ...
	Landelijke routenetwerken		Effectindicator(en): - Tevredenheid over de routenetwerken - Gebruik van het routenetwerk - Bekendheid landelijke routenetwerken	Streefwaarde: - ... - ... - ...
			Resultaatindicator(en): - Totaal aantal km landelijke routenetwerken o Lengte wandelen (km zonder knelpunten) o Lengte fietsen (km zonder knelpunten) o Lengte varen (km zonder knelpunten) - Die voldoen aan kwaliteitseisen o Ontwikkeld en onderhouden o Landelijk aaneengesloten o Bekend	Totaal resultaat (2010 /2012): - Totaal aantal km o 4.500 km in 2010 o 3.560 km in 2010 o 4.400 km in 2012 - Die voldoen aan kwaliteitseisen o Ontwikkeld en onderhouden o Landelijk aaneengesloten o Bekend bij ...
		Door provincies vorm te geven acties	Prestatie-indicator(en) provincies: - Km landelijke routenetwerken o Lengte wandelen (km zonder knelpunten) o Lengte fietsen (km zonder knelpunten) o Lengte varen (km zonder knelpunten) - Die voldoen aan kwaliteitseisen: o Ontwikkeld en onderhouden o Landelijk aaneengesloten o Bekend	Taakstelling (2004-2010/2012): - Km landelijke routenetwerken o 4.500 km in 2010 o 3.560 km in 2010 o 4.400 km in 2012 - Die voldoen aan kwaliteitseisen: o Ontwikkeld en onderhouden o Landelijk aaneengesloten o Bekend bij ...
		Rijksactie: Onderzoek watersportbijdrage	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Onderzoek uitvoeren	Taakstelling: Rijksacties zijn gerealiseerd
		Rijksactie:Onderzoek onbewaakte overwegen	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Onderzoek uitvoeren	
		Rijksactie: Onderzoek toegankelijkheid gehandicapten	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Onderzoek uitvoeren en aanbevelingen doen	
Ontwikkelingsmogelijkheden (verblijfs-)recreatie			Effectindicator(en): - Aantal agrotourisme recreatiemogelijkheden per type (kamperen etc.)	Streefwaarde: - ...
	Geen operationeel doel in de zin van MJP AVP: Opheffen belemmeringen		Effectindicator(en): - Ervaringen van mensen t.a.v. regels in de (verblijfs)recreatie	Streefwaarde: - ...
		Rijksactie: Intrekken WOR	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Intrekken WOR; intrekkingwet per 1 januari 2005 - Afspraken over duur overgangperiode	Taakstelling: Rijksacties zijn gerealiseerd
		Rijksactie: Voorlichting n.a.v. intrekken WOR	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Voorlichting aan gemeenten samen met VNG	
		Rijksactie: Opstellen criteria verantwoord maatschappelijk ondernemen	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Criteria verantwoord maatschappelijk ondernemen opstellen, samen met het recreatief bedrijfsleven	
		Rijksactie: Faciliteren uitvoering regelgeving VHR-gebieden	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Facilitering	
		Rijksactie: Uitwerking saldobenadering VHR-gebieden	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Saldobenadering uitwerken	
		Rijksactie: Onderzoek plattelandstoerisme	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Onderzoek uitvoeren	
		Rijksactie: Onderzoek experimenteeruimte	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Onderzoek uitvoeren	
		Rijksactie: Onderzoek klimaatveranderingen	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Onderzoek uitvoeren	
		Rijksactie: Agenda Duurzaam Toerisme en recreatie	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Opstelling agenda in 2004, in samenwerking met de toeristische en recreatieve sector	

Beleidsthema Sociaal-culturele vitaliteit

Overzicht van essentiële indicatoren en ambities, blad 1/2

Beleidsopgave	Operationeel doel	Rijksactie (Provinciaal en Rijks)	Indicator (Procesindicatoren alleen bij speciale aanleiding)	Ambitie
Levendig platteland voor en door mensen	geen OD, Ondersteunen van sociale infrastructuur		Effectindicator(en): - Diversiteit van het platteland	Streefwaarde: - ...
			Effectindicator(en): - Kwaliteit sociale omgeving - Sociale cohesie	Streefwaarde: - ... - ...
			Resultaatindicator(en): o <i>Is de beleidsverantwoordelijkheid van andere departementen. LNV kan wensen kenbaar maken, waarbij LNV zich concentreert op de specifieke problemen van het platteland.</i>	
			Prestatie-indicator(en): o <i>Is de beleidsverantwoordelijkheid van andere departementen. LNV kan wensen kenbaar maken, waarbij LNV zich concentreert op de specifieke problemen van het platteland.</i>	
		Rijksactie: Programma bibliotheken en platteland	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Voortgang in ontwikkeling en uitvoering van Programma Bibliotheken en platteland	Taakstelling: Rijksacties zijn gerealiseerd
		Rijksactie: Countryside Exchange	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Voortgang ontwikkeling Countryside Exchange	
		Rijksactie: Begeleiding bedrijfsbeëindigers en crises	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Aanwezigheid van telefonische hulpdiensten bij crisissituaties en bedrijfsbeëindigingen Procesindicator(en): - Gebruik van telefonische hulpdiensten bij crisissituaties en bedrijfsbeëindigingen	
		Rijksactie: Wet Maatschappelijke Zorg	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Voortgang in opzetten en functioneren van de Wet Maatschappelijke Zorg	
		Rijksactie: BOS-regeling	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Voortgang in ontwikkeling en inzetten BOS-regeling	
		Rijksactie: Kennisontwikkeling	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Voortgang in en resultaten van een aantal Rijksacties Kennisontwikkeling	
	Rijksactie: Dagarrangementen en combinatiefuncties	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Voortgang in uitvoering van de regeling 'Dagarrangementen en combinatiefuncties'		
	Rijksactie: Stimuleringsimpuls Sociale Infrastructuur	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Ontwikkeling van de Stimuleringsimpuls Sociale Infrastructuur		
	Rijksactie: Opgaven Afstemming en versterking	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Mate waarin het beleid op de plattelandsburger is afgestemd		
	geen OD: Participatie		Effectindicator(en): - Participatie in verenigingsleven, kerkverbanden, politieke participatie etc. - Mate van samenwerking tussen overheid en betrokken burgers - Mate van keuzevrijheid van burgers	Streefwaarde: - ... - ... - ...
			Resultaatindicator(en) - ...	Totaal resultaat: - ...
			Prestatie-indicator(en) provincies: - ...	Taakstelling: o - ...
		Rijksactie: Wegnemen belemmeringen	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Voortgang in opzetten en uitvoeren van Project belemmeringen sociaal ondernemerschap.	Taakstelling: Rijksacties zijn gerealiseerd
		Rijksactie: Burgerpanel	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Voortgang en functioneren van een Burgerpanel plattelandsonwikkeling	
		Rijksactie: Countryside Exchange	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Voortgang ontwikkeling Countryside Exchange	
Rijksactie: Verbeelding van beleid		Prestatie-indicator(en) Rijk: - Inschakeling van kunstenaars Pocesindicator(en): - Doorwerking van kunst in verbreding draagvlak plattlandsbeleid		
Rijksactie: Begeleiding bedrijfsbeëindigers en crises		Prestatie-indicator(en) Rijk: - Aanwezigheid van telefonische hulpdiensten bij crisissituaties en bedrijfsbeëindigingen Procesindicator(en): - Gebruik van telefonische hulpdiensten bij crisissituaties en bedrijfsbeëindigingen		
Rijksactie: Kasteel Groeneveld	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Versterking van Kasteel Groeneveld als 'future- centrum' op het gebied van het plattlandsbeleid			

Beleidsthema Sociaal-culturele vitaliteit: Overzicht van essentiële indicatoren en ambities, blad 2/2

Beleids-opgave	Operati- neel doel	Rijksactie (Provinciaal en Rijks)	Indicator (Procesindicatoren alleen bij speciale aanleiding)	Ambitie	
		Rijksactie: Wet Maatschappelijke Zorg	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Voortgang in opzetten en functioneren van de Wet Maatschappelijke Zorg		
		Rijksactie: Kennisonwikkeling	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Voortgang in en resultaten van een aantal Rijksacties Kennisonwikkeling		
		Rijksactie: Expertimiteer-ruimte	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Ruimte (= geen knellende regelgeving) rond de zorg, ruimtelijke ordening en milieu		
		Rijksactie: Stimuleringsimpuls Sociale Infrastructuur	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Ontwikkeling van de Stimuleringsimpuls Sociale Infrastructuur		
		Rijksactie: Opgaven Afstemming en versterking	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Mate waarin het beleid op de plattelandsburger is afgesteld		
	<i>geen OD</i> Kwaliteit leef- omgeving			Effectindicator(en): - Bereikbaarheid van de sociale basis- voorzieningen (huisarts, ziekenhuis, basisschool) - Beleving van de bewoners t.a.v. de bereikbaarheid van de overige sociale voorzieningen	Streefwaarde: - ...
				Resultaatindicator(en): - ...	Streefwaarde: - ...
				Prestatie-indicator(en): - ...	Taakstelling: - ...
		Rijksactie: Kennisonwikkeling	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Voortgang in en resultaten van een aantal Rijksacties Kennisonwikkeling	Taakstelling: Rijksacties zijn gerealiseerd	
		Rijksactie: Expertimiteer-ruimte	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Ruimte (= geen knellende regelgeving) rond de zorg, ruimtelijke ordening en milieu		
Rijksactie: Onderzoek Groepen en plattelandsbeleid	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Uitbested onderzoek				
Zorgzaam- gebruik van het platteland	<i>geen OD</i> Kwaliteit leefomgeving		Effectindicator(en): - rust - ruimte - frisse lucht - duisternis	Streefwaarde: - ...	
			Resultaatindicator(en): - ...	Totaal resultaat: - ...	
			Prestatie-indicator(en): - ...	Taakstelling: - ...	

Beleidsthema Sociaal-economische vitalisering

Overzicht van essentiële indicatoren en ambities, blad 1/2

Beleids-opgave	Operatio-neel doel	Rijksactie (Provinciaal en Rijks)	Indicator (Procesindicatoren alleen bij speciale aanleiding)	Ambitie
Naar een brede plattelands-economie	Geen OD: Versterken economische basis		Effectindicator(en): - Bijdrage van verbreding aan werkgelegenheid en inkomenspositie - Per gebied de economische bijdrage van bde verschillende sectoren	Streefwaarde: - ... - ...
			Effectindicator(en): - Demografie - Werkgelegenheid - Werkloosheid - Bruto regionaal product	Streefwaarde: - ... - ... - ... - ...
			Resultaat- en prestatie-indicator(en): <i>Operationeel doel is nog niet zover uitgewerkt, dat resultaat- en prestatie-indicatoren kunnen worden ingevuld.</i>	
		Rijksactie : Stimuleringsimpuls sociale infrastructuur	Prestatie-indicator(en) Rijk (LNV, SZW en VWS): - Ontworpen en in werking getreden stimuleringsregeling	Taakstelling: Rijksacties zijn gerealiseerd.
		Rijksactie: Wegnemen belemmeringen	Prestatie-indicator(en) Rijk: Opgezet project Belemmeringen sociaal ondernemerschap	o o
		Rijksactie: Programma bibliotheken en platteland	Prestatie-indicator(en) Rijk, IPO, VNG en Vereniging van openbare bibliotheken: - Opgezet programma bibliotheken en platteland	
		Rijksactie: Versterken Landelijk netwerk plattelands-ontwikkeling (Leader+)	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Versterkt Landelijk netwerk plattelands-ontwikkeling	
		Rijksactie: Kennisontwikkeling	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Gerealiseerde rijksacties kennisontwikkeling: o Stimuleringsprogramma Innovatie en Kennis o Onderzoeksprogramma Platteland (MJP, p.73) o Onderzoek mogelijkheden participatie burger versterken o Opstellen "Sociale Staat Platteland" o Onderzoek maatschappelijke effecten beleid o Uitvoering Sociaal-economisch Programma naar voorbeeld SEP veehouderij o Bijdrage aan project Landelijk informatiepunt gemeenschapsaccommodaties in het landelijk gebied o Opzetten steunpunt "aanpassing bestemmingsplannen"	
		Rijksactie: Dagarrangementen en combinatie-functies	Prestatie-indicator(en) Rijk (SZW): - Voortgang uitvoering EFS-3 regeling "Dagarrangementen en combinatiefuncties", 2004 - 2007	
		Rijksactie: Experimenteeruimte zorglandbouw e.a.	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Opgesteld plan van aanpak voor omgaan met spanning tussen regelgeving en sociaal-culturele doelen.	
Rijksactie :Onderzoek effecten plattelands-beleid voor groepen (Visie AVP, p.42)	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Opgeleverd onderzoeksrapport			
Geen OD: Vestiging niet-agrarische bedrijvigheid			Effect-indicatoren: - Werkgelegenheid niet-agrarische bedrijvigheid op het platteland (ingedeeld naar sector en type bedrijf) - Arbeidsparticipatie van de verschillende groepen	Streefwaarde: - ... - ...
			Resultaat- en prestatie-indicator(en): <i>Operationeel doel is nog niet zover uitgewerkt, dat resultaat- en prestatie-indicatoren kunnen worden ingevuld.</i>	
	Rijksactie: Wegnemen belemmeringen	Prestatie-indicator(en) Rijk: Opgezet project Wegnemen belemmeringen sociaal ondernemerschap	Taakstelling: Rijksactie is gerealiseerd	
Geen OD: Toeristische en recreatieve sector			Effect-indicatoren: - Arbeidsparticipatie van de verschillende doelgroepen - Inkomen in de toeristische en recreatieve sectoren	Streefwaarde: - ... - ...
			Resultaat- en prestatie-indicator(en): <i>Operationeel doel is nog niet zover uitgewerkt, dat resultaat- en prestatie-indicatoren kunnen worden ingevuld.</i>	

Beleidsthema Sociaal-economische vitalisering Overzicht van essentiële indicatoren en ambities, blad 2/2

Beleids-opgave	Operati- oneel doel	Rijksactie (Provinciaal en Rijks)	Indicator	Ambitie
	Geen OD: Verbreiding landbouw		Effect-indicatoren: - Aantal bedrijven met verbreding, naar type activiteiten - Aandeel van verbredingsactiviteiten in omzet en bedrijfsresultaat - Investeren in verbreding - Arbeidsparticipatie van de verschillende doelgroepen	Streefwaarde: - ... - ... - ... - ...
			Resultaat- en prestatie-indicator(en): <i>Operationeel doel is nog niet zover uitgewerkt, dat resultaat- en prestatie-indicatoren kunnen worden ingevuld.</i>	
	Geen OD: Beleids- vontwikke- ling sociaal- economi- sche aspec-ten van andere thema's		Effect-indicatoren: ...	Streefwaarde: - ...
			Resultaat- en prestatie-indicator(en): <i>Operationeel doel is nog niet zover uitgewerkt, dat resultaat- en prestatie-indicatoren kunnen worden ingevuld.</i>	
		Rijksactie: Analyse sociaal-economische aspecten andere thema's AVP	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Uitgevoerde analyse	Taakstelling: Rijksacties zijn gerealiseerd
		Rijksactie: Analyse sociaal-economische aspecten andere ministeries	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Uitgevoerde analyse	

Beleidsthema Water: ruimte voor water

Overzicht van essentiële indicatoren en ambities, blad 1/2

- In dit overzicht is uitgegaan van beleidsopgave, operationele doelen en rijksacties volgens het AVP.
- In de workshop is geconstateerd dat de tekst moet worden geactualiseerd op basis van de recente ontwikkelingen in het kader van het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW), met in het bijzonder aandacht voor WB21 (Waterbeleid 21^e eeuw) en KRW (Kaderrichtlijn Water). Een belangrijk aspect hierbij is het specifieke LNV-aandeel in het waterbeleid t.o.v. Verkeer en Waterstaat (DGW).
- Vanwege de verwachte actualisering is dit overzicht beperkt tot de in de workshop geformuleerde effectindicatoren en de prestatie-indicatoren; resultaatindicatoren (voor de optelling van de prestaties) zijn niet ingevuld.

Beleidsopgave	Operationeel doel	Actie (Provinciaal en Rijks)	Indicator (Procesindicatoren alleen bij speciale aanleiding)	Ambitie	
Regionale watersystemen in standhouden en versterken			Effectindicator(en): N.B. Nog moeilijk in te vullen vanwege onduidelijkheid beleid en LNV-aandeel daarin. - Waterkwantiteit - Aantal watersystemen waarvan de waterkwaliteit op orde is - Oppervlakte grondgebruik dat goed is afgestemd op het (grond)watersysteem	Streefwaarde: - ... - Conform WB21 / KRW - ...	
	Gezonde en veerkrachtige regionale systemen		Effectindicator(en): - Aanvaardbare wateroverlast en acceptabel watertekort, gekoppeld aan functies: % van gebied dat aan GGOR voldoet en de beweging erin - Waterbergingscapaciteit: o Waterbergingsgebieden door provincies in plannen opgenomen o Volume gerealiseerde waterberging (Grond)waterkwaliteit - Verbeterde waterkwaliteit voor natuur, landbouw en zwemwater - Evenwicht onttrekking en aanvulling van grondwater: saldobenadering - Bodemdaling in veenweidegebieden	Streefwaarde: - ... - ... - ... - ... - ... - ...	
		Door provincies vorm te geven acties	Prestatie-indicatoren provincies: 1. Oppervlakte regionale watersystemen (gerealiseerd, uitgesplitst naar waterbergingsgebied) - <i>Suggestie vanuit workshop: 1 vervangen door: % oppervlakte aangewezen bergingsgebieden in regionale watersystemen.</i> 2. Verhouding onttrekking versus aanvulling van het grondwater - <i>Suggestie vanuit workshop: aansluiten bij de beschermde gebieden aangegeven in de KRW.</i>	Taakstelling: - Prestaties worden gemeten t.o.v. in de plannen opgenomen taakstelling. - In kader NBW zijn vergaande afspraken gemaakt over WB21 en de taakverdeling hierbij. Deze zijn te zien als taakstellingen.	
		Rijksactie: Impuls waterbeleid 21 ^e eeuw	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Gepubliceerde regeling waterbeleid 21 ^e eeuw, in 2004, door ministerie van Ven W	Taakstelling: Acties van rijk, provincies en gemeenten zijn gerealiseerd	
		Provinciale actie: Vaststelling GGOR	Prestatie-indicator(en) provincies: - Vastgestelde GGOR's in 2010 (in EHS / VHR gebieden in 2005)		
		Actie provincies en gemeenten: waterbergingsgebieden	Prestatie-indicatoren provincies en gemeenten: - Aangewezen waterbergingsgebieden in 2007		
	Verdrogingsbestrijding EHS / VHR			Effectindicator(en): - Herstel van voor verdroging kwetsbare natuur - % van het gebied dat aan het GGOR voldoet en de beweging erin - Aanhaken bij Task Force Verdrogingsbestrijding	Streefwaarde: - In 2010 40% minder verdroging t.o.v. 1985 - ... - ...
			Door provincies vorm te geven acties	Prestatie-indicatoren provincies: 1. Oppervlakte regionale watersystemen (gerealiseerd, uitgesplitst naar waterbergingsgebied) - <i>Suggestie vanuit workshop: 1 vervangen door: % oppervlakte aangewezen bergingsgebieden in regionale watersystemen.</i> 2. Verhouding onttrekking versus aanvulling van het grondwater - <i>Suggestie vanuit workshop: aansluiten bij de beschermde gebieden aangegeven in de KRW.</i>	Taakstelling: - Prestaties worden gemeten t.o.v. in de plannen opgenomen taakstelling. - In kader NBW zijn vergaande afspraken gemaakt over WB21 en de taakverdeling hierbij. Deze zijn te zien als taakstellingen.
			Rijksactie: Droogtestudie	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Gerealiseerde droogtestudie in 2005	Taakstelling: Rijksactie is gerealiseerd
			Rijksactie: Impuls waterbeleid 21 ^e eeuw	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Gepubliceerde regeling waterbeleid 21 ^e eeuw, in 2004, door ministerie van Ven W	

Beleids-thema Water: Overzicht van essentiële indicatoren en ambities, blad 2/2

Beleids-opgave	Operati- neel doel	Actie (Provinciaal en Rijks)	Indicator	Ambitie
Hebben en houden veilig en bewoonbaar Nederland	Hoofdsystemen: waarborgen veiligheid		Effectindicator(en): <i>N.B. Nog moeilijk in te vullen vanwege onduidelijkheid beleid en LNV-aandeel daarin.</i>	Streefwaarde:
		Door provincies vorm te geven acties	Effectindicator(en): - Overstromingsrisico (=kans maal effect) - Gevoel van veiligheid - Ruimtelijke kwaliteit riviereengebied, kustgebied en IJsselmeergebied	Streefwaarde: - ... - ... - ...
		Rijksactie: PKB Ruimte voor de rivier	Prestatie-indicator(en) provincies: - 3. Oppervlakte opvangcapaciteit, gerealiseerd, uitsplitsing naar noodoverloopgebied - 3a. Hoogte van primaire waterkeringen	Taakstelling: - Prestatie wordt gemeten t.o.v. in de plannen opgenomen taakstelling. - Aangepaste wet op de Waterkering geeft de normen aan.
		Rijksacties Kust	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Handhaving basiskustlijn - Gefinancierde provinciale planstudies voor aanpak meest urgente zwakke plekken - Gevoerde discussie door Rijk en betrokkenen over veiligheid in buitendijkse gebieden in 2004 - Opgestelde beleidslijn voor de kust, 2005 - Rapportage in 2006 aan de EU over de implementatie van de Europese Aanbeveling voor geïntegreerd beheer van kustgebieden	Taakstelling: Rijksacties zijn gerealiseerd.
		Rijksacties IJsselmeer	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Versterkte waterkeringen rond het Markermeer - Uitgevoerde verkenning mogelijkheden meer natuurlijk peilverloop, voor eind 2005	
		Rijksactie Volkerak-Zoommeer	Prestatie-indicator(en) Rijk: - Gerealiseerde planstudie Volkerak-Zoommeer, voor eind 2005	
Goede ecologische toestand stroomgebieden grote rivieren en delta-gebied	Ecologisch e kwaliteit stroomgebieden grote rivieren en deltag gebied		Effectindicator(en): <i>N.B. Nog moeilijk in te vullen vanwege onduidelijkheid beleid en LNV-aandeel daarin.</i>	Streefwaarde: - Behalen goede ecologische en chemische toestand conform KRW.
		Door provincies vorm te geven acties	Effectindicator(en): - Areaal stroomgebied in gebied grote rivieren en delta, met goed ecologische kwaliteit conform KRW, uitgesplitst naar onderwerp: o Chemische kwaliteit prioritare stoffen o Emissies prioritair gevaarlijke stoffen o Emissies overige stoffen o Ecologische inrichting rijkswateren (zie AVP-thema natuur: NURG, natte natuur en Maaswerken) o Sanering vervuilde waterbodems (zie AVP-thema milieu) o Baggerspecie voldoet aan de eisen voor verspreiding en hergebruik (zie AVP-thema milieu) <i>Suggestie vanuit workshop: aansluiten bij de ca 700 gebieden die via KRW zijn aangewezen, waarin VHR-gebieden zijn opgenomen</i> <i>Suggestie vanuit workshop: opstellen van stroomgebiedsbeheersplannen en realisatie van de daarin gemaakte afspraken</i> 5. Lengte inrichting natuurvriendelijke oevers 6. Aantal gerealiseerde vistrappen - <i>Suggestie uit workshop: te gedetailleerd voor het rijksniveau.</i>	Streefwaarde: - Voldoet aan ..kwaliteitseisen in 2015 - Emissies zijn beëindigd in 2020 - Emissies zijn teruggedrongen in 2015 - ... - ... - ... Taakstelling: - Prestaties worden gemeten t.o.v. de in de plannen opgenomen taakstelling. die voldoet aan k waliteitseisen: - Voldoet aan ..kwaliteitseisen in 2015 - Emissies zijn beëindigd in 2020 - Emissies zijn teruggedrongen in 2015 - ... - ... - ...

Bijlage 2 Overzicht van geïnventariseerde monitoringsystemen

Code	Titel monitoringsysteem of meetnet	Afkorting
01	Basisregistratie Percelen LNV	BRP
02	Registratiesysteem Programma Beheer	R-PB
03	Digitaal Topografisch bestand 1:10.000	TOP10
04	CBS-Bodemstatistiek	CBS-Bodem
05	Landelijk Grondgebruiksbestand Nederland	LGN
06	Historisch Grondgebruik Nederland	HGN
07	CBS-Landbouwtelling	CBS-Landbouw
08	Geografische Informatie Agrarische Bedrijven	GIAB
09	Vegetatie van Nederland/Synbiosys	Synbiosys
10	Monitor Kleine Landschapselementen	M-KLE
11	Meetnet Functievervulling Bos	MFV-bos
12	Meetnet Bosvitaliteit	M-Bosvit
13	Monitoring Bosreservaten	M-Bosres
14	Monitoring OBN	M-OBN
15	Landelijk Meetnet Flora – Milieu & Natuurkwaliteit	LMF-M&N
16	Monitor Natuurmonumenten	M-NM
17	Monitor Staatsbosbeheer	M-SBB
18	Nationaal Meetnet Verdroging	NMV
19	Bedrijven Informatie Net en Agrimonitor	BIN
20	EKO-monitor Platform Biologica	Eko-monitor
21	Netwerk Ecologische Monitoring	NEM
22	Meetnet Landschap	ML
23	Emissieregistratie en meetnet Luchtkwaliteit	M-milieu
24	Monitoringsysteem Kwaliteit Groene Ruimte	MKGR
25	Beleidsondersteunend Ruimtelijk Informatiesysteem	BORIS
26	Monitoring Toerisme en Recreatie	M-TenR
27	Ruimtemonitor van het Ruimtelijk Planbureau	M-ruimte
28	Monitor TELOS	M-Telos
29	Bedrijfslocatiemonitor	BLM
30	Digitaal Uitwisselbare Ruimtelijke Plannen	DURP
31	Kennisinfrastructuur Cultuurhistorie	KICH
32	Graadmeterstelsel van het Natuurplanbureau (MNP)	G-MNP
33	Graadmeterstelsel volgens het Centraal Planbureau	G-CPB
34	Graadmeterstelsel volgens het Sociaal-Cultureel Planbureau	G-SCP
35	Monitor Grotestedenbeleid II	M-GSB II
36	Monitor Grotestedenbeleid III	M-GSB III
37	Monitor Stedelijke Vernieuwing	M-SV
38	Monitor Sociale Pijler Grotestedenbeleid	M-SP/GSB
39	Monitor Vijno	M-VijNo
40	Monitoring en evaluatie Nota Ruimte	M-Nota Ruimte
41	Beleidsmonitor water	M-water
42	Monitor Sturingsmodel gebiedsgericht beleid	M-SGB
43	Monitor Plattelandsontwikkelingsprogramma	M-POP
44	IPO monitoringrapportage milieu, water, landbouw en natuur	IPO-MWLN
45	Monitoring en evaluatie Belvederebeleid	M-Bel
46	Monitoring en evaluatie mestbeleid	M-mest
47	Monitoring Bodemsanering	Monibosa

Bijlage 3 Factsheet voor beschrijving monitoringsystemen

Titel van monitoringsysteem of meetnet		
Nr.	Veldnaam	Beschrijving
Identificatie		
1	Code	Volgnummer waarop het factsheet wordt opgeslagen
2	Verkorte titel/afkorting	Verkorte titel of afkorting van het monitoringsysteem of meetnet
Overzicht		
3	Samenvatting	Korte karakterisering van het monitoringsysteem of meetnet
4	Ontwikkelingsfase	Beschrijving van ontwikkelingsfase: conceptuele fase, ontwerpfase, uitvoeringsfase, afbouwfase, aangeven hoe lang het systeem bestaat.
5	(Meet)doel	Doel waarvoor het monitoringsysteem/meetnet is ontwikkeld; aangeven van relatie met beleid, beleidsnota's, regelingen; inzicht geven 'waarom' er wordt gemeten
6	Doelgroepen	Overheden en organisaties waarvoor het meetnet is ontwikkeld, of die het meetnet gebruiken
7	Graadmeters en indicatoren	Beschrijving van graadmeters en indicatoren die in het meetnet worden gehanteerd; inzicht geven in 'wat' er wordt gemeten
8	Gegevensverwerking	Beschrijving van de manier waarop de (basis)gegevens worden bewerkt en verwerkt.
9	Output van het systeem	Beschrijving van de uitvoer van het systeem, en de vorm waarin de output wordt gepresenteerd (kaartjes, tabellen etc.)
10	Input van het systeem; basisdatabronnen	Beschrijving van de basisgegevens en databronnen die worden gebruikt als invoer voor het monitoringsysteem of meetnet
11	Manier van meten	Bij eigen dataverzameling aangeven op welke wijze wordt gemeten (meetmethode) en of dat verloopt via een steekproef of vlakdekkend.
12	Ruimtelijke dekking	Naam van het gebied waarop het monitoringsysteem/meetnet betrekking heeft; tevens het percentage aangeven van het gebied dat door het systeem wordt bedekt.
13	Meetfrequentie	Beschrijving van hoe vaak de metingen plaatsvinden (jaarlijks, vierlijks e.d.)
14	Dataverzameling	Aangeven door wie (personen/organisaties) de dataverzameling wordt uitgevoerd, wie de bronhouders zijn.
15	Beschikbaarheid	Aanduiding van de verkrijgbaarheid en beschikbaarheid van de gegevens, eventueel ook de kosten voor het verkrijgen van gegevens
16	Referenties	Verwijzing naar literatuur, website e.d. waar nadere informatie over monitoringsysteem of meetnet is te vinden
Kwaliteitsaspecten		
17	Algemeen	Aangeven of en hoe aspecten van kwaliteitsborging zijn verbonden met het meetnet en van de mate waarin het meetnet is geaccepteerd.
18	Specifiek	Beschrijving geven van specifieke kwaliteitsaspecten als volledigheid, betrouwbaarheid of nauwkeurigheid van (de uitkomsten van) het meetnet
Contactpersoon		
19	Contactpersoon en -organisatie	Naam van contactpersoon en organisatie waar de contactpersoon werkzaam is
20	Telefoonnummer	Telefoonnummer van organisatie en/of contactpersoon
21	E-mail	E-mail van de contactpersoon
22	Adres	Adres van contactpersoon/organisatie
Beheer		
23	Beheerder	Persoon en organisatie die het beheer uitvoert van het monitoringsysteem of meetnet
24	Telefoonnummer	Telefoonnummer van de beheerder of beheerorganisatie
25	E-mail	E-mail van de beheerder of beheerorganisatie
26	Adres	Adres van de beheerder of beheerorganisatie
Metadata referentie		
27	Invoerdatum	Datum waarop de gegevens van het factsheet zijn ingevoerd.
28	Wijzigingen	Versienummer en data waarop de factsheet is gewijzigd.
29	Naam invuller	Naam van degene die het factsheet heeft ingevuld.
30	Organisatie	Organisatie waarbinnen het factsheet wordt beheerd.

Bijlage 4 Format voor beschrijving indicatoren ME-AVP

Naam van de indicator		
Nr.	Veldnaam	Toelichting
1	Code	Volgnummer waarop indicator wordt opgeslagen in informatiesysteem
2	Type indicator	Typering van indicator naar effect, prestatie of proces
3	Bron indicator	Aangeven waar indicator is gedocumenteerd: b.v. in MJP-AVP, rapport Dessing&Beers (2005)
4	Positie in doelenboom	Beschrijving van relatie met beleidsopgave (effect) of operationeel doel (prestatie) etc.
5	Korte definitie	Korte beschrijving van indicator max. 20 woorden (inclusief eenheid)
6	Taakstelling of streefwaarde	Beschrijving van taakstelling (prestaties) en streefwaarde (effecten) zoals beschreven in relevante beleidsdocumenten (niet altijd beschikbaar)
7	Meetvariabelen	Beschrijving van de afzonderlijke meetvariabele(n) waaruit de indicator is opgebouwd.
8	Databron en bronhouder	Aangeven wie de bronhouder en leverancier is van de benodigde brondata per meetvariabele voor berekening van de indicator. Indien data niet beschikbaar dan korte beschrijving van methode voor dataverzameling.
9	Methode voor databewerking	Beschrijving van bewerkingsstappen en de eventueel toe te passen modellen om te komen van meetvariabelen naar de indicator
10	Verantwoordelijk voor bewerking	Organisatie of onderzoeksinstituut die databewerking van brondata naar indicator zou kunnen uitvoeren.
11	Ruimtelijke schaalniveau	Beschrijving van de ruimtelijk schaal van de indicator na databewerking. Aangeven welke mogelijkheden er zijn tot aggregatie van de indicator naar hogere schaalniveaus
12	Frequentie in de tijd	(of periodiciteit) Beschrijving van de herhalingsfrequentie van de publicatie van de indicator (gebaseerd op periodiciteit van dataverzameling)
13	Kwaliteit	Beschrijven van algemene kwaliteit (borging van proces van dataverzameling en bewerking) en specifieke kwaliteit (nauwkeurigheid en betrouwbaarheid)
14	Kostprijs	Beschrijving van kosten voor dataverzameling van individuele meetvariabelen en de kosten voor databewerking tot indicator
15	Referenties	Verwijzing naar literatuur, websites e.d. waar nadere informatie over achtergrond van indicator te vinden is

Bijlage 5 Overzicht gebruikerscriteria uit interviews informatiesysteem ME-AVP

Geïnterviewden voor gebruikerscriteria informatiesysteem ME-AVP

Naam	Organisatie
Marcel Wetter	VROM
Tony Arissen	DLG-Centraal
Marten Meijers	LNV-DP
Hilbert Hakman	provincie Fryslan
Gerhard Hof	LNV-DP
Gabe Venema	LEI

Doel waarvoor het informatiesysteem gebruikt zou kunnen worden:

- evaluatie van prestaties en effecten van AVP t.a.v. gestelde beleidsdoelen en opgaven
- signalering van trends: thematische analyse oorzaak en gevolg relaties, vanuit verleden naar toekomst
- beleidsvoorbereiding en sturing
- monitoring en evaluaties van processen: lerende organisatie
- algemeen informerend

Informatie en producten

- voor M&E Nota Ruimte wordt het Kompas ontwikkeld: een periodiek rapport met monitoring en evaluatie informatie op basis van doelenboom in Nota Ruimte, vooral beschrijvend, input voor VBTB en lerende organisatie
- historische informatie: doelrealisatie is een kwestie van lange adem daarom langjarige informatie nodig om terug te kunnen kijken in de tijd
- goede borging van kwaliteit van invoergegevens essentieel: dus alleen geaccordeerde documenten (eindredactie nodig)
- m.b.t. voortgang meer interesse in onderlinge verhoudingen (b.v. tussen provincies) dan in absolute getallen
- documenten zoveel mogelijk beschikbaar in pdf formaat: verschillende malen genoemd
- toelichtende beleidsrelevante teksten bij presentatie resultaten indicatoren (redactie voor kwaliteit)
- inzicht in doel-effect relaties en vuistregels voor keuze maatregelen en opzet projecten: wat zijn succesvolle inrichtingsmaatregelen gegeven deze randvoorwaarden: best-practice

Functionaliteit en service

- gebruiksvriendelijk, herkenbaar en overzichtelijk
- de doelenboom van AVP (zie MJP-AVP), maar ook in samenhang met andere doelenbomen (Nota Ruimte, SGB etc.)
- bestelformulieren of loket voor rapportages o.i.d.
- nieuwsbrieven: aangeven wat actuele of nieuwste rapporten en cijfers zijn, een waardevol communicatie middel om mensen betrokken te houden
- presentatie en distributie van voortgangsrapportages (prestaties)
- centraal informatie-loket voor vragen over AVP
- overzicht van frequently-asked-questions (FAQs) over AVP

- factsheet per indicator: is een verantwoording van de gevolgde en vastgestelde methodiek met oa toelichting op kader, randvoorwaarden, definities en afbakening
- zoekfunctionaliteit mbt best-practice projecten (zie ook MING systematiek)
- ontwikkeling webportal www.standvanhetplatteland.nl die een helder overzicht geeft van producten, netwerk en organisatie -> vergelijk met Nationale Atlas Volksgezondheid (http://www.rivm.nl/vtv/data/site_atlas/index.htm) maar ook met b.v. MKGRis (<http://www.borisweb.nl/mkgris/>)
- faciliteit om op een goede manier kaarten te kunnen uitprinten, daarbij aansluiten bij bestaande standaarden voor uitwisseling

Belangrijkste punten uit interviews:

- De huidige set van interviews geeft een brede lijst van wensen. De uiteindelijke eindgebruiker van het informatiesysteem ME-AVP is op dit moment nog niet scherp.
- Vanuit zowel het oogpunt 'wetenschap' als van de beleidsmedewerkers: stel de brongegegevens van monitoring niet of zeer beperkt (onder voorwaarden) breed beschikbaar: verkeerde analyse of interpretaties leiden tot foute conclusies.
- De doelgroep van beleidsmedewerkers gaat in de huidige praktijk vaak nog niet zelf op zoek naar inhoudelijke informatie met betrekking tot monitoring en evaluatie. Door te zoeken in het netwerk worden vragen en de uitvoering van evaluaties doorspeeld aan specialisten maar dan voor beleidsmedewerkers wel inzicht nodig in netwerk van specialisten of doorspelen vragen aan centraal loket. Als product levert dit b.v. een figuur (kaart of grafiek) op met toelichtende tekst die verder kan worden gebruikt.
- Groot belang wordt gehecht aan de vergelijking van indicator waarden met taakstellingen en streefwaarden (alle geïnterviewden vinden dit essentieel), echter streefwaardes zijn niet altijd beschikbaar en operationele doelstellingen zijn niet altijd gekwantificeerd, hier dient dus aandacht aan te worden besteed.
- Om monitoring effectief te kunnen uitvoeren zijn vooral afspraken over definities essentieel, specificeren wat wil je weten en waarop en hoe wordt je uiteindelijk afgerekend. Nu de kans om dit vanuit verschillende beleidsrichtingen (AVP, ILG etc) af te stemmen en te zorgen voor een harmonisatieslag, waarbij duidelijk de rollen van provincie en Rijk worden vastgelegd.
- Afstemmen met bestaande initiatieven essentieel en indien mogelijk gezamenlijk organiseren b.v. ook heel praktisch door voor relevante beleidsdocument te verwijzen naar bepaalde weblinks waar deze worden beheerd.
- Weinig behoefte aan functionaliteit om binnen informatiesysteem analyses te kunnen uitvoeren (functionaliteit ook complexer in ontwikkeling).

Bijlage 6 Informatie-objecten voor informatiesysteem ME-AVP

Op basis van beschrijving van doelgroepen en gebruikerseisen (par. 4.2), kunnen de verschillende informatie-objecten voor het informatiesysteem ME-AVP worden benoemd. Onder een informatie-object verstaan we de losstaande onderdelen van het informatie-systeem die kunnen worden beschreven aan de hand van de volgende aspecten:

Wat: inhoud

Voor wie: doelgroep

Door wie: beheer en levering

Wanneer realisatie: wanneer is informatie beschikbaar

Welk product: voor welk product kan informatie worden toegepast

De volgende informatie-objecten voor het informatiesysteem worden onderscheiden:

1. **Doelenboom** MJP-AVP

wat: doelenboom zoals gepresenteerd in de laatste versie van MJP-AVP (en indien relevant historie van doelenbomen): hoe omgaan met verandering van doelenboom??

voor wie: beleidsmedewerkers en monitoring en evaluatie deskundigen

door wie: LNV-DP (coördinerend ministerie)

wanneer realisatie: bij oplevering van informatiesysteem ME-AVP (eind 2005)

welk product: in principe van belang voor alle producten

2. **Beleidsamenvatting voortgang beleid**

wat: korte samenvatting (ten hoogste 1 A4 of 1 scherm) per beleidsthema bestaande uit:

- titel
- korte geschreven samenvatting per beleidsopgave (max. 4) m.b.t. voortgang van prestaties en effecten
- figuur met overzicht en kwalitatieve schatter van mate van doelbereiking per indicator (zie voorbeeld IPO-rapportage of Figuur 2)

voor wie: primair voor bestuurders, maar ook voor beleidsmedewerkers

door wie: redactie ME-AVP (geïntegreerde informatie)

wanneer realisatie: na nulmeting (eerste moment van gegevensinwinning)

welk product: nulmeting en integrale rapportage

3. **Huidige stand van zaken per prestatie- of effect-indicator**

wat: samenvattend overzicht van maximaal 1 A4 dus in een scherm bestaande uit:

- Korte beschrijving indicator
- Relatie met gestelde streefwaarde/taakstelling
- Succes- en faalfactoren
- Goede figuren
- Referentie naar rapport o.i.d.

voor wie: primair voor beleidsmedewerkers

door wie: aanlevering effectgegevens volgens vaststaand format (incl. analyse) door 'kennisinstellingen', aanlevering prestatiegegevens door provincies: publicatie na redactieslag

wanneer realisatie: na nulmeting (eerste moment van gegevensinwinning)

welk product: nulmeting en integrale rapportage

4. **Factsheet per indicator**

wat: achtergrond informatie per indicator in de vorm van een standaard factsheet. De inhoud van de factsheet staat uitgewerkt in bijlage 4. Aangezien een deel van de indicatoren waarschijnlijk decentraal zal worden ontwikkeld en berekend, is het belangrijk dat de inhoudelijke aspecten op deze manier worden geborgd.

voor wie: opstellers monitoring en evaluatie rapportages
door wie: projectgroep ME-AVP
wanneer realisatie: oplevering van informatiesysteem ME-AVP (eind 2005)
welk product: als basis voor alle producten

5. **dossier per indicator**

wat: beschrijving van verdiepende analyses voor individuele indicator of combinatie van prestatie- en effectindicator: trends, oorzaak-gevolg relaties etc. Kan breed worden ingevuld afhankelijk van de vraag

voor wie: beleidsmedewerkers en opstellers monitoring- en evaluatierapportages

door wie: deels opstellers monitoring- en evaluatierapportages (opdrachten om voor specifieke onderwerpen aanvullende analyses uit te voeren)

wanneer realisatie: deels na nulmeting

welke product: onderdelen zouden als input kunnen dienen voor rapportages Nulmeting of Integrale rapportage

6. **bibliotheek met relevante rapportages**

wat: database met alle relevante monitoring en evaluatie rapportages en aanvullende onderzoeken (in pdf formaat) die voor ME-AVP en gerelateerde onderwerpen zijn uitgevoerd waarin systeem naar wordt verwezen (in pdf formaat)

voor wie: beleidsmedewerkers en opstellers monitoring- en evaluatierapportages

door wie: deels opstellers monitoring- en evaluatierapportages (opdrachten om voor specifieke onderwerpen aanvullende analyses uit te voeren)

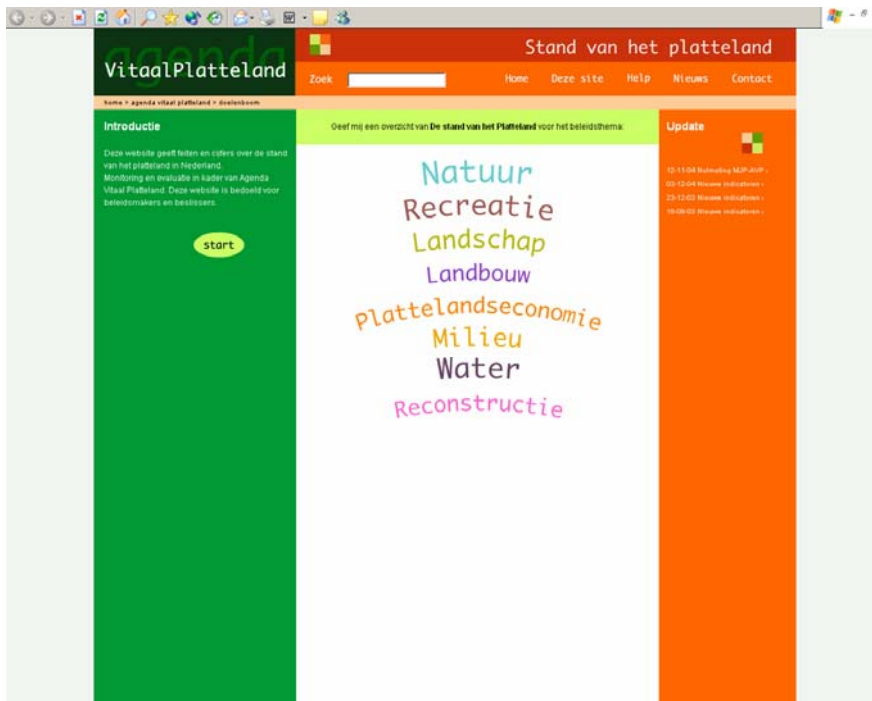
wanneer realisatie: oplevering van informatiesysteem ME-AVP (eind 2005)

welk product: niet direct input voor een product

7. **relevante beleidsdocumenten** via link naar websites waar deze worden beheerd zoals www.gebiedsgerichtbeleid.nl

8. **contact en colofon:** contactadres (via e-mail), verantwoording, beschrijving organisatie (redactie, beheer, betrokken partijen)

Bijlage 7 Voorbeelden van prototype Stand van het Platteland

Figuur 9: Startpagina Stand van het Platteland

Beleidsopgave	Operationeel doel	Prestatie	Effect	Impact
Recreatie op de stad	Grootschalig groen	Totaal 500 ha verworven en ingericht (2003) (13.300 ha in 2013)	Aantal stedelijke bezoekers dagrecreatiegebieden	Terreinbeheer van stedelijke bevoorwaarden
	Regionaal groen	Totaal 250 ha verworven en ingericht (2003) (400 ha in 2013)	Aantal stedelijke bezoekers dagrecreatiegebieden	Terreinbeheer van stedelijke bevoorwaarden
Vergrotten toegankelijkheid landschap	Landschappelijke route netwerken	Totaal 100 km ingericht (2003) (maximaal 4.500 km in 2010) (Nieteen 3.500 km in 2010) (vereen 4.400 km in 2013)	Gebruik routenetwerk	Slijtage routenetwerk aan toegankelijkheid landschap

Figuur 10: Overzicht van voortgang voor beleidsthema Recreatie

Figuur 11: Overzicht stand van zaken voor prestatie-indicator Grootschalig Groen

Factsheet: Oppervlakte grootschalig groen

Indicator	Toelichting veldnaam	Oppervlakte grootschalig groen
Code	Volgnummer waarop indicator wordt opgesteld in informatiesysteem	Real1.1.1.
Type indicator	Typing van indicator naar effect, presentatie of proces	prestatie-indicator
Positie in doelenboom	Beschrijving van relatie met beleidsopgave (effect) of operationeel doel (prestatie) etc.	beleids thema recreatie beleidsopgave recreatie op de stad operationeel doel grootschalig groen
Korte definitie	Korte beschrijving van indicator max. 20 woorden (inclusief eenheid)	Oppervlakte grootschalig groen met onderverdeling naar verworven (ha), ingesicht (ha) en beheerd (ha)
Berekeningsmethode	Beschrijving (in vorm formule + toelichting) van methode voor berekening van indicator op basis van meetvariabelen die worden gebruikt.	Gegevens worden per recreatiegebied verzameld via de administratiesystemen van DLG.
Verantwoordelijk voor berekening	Organisatie of onderzoeksinstituut die berekening van indicator uitvoerd.	n.v.t.
Ruimtelijke schaalniveau	Beschrijving van de laagste ruimtelijke schaal waarop indicator kan worden gerealiseerd + aangeven welke mogelijkheden er zijn tot aggregatie van de indicator naar hogere schaalniveau's	Gegevens worden verzameld en zijn beschikbaar per recreatiegebied. Evolventie kunnen gegevens gegroepeerd worden naar provinciaal niveau. Doelstelling specifiek voor de Randstad.
Frequentie in de tijd	(Of periodiciteit) Beschrijving van de herhalingsfrequentie van de publicatie van de indicator (gebaseerd op periodiciteit van gegevenswinning)	Gegevens worden door provincies jaarlijks aan Rijk gerapporteerd in voortgangsrapportage.
Datbron en leverancier	Aangeven wie de bronhouder en leverancier is van de benodigde meetvariabelen voor berekening van de indicator	DLG
Referenties	Verwijzing naar literatuur, websites e.d. waar nadere informatie over achtergrond van indicator te vinden is	n.v.t.

Figuur 12: Voorbeeld factsheet voor prestatie-indicator Grootschalig Groen

Natuurplanbureau-onderzoek

Verschenen werkdocumenten in de reeks 'Planbureau - werk in uitvoering (per 1 april 2005)

Werkdocumenten zijn verkrijgbaar bij het secretariaat van het Natuurplanbureau, vestiging Wageningen – gebouw Alterra-oost. Tel: (0317) 47 78 45; e-mail: info@npb-wageningen.nl

Werkdocumenten vanaf nummer 2001/01 zijn ook te downloaden via de NPB-website www.natuurplanbureau.nl

1998

- 98/01 Querner, E.P., Th.G.C. v.d. Heijden & J.W.J. v.d. Gaast. Beschikbaarheid grond- en oppervlaktewater voor natuur. Nadere uitwerking en toepassing in Oost-Gelderland.
- 98/02 Reijnen, R. (samenstelling) Graadmeters biodiversiteit terrestrisch. Graadmeters bijzondere natuurkwaliteit terrestrisch t.b.v. de Natuurplanbureaufunctie en graadmeter ruimtelijke kwaliteit natuur voor Monitoring Kwaliteit Groene Ruimte (MKGR).
- 98/03 Higler, L.W.G. Graadmeters biodiversiteit aquatisch.
- 98/04 Dijkstra, H. Graadmeters voor landschapskwaliteit. Raamwerk en bouwstenen voor een kwaliteitsindex 2000+.
- 98/05 Sprangers, J.T.C.M. (red.) Graadmeters voor algemene natuurkwaliteit: een eerste verkenning.
- 98/06 Nabuurs, G.J. & M.N. van Wijk. Graadmeters voor de fysieke produkten van bos.
- 98/07 Buijs, A.E., J.F. Coeterier, P. Filius & M.B. Schöne. Graadmeters sociaal draagvlak en beleving
- 98/08 Neven, M.G.G. & E.E.M. Verbij. Laten we wel zijn! Studie naar conceptualisering van natuurgerelateerd welzijn.
- 98/09 Kuindersma, W. (red.), P Kersten & M. Pleijte. Bestuurlijke graadmeters. Een inventarisatie van bestuurlijke graadmeters voor de Natuurverkenning 2001.
- 98/10 Mulder, M., M. Klaassen & J. Vreke. Economische graadmeters voor Natuur. Ontwikkeling raamwerk en aanzet tot invulling verdelingsgraadmeters.
- 98/11 Smaalen, J.W.M., C. Schuiling, G.J. Carlier, J.D. Bulens & A.K. Bregt. Handboek Generalisatie. Generaliseren ten behoeve van graadmeteronderzoek in het kader van Natuurplanbureaufunctie.
- 98/12 Dammers, E. & H. Farjon. Naar een nieuwe benadering voor de scenario's van de Natuurverkenningen 2001.
- 98/13 vervallen
- 98/14 Hinssen, P.J.W. Activiteiten in 1999 in toeleverende onderzoeksprogramma's. Inventarisatie van projecten en de betekenis van de resultaten daaruit voor producten van het Natuurplanbureau.
- 98/15 Hinssen, P.J.W. (samenstelling). Voorstudies Natuurbalans 99. Een inventarisatie van de haalbaarheid van een aantal onderwerpen.

1999

- 99/01 Kuindersma, W. (red). Realisatie EHS. Intern achtergronddocument bij de Natuurbalans 1999 voor de onderdelen Begrenzing en realisatie EHS, Strategische Groenprojecten, Landinrichting, Compensatiebeginsel en Bufferbeleid.
- 99/02 Prins, A.H., T. van der Sluis en R.M.A. Wegman. Begrenzing van beekdalen in de Ecologische hoofdstructuur.; De relatie met biodiversiteit van planten.
- 99/03 Dijkstra, H. Landschap in de natuurbalans 1999.
- 99/04 Ligthart, S. Bescherming van natuurgebieden, nationale en internationale instrumenten.; Intern achtergronddocument bij de Natuurbalans 1999.
- 99/05 Higler, B & S. Semmekrot. Verkennende studie graadmeter natuurwaarde laagveenwateren
- 99/06 Neven, I. K. Volker & B. van de Ploeg. Tussenrapportage van een exploratief onderzoek naar de indicering van het concept maatschappelijk draagvlak voor de natuur.
- 99/07 Wijk, H. van & H. van Blitterswijk. Achtergronddocument bij de Natuurbalans 1999.
- 99/08 Kuindersma, W. Beleidsevaluatie voor de Natuurbalans; Een handleiding voor medewerkers aan de Natuurbalans.

- 99/09 Hinssen, P. J. Luijt & L. de Savornin Lohman. Het meten van effectiviteit door het Natuurplanbureau; Enkele overwegingen.
- 99/10 Koolstra, B.J.H., G.W.W. Wameling & V. Joosten. Modelkoppeling en –aanpassing SMART/SUMO – LARCH; Modelkoppeling en aanpassing ten behoeve van integratie in de natuurplanner in het kader van het project Graadmeters Natuurwaarde Terrestrisch.
- 99/11 Koolstra, B.J.H., R.J.F. Bugter, J.P. Chardon, C.J. Grashof, J.D. van Kuijk, R.M.G. Kwak, A.A. Mabelis, R. Pouwels & P.A.Slim. Graadmeter natuurwaarde terrestrisch; Verslaglegging van de uitgevoerde werkzaamheden.
- 99/12 Wijk, M.N. van, J.G.de Molenaar & J.J. de Jong. Beheer als strategie; Een eerste aanzet tot ontwikkelen van een graadmeter beheer (tussenrapportage).
- 99/13 Kuindersma, W. & M.Pleijte. Naar nieuwe vormen van beleidsevaluatie voor het Natuurplanbureau?; Een overzicht van evaluatiemethoden en de toepasbaarheid daarvan.
- 99/14 Kuindersma, W, M. Pleijte & M.L.A. Prüst. Leemtes in de beleidsevaluatie natuurbalansen ingevuld?; Een verkenning van de mogelijkheden om enkele leemtes in het evaluatiedeel van de Natuurbalans op te vullen.
- 99/15 Hinssen, P.J.W. & H. Dijkstra. Onderbouwende programma's; de resultaten van 1999 en de plannen voor 2000. Inventarisatie van projecten en de betekenis van de resultaten daaruit voor producten van het Natuurplanbureau
- 99/16 Mulder, M. Wijnen & E.Bos. Uitgaven, kosten en baten van natuur; Inventarisatie van de rijksuitgave aan natuur, bos en landschap en toepassing van maatschappelijke kosten-batenanalyses bij natuurbeleidsverkenning.
- 99/17 Kalkhoven, J.T.R., H.A.M. Meeuwse & S.A.M. van Rooij. Omzetting typologie Basiskaart Natuur 2020 naar typologie Begroeiingstypenkaart
- 99/18 Schmidt, A.M., M. van Heusden & C.J. de Zeeuw. Tussenresultaten project Informatielogistiek Natuurplanbureau
- 99/19 Buijs, A.E., M.H. Jacobs, P.J.F.M. Verweij & S. de Vries. Graadmeters beleving; theoretische uitwerking en validatie van het begrip 'afwisseling'
- 99/20 Farjon, H. J.D. Bulens, M. van Eupen, K.Schotten & C. de Zeeuw. Plangenerator voor natuur-scenario's; ontwerp en verkenning van de technische mogelijkheden van de Ruimtescanner
- 99/21 Berg, A.E. van den. Graadmeters beleving: Horizonvervuiling (vervallen)
- 2000**
- 00/01 Sluis, Th. Van der. Natuur over de grens; functionele relaties tussen natuur in Nederland en natuurgebieden in grensregio's
- 00/02 Goossen, C.M., F. Langers & S. de Vries. Recreatie en geluidbelasting in 1995 en 2030; onderzoek voor Milieuverkenning 5
- 00/03 Kelholt, H.J & B. Koole. N-footprint 1980 – 1997, doorkijk 2030
- 00/04 Broekmeyer, M.E.A., R.P.B. Foppen, L.W.G. Higler, F.J.J. Niewold, A.T.C. Bosveld, R.P.H. Snep, R.J.F. Bugter & C.C. Vos. Semi-kwantitatieve beoordeling van effecten van milieu op natuur
- 00/05 Broekmeyer, M.E.A. (samenstelling). Stroom- en rekenschema's 1^e fase VijNo thema natuur. Bijlagerapport voor de bouwsteen natuur en de indicatoren natuurkwaliteit, landschapskwaliteit en confrontatie recreatievraag en –aanbod
- 00/06 Vegte, J.W. van de & E. Turnhout. De maat van de natuur; een onderzoek naar waarderingsgrondslagen in graadmeters voor natuur
- 00/07 Kuindersma, W., M.A. Hoogstra & E.E.M. Verbij. Realisatie Ecologische Hoofdstructuur 2000. Achtergronddocument bij hoofdstuk 4 van de Natuurbalans 2000
- 00/08 Kuindersma, W. & E.E.M. Verbij. Realisatie van groen in de Randstad. Achtergronddocument bij hoofdstuk 9 van de Natuurbalans 2000
- 00/09 Van Wijk, M.N, M.A. Hoogstra & E.E.M. Verbij. Signalen over natuur en landschap. Achtergronddocument bij hoofdstuk 2 van de Natuurbalans 2000
- 00/10 Van Wijk, M.N. & H. van Blitterswijk. Evaluatie van het bosbeleid. Achtergronddocument bij hoofdstuk 5 van de Natuurbalans 2000
- 00/11 Veeneklaas, F.R. & B.van der Ploeg. Trendbreuken in de landbouw. Achtergrondrapport project VIJNO-toets van het Milieu- en Natuurplanbureau voor de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening
- 00/12 Schaminée, J.H.J. & N.A.C. Smits. Kwantitatieve veranderingen in de vegetatie van drie biotopen (laagveenwateren, heide en schraalgraslanden) voor zeldzaamheid en voedselrijkdom over de periodes 1930-1950 (referentie), 1980-1990 en 1990-2000. Achtergronddocument bij de Natuurbalans 2000
- 00/13 Willemen, J.P.M. & A.M. Schmidt. Datacatalogus. Eerste inventarisatie van geo-data beschikbaar voor het Natuurplanbureau

- 00/14 Klijn, J.A. Landbouw, natuur en landschap in Nederland; een voorverkenning voor de Natuurverkenning 2
- 00/15 Klijn, J.A. Landschap in Natuurplanbureau-producten: een mental map en onderzoeksaanbevelingen
- 00/16 Elbersen, B., R. Jongman, S. Mûcher, B. Pedroli & P.Smeets. Internationale ruimtelijke strategie
- 00/17 Berends, H, E den Belder, N. Dankers & M.J. Schelhaas. Een multidisciplinaire benadering van de gebruikswaarde van natuur; verkenning van een methode om ontwikkelingsopties voor (stukken) natuur te beoordelen
- 2001**
- 01/01 Jansen, S. m.m.v. R. P.H. Snep, Y.R. Hoogeveen & C. M. Goossen. Natuur in en om de stad
- 01/02 Baveco, H., J.C.A.M. Bervaes & J.Vreke. Advies over de ontwikkeling van modellen voor het Natuurplanbureau
- 01/03 Zouwen, M. van der & J. van Tatenhove. Implementatie van Europees natuurbeleid in Nederland
- 01/04 Sanders, M.E. & A.H. Prins. Provinciaal natuurbeleid: kwaliteitsdoelen voor de Ecologische Hoofdstructuur
- 01/05 Reijnen, M.J.S.M.. & R. van Oostenbrugge. Wetenschappelijke review van SMART-MOVE. Onderdeel van het kern-instrumentarium van het Natuurplanbureau
- 01/06 Bruchem, C. van. Stuwende schaarste. Over de drijvende kracht achter de ontwikkeling van de agrarische sector
- 01/07 Berkhout, P., G. Migchels & A.K. van der Werf. Te hooi en te gras. Verkenning naar ontwikkelingen in de grondgebonden veehouderij en gevolgen hiervan voor natuur en landschap
- 01/08 Backus, G.B.C. Parel in de Peel. Intensieve veehouderij en natuur in Nederland Plattelandstad
- 01/09 Salz, P. Requiem voor de visserij in Vis Mineur
- 01/10 Smit, A.B. Ruimte voor akkers en tuinen, bomen en bollen. Verkenning naar ontwikkelingen in de akkerbouw en opengrondstuinbouw en effecten hiervan op natuur en landschap
- 01/11 Bouwma, I.M., J.A. Klijn & G.B.M. Pedroli. Voorstudies Natuurverkenningen 2002 – onderdeel internationaal. Deel A: Europees beleid, wetgeving en financiële middelen, nu en in de toekomst; Deel B: Verkenning internationale waarden Nederlandse natuur en landschap
- 01/12 Oerlemans, N., J.A. Guldemond & E van Well. Agrarische natuurverenigingen in opkomst. Een eerste verkenning naar natuurbeheeractiviteiten van agrarische natuurverenigingen
- 01/13 Koster, A., A. Oosterbaan & J.H. Spijker. Ontwikkeling van natuur in de Nederlandse steden
- 01/14 Bos, E.J. & J.M. Vleugel (eindred). Uitgaven aan natuur door Rijk, provincies, lagere overheden, particulieren en de EU
- 01/15 Oostenbrugge, R., F.J.P. van den Bosch & K.M. Sollart . Natuurbalans 2001: enquête resultaten provincies
- 01/16 Bouwma, I.M. Programma Internationaal Natuurbeheer 1996 – 2000. Doelen & besteding
- 01/17 Jonkhof, J.F. & M.P. Wijermans. De Deltametropool: een grenzeloos parklandschap!
- 01/18 Jonkhof, J.F. & W. Timmermans m.m.v. J. Borsboom-van Beurden & L. Crommentuijn. Groen wonen tussen stad en land
- 01/19 Keuren, A, H. Houweling & J.G. Nienhuis. EHS 2000. Technische achtergronden bij de bestanden van de Ecologische Hoofdstructuur
- 01/20 Veldkamp, B., A. Keuren, J.G. Nienhuis & H. Houweling. EHS 2001. Technische achtergronden bij de bestanden van de Ecologische Hoofdstructuur
- 01/21 Koole, B., J. Luijt & M.J. Voskuilen. Grondmarkt en grondgebruik. Een scenariostudie voor Natuurverkenning 2
- 2002**
- 02/01 Berg, A.E. van den, M.H.I. Bloemmen, T.A. de Boer & J. Roos-Klein Lankhorst. De beleving van watertypen. Literatuuroverzicht en validatie van de indicator 'water' uit het BelevingsGIS
- 02/02 Geertsema, W. Het belang van groenblauwe dooradering voor natuur en landschap. Achtergronddocument Natuurbalans 2002
- 02/03 Sanders, M.E. Beleidsevaluatie Agrarisch Natuurbeheer. Voortgang, knelpunten en effectiviteit
- 02/04 Opdam, P..F.M. Natuurbeleid, biodiversiteit en EHS: doen we het wel goed?
- 02/05 Veer, M. & M. van Middelkoop. Mensen en de natuur; recreatief gebruik van natuur en landschap
- 02/06 Kuindersma, W., H.M.P. Capelle, R.C. van Apeldoorn & W.W. Buunk. Bescherming natuurgebieden en soorten in Nederland vanaf 2002

- 02/07 Sival, F.P., A. van Hinsberg, P.C. Jansen, D.J. van de Hoek & M. Esbroek. Overlevingsplan Bos en Natuur. Achtergronddocument bij Natuurbalans 2001
- 02/08 Roos-Klein Lankhorst, J., A.E. Buijs, A.E. van den Berg, M.H.I. Bloemmen, S. de Vries, C. Schuiling & A.J. Griffioen. BelevingsGIS versie februari 2002. Hoofddektst (met bijlagen op CD-rom)
- 02/09 Oostenbrugge, R. van, E.A. van der Grift, B.S.J. Nijhof, P.F.M. Opdam & M.J.S.M. Reijnen (red). Levensvatbaarheid populaties. Achtergronddocument bij de Natuurbalans 2002
- 02/10 Koomen, A.J.M. & T. Weijschede. Evaluatie landschapsbeleid voor de Natuurbalans 2002. De betekenis van SGR2 voor de bescherming van landschappen en de stand van zaken in de WCL-gebieden, Belvedere/Unesco-gebieden en bij de Proeftuinen
- 02/11 Balduk, C.A., H. Leneman & E. Gerritsen. Natuurbeleid en verbreding. Achtergrond en opgaven
- 02/12 Bloemmen, M.H.I., A.E. Buijs & S. de Vries. De beleving van reliëf; Literatuuroverzicht en validatie van de indicator 'reliëf' uit het belevingsGIS
- 02/13 Beintema, A.J. De rol van Nederlands beleid in de internationale bescherming van trekkende watervogels
- 02/14 Reijnen, M.J.S.M., J.T.R. Kalkhoven & J. Dirksen. Graadmeter doelrealisatie EHS. Verkenning van praktisch toepasbare opties.
- 02/15 Willemen, J.P.M. & A.M. Schmidt. Kernbestanden Natuurplanbureau. Overzicht van ruimtelijke gegevensbestanden geïnventariseerd voor het Natuurplanbureau
- 02/16 Koomen, A.J.M. Verkenning van de samenhang tussen aardkunde en historische geografie. Een verkenning op basis van de landelijke digitale bestanden AKIS en HISTLAND
- 2003**
- 03/01 Winsum-Westra, M. van, m.m.v. A.E van den Berg, A.E. Buijs & en J.Vreke Meetproblematiek natuurhouding. Problemen bij en suggesties voor het meten van de natuurhouding van actoren
- 03/02 Balduk, C. Bestuurlijke trends. Beleidsdocumentanalyse naar veranderingen in percepties over sturing bij het Ministerie van LNV
- 03/03 Klostermann, J.E.M. Bestuurlijke evaluatie van beleid voor zoet-zout overgangen. Achtergronddocument Natuurbalans 2003
- 03/04 Leneman, H. Natuurkosten; Verslag van werkzaamheden maart tot juli 2003
- 03/05 Schmidt, A.M., L. Kooistra, J.G. Nienhuis en O. Knol. Duurzame Informatievoorziening Natuurplanbureau; Stand van zaken januari 2003
- 03/06 Spijker, J.J., M.J. Strookman, E.A. de Vries & H.C.J. Vrolijk. Stedelijk groen onder de loep. Verkenning naar de mogelijkheden van de Databank Gemeentelijk Groenbeheer als informatiebron voor het Milieu- en Natuurplanbureau
- 03/07 Balduk, C. 'De Betrouwbare Overheid'; Maatschappelijk vertrouwen in de overheid
- 03/08 Luttk, J., B. van der Ploeg, J. van den Berg, M.J.S.M. Reijnen & M.E. Sanders. Landbouw Natuurlijk; over het meten van natuurkwaliteit in agrarisch gebied
- 03/09 Beek, A.J.C.M. van, J.T. Kalkhoven, G. Mighels, A.J. Visser & C. Wierda. Koppelingen tussen landbouw & natuur; een scenariostudie naar de interacties tussen landbouw en natuur bij ontwikkelingen op basis van Business as Usual in 2030
- 03/10 Kirsten, U., M.J.S.M. Reijnen, J. Vreke & R.J.H.G. Henkens Mobiliteit en effecten op natuur
- 03/11 Vreke, J. (red), R.C. van Apeldoorn, T.C. Klok, C.D.M. Steuten, F.R. Veeneklaas Economische KoSten en Ecologisch Resultaat (EKSTER); Verslag van werkzaamheden juni 2002 – juni 2003
- 03/12 Jókövi, E.M. & J. Luttk Rood en groen; Het combineren van verstedelijking en natuur in de praktijk
- 03/13 Gijsen, J.J.C., R.I. van Dam & A.H. Prins. Natuurcompensatie; Hoe werkt het in de praktijk?
- 03/14 Broekmeyer, M.E.A., F.G.W.A. Ottburg & F.H. Kistenkas. Flora- en faunawet; Toepassing van artikel 75 in de praktijk
- 03/15 Luijt, J., J.W. Kuhlman & J. Pilkes. Agrarische grondprijzen onder stedelijke druk; stedelijke optiewaarde en agrarische gebruikswaarde afhankelijk van ligging
- 03/16 Sanders, M.E., H. van Blitterswijk, H.F. Huiskes, M.N. van Wijk & A. Blankena. Beleidsevaluatie agrarisch en particulier natuurbeheer voor de Natuurbalans 2003; waarin: particulieren in samenwerkingsverbanden met terreinbeherende organisaties
- 03/17 Jellema, A & S. de Vries Towards an indicator for recreational use of nature: modelling car-born visits to forests and nature areas (FORVISITS)

- 03/18 Vries, S. de, M. Hoogerwerf & W.J. de Regt. Beschrijving van en gevoeligheidsanalyses voor het recreatiemodel AVANAR; de bruikbaarheid van het model Afstemming Vraag Aanbod Natuur Als Recreatieruimte (AVANAR) als instrument voor MNP-doeleinden
- 03/19 Sollart, K.M. m.m.v. M.A.G. Hinssen Draaiboek Natuurbalans
- 03/20 Verweij, P.J.F.M. & L. Kooistra. Advies vervanging EIONet door webfolders
- 03/21 Reijnen, M.J.S.M., A. van Hinsberg, R.Pouwels, S. van Tol, J.Dirksen & E.A. van der Grift. Evaluatie doelrealisatie EHS met de graadmeter Natuurwaarde. Voortgangsrapportage 2003
- 03/22 Koomen, A. & T. Weijtschede. Landschap en landschapsbeleid voor de Natuurbalans 2003
- 03/23 Leneman, H., A. Gaaff & J.A. Boone. Natuurkosten; Verslag van werkzaamheden juli tot december 2003
- 03/24 Geertsema, W., I.M. Bouwma, W.P. Daamen & H.A.M. Meeuwssen. Evaluatie beleid EHS en VHR-gebieden. Achtergrondrapportage bij de Natuurbalans 2003
- 03/25 Oostenbrugge, R. van, W. Geertsema & M.J.S.M. Reijnen. Beleidswijzigingen EHS. Achtergrondrapportage bij de Natuurbalans 2003
- 03/26 Langers, F & J. Vreke. Het meten van natuurbesef. Ontwikkeling van een natuurbesefschaal voor de Nederlandse bevolking
- 03/27 Willemen, J.P.M. & L. Kooistra. Kernbestanden Natuurplanbureau. Overzicht van ruimtelijke gegevens geïnventariseerd in 2003
- 03/28 Gies, E. Bouwen op het platteland. Ontwikkeling bebouwing stedendriehoek Apeldoorn – Deventer – Zutphen 1970 – 2000
- 03/29 Henkens, R.J.H.G., R. Jochem, D.A. Jonkers, J.G. de Molenaar, R. Pouwels, M.J.S.M. Reijnen, P.A.M. Visschedijk, S. de Vries. Verkenning van het effect van recreatie op broedvogels; literatuurstudie en koppeling modellen FORVISITS en LARCH
- 03/30 Gaaff, A., E.J. Bos, L. Jans, J.J. de Jong & B.Koole. Kosteneffectiviteit; case-studies voor de Natuurbalans 2003
- 03/31 Brink, J.C., K.H.M. van Bommel, J.B. Latour, S.S.H. Ligthart, T. van Rheenen & E. G. Steingröver Kosteneffectiviteit natuurbeleid: Methodiekontwikkeling; Tussenrapportage 2003
- 03/32 Turnhout, E. Een brug over de kloof. Het Natuurplanbureau en de relatie tussen kennis en beleid
- 03/33 Baveco, H. Ecologische netwerkanalyse; een verkenning gericht op toepassingen voor het Natuurplanbureau
- 03/34 Nijhof, B.S.J., J.J. de Jong, H.W.B. Bredenoord, B. de Knegt, J.J.C. Gijsen, M. P. van Veen, T. van Rheenen & S.S.H. Ligthart. Kosteneffectiviteit natuurbeleid: Bruikbaarheid van gebiedsanalyses
- 03/35 Ligthart, S.S.H. & T. van Rheenen. Kosteneffectiviteit natuurbeleid: Integrale tussenrapportage 2003
- 03/36 (vervallen)
- 03/37 Koeijer, T.J. de & M.J. Voskuilen. Agrarisch natuurbeheer; Profiel deelnemers Subsidieregeling agrarisch natuurbeheer (SAN)
- 03/38 Rijk, P.J. & E.J. Bos. Effecten prioriteitsverlegging Natuurbeleid van de Rijksoverheid. Achtergronddocument bij Natuurbalans 2003
- 2004**
- 04/01 Houweling, H, G.H.P. Dirx, T.J. de Koeijer, S.S.H. Ligthart & J. Wiertz. Onderbouwend onderzoek voor de Natuurplanbureau-functie van het MNP. Vraagarticulatie 2005
- 04/02 Kooistra, L., O.M. Knol, J.G. Nienhuis & A.M. Schmidt. Analyse informatievoorziening Natuurbalans
- 04/03 Gaaff, A., P.J. Rijk, M.J. Koning & W. van Veen. Uitgaven voor landbouw, natuur en infrastructuur 1990-2003. Achtergronddocument bij de Milieubalans 2004
- 04/04 Eimers, J.W. (samenstelling). Projectverslagen 2003. Programma 394 – Natuurplanbureaufunctie
- 04/05 Ottens, H.F.L. & H.J.P. Timmermans. AVANAR; Afstemming Vraag en Aanbod Natuur als Recreatieruimte. Auditverslag
- 04/06 Groeneveld, R.A. & B. de Knegt. Natuur meten in het Bedrijven Informatienet Een verkenning van de mogelijkheden
- 04/07 Reijnen, M.J.S.M., W. Loonen, R. Pouwels & G.W. Lammers. Randlengte en ruimtelijke samenhang van natuur in de Ecologische Hoofdstructuur; Een eerste verkenning
- 04/08 Koeijer, T.J. de. Graadmeters economie. Programmering onderbouwend onderzoek; tussenstand 2004
- 04/09 Meeuwssen, H.A.M. Website leefomgeving. Eindrapportage
- 04/10 Farjon, J.M.J., J. Roos – Klein Lankhorst & P.J.F.M. Verweij. KELK 2003 – landschapsmodule: Kennismodel voor de bepaling van Effecten van ruimtegebruiksveranderingen op de **K**waliteit van het **L**andschap

- 04/11 Koning, M.J. & A. Gaaff. Indicatoren financiële middelen voor natuur van LNV; Beschrijving van uitgaven en prestaties over 2002-2004
- 04/12 Kroon, H.J.J. & J.W. Kuhlman. Veranderende ruimteclaims voor natuurtypen. Consequenties van demografische en culturele scenario's in beleidsvarianten
- 04/13 Bosch, F.J.P. van den, et al. Speltheorie en complexe besluitvorming. Zoektocht naar een methode voor onderzoek naar en analyse van besluitvormingsprocessen
- 04/14 Kooistra, L., H. Dijkstra, E.G.M. Dessing & S. Beers. Monitoring en Evaluatie Agenda Vitaal Platteland; tussenrapportage over activiteiten 2004
- 04/15 Nieuwenhuizen, W., J. Roos-Klein Lankhorst, J. van Lith-Kranendonk, S. de Vries & J.M.J. Farjon. Beheers- en Ontwikkelingsplan 2004 MNP-modellen: Kennismodel Effecten Landschap Kwaliteit, Monitoring Schaal & BelevingsGIS